

Nuorten tukeminen verkostotyön keinoin Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa- työntekijöiden näkökulmia

Meeri Reinikainen

2024 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

**Nuorten tukeminen verkostotyön keinoin Tukikohta ry:n
matalankynnyksen palveluissa - työntekijöiden näkökulmia**

Meeri Reinikainen
Sosionomi (AMK)
Opinnäytetyö
Toukokuu, 2024

Meeri Reinikainen

Nuorten tukeminen verkostotyön keinoin Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa: työntekijöiden näkökulmia.

Vuosi

2024

Sivumäärä

76

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoitus oli tuoda esille Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluiden työntekijöiden näkemyksiä päihteitä käyttävien nuorten hyväksi tehtävästä verkostotyöstä. Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä, selvittää sen esteitä ja edistäviä tekijöitä sekä miten sitä voitaisiin vahvistaa tai kehittää. Opinnäytetyön tuloksista hyöttyy ensisijaisesti Tukikohta ry, jolla on mahdollisuus käyttää niitä toimintansa kehittämiseen. Erityisesti tuloksista voi hyötyä järjestön Nuorten tukikohta- hanke. Lisäksi tuloksia voivat hyödyntää muut päihdealan järjestötoimijat, ja heidän kanssaan verkostotyötä tekevät tahot.

Opinnäytetyön tietoperusta keskittyi kuvaamaan päihteitä käyttäviä nuoria ja verkostotyötä. Päihteitä käyttäviin nuoriin liittyvässä tietoperustassa tarkasteltiin nuoruutta yleisesti, nuorten päihteiden käyttöä ja siihen liittyviä ilmiöitä. Lisäksi tietoperustassa kuvattiin nuoria sosiaalihuollon asiakkaina sekä nuorten käyttämiä matalan kynnyksen palveluita ja niissä toteutettavaa haittoja vähentävää työtä. Verkostotyöhön liittyvässä tietoperustassa tarkasteltiin verkostoa ja verkostotyötä käsitteinä sekä verkostotyön suhdetta monialaiseen ja moniammatilliseen yhteistyöhön. Verkostotyötä käsiteltiin myös sosiaalialalla yleisesti, sekä nuorten matalan kynnyksen palveluiden kontekstissa. Opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena, jonka aineisto kerättiin haastattelemalla seitsemää Tukikohta ry:n matalan kynnyksen työntekijää. Aineiston analysoinnissa käytettiin laadullista teoriaohjaava sisällönanalyysiä.

Aineistosta nousseiden tulosten perusteella Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa tehtävässä verkostotyössä näkyi vahvasti monialaisuus ja moniammatillisuus. Sen avulla pyritään tukemaan yksittäisiä nuoria arjen perustarpeissa ja haasteissa sekä vaikutetaan päihteitä käyttävien nuorten elämään myös yleisellä tasolla. Päihteitä käyttävien nuorten parissa toteutettavassa verkostotyössä keskeistä on asiakaslähtöisyys, tavoitteellisuus sekä haittoja vähentävä työote.

Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävän verkostotyön edistävä ja estävä tekijät voivat liittyä yksilöihin sekä laajempiin kokonaisuuksiin. Tulosten perusteella verkostotyön haasteisiin on olemassa monia hyviä toimintatapoja. Tuloksista nousi myös monia uusia kehitysideoita verkostotyön edistämiseksi. Verkostoyhteistyötä tulisi vahvistaa tiivistämällä yhteistyötä nuorten matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen, nuorten rikollisuuden ehkäisyn palveluiden sekä jalkautuvan nuorisotyön kanssa. Kehittämistä kaipaisi yhteistyö kuntien palveluiden ja korvaushoitoklinikoiden kanssa. Uusien yhteistyökumppaneiden osalta verkostoitumista haluttiin lisätä nuorten neuvontapalveluiden, eri alojen erityisosaamista omaavien palveluiden sekä opintoihin, työvoimapalveluihin ja vapaaehtoistyöhön liittyvien tahojen kanssa.

Asiasanat: Nuoret, matalan kynnyksen päihdepalvelut, verkostotyö, haittoja vähentävä työ

Meeri Reinikainen

Supporting Youth Through Networking in Low-Threshold Services of Tukikohta Org - Perspectives of Employees

Year

2024

Pages

76

The purpose of this Bachelor's thesis was to bring to display the views of Tukikohta Org's employees of low-threshold services on networking for young people who use substances. The aim of the thesis was to describe the networking done to support the young adults at Tukikohta Org's low-threshold services, to investigate its promoting and inhibiting factors and explore how it could be strengthened or developed. The results of the thesis primarily benefits Tukikohta Org., which has the chance to use them to improve its operations. Specifically, the results can be used to benefit the organization's Youth's Tukikohta- project. In addition, the results can be beneficial to other substance abuse service providers and to those who network with them.

The theoretical background of the thesis focused on depicting substance-using youth and networking. The theoretical background the theoretical background examined adolescence from the general aspect, substance use among young people and the related phenomena. In addition, the theoretical background depicted young people as clients of social services, as well as the low-threshold services they use and the harm reduction work carried out in these services. The concepts of network and networking, as well as the relationship between networking and multidisciplinary and multiprofessional collaboration were also examined. Network work was also addressed in the context of social services in general, as well as in the context of low-threshold services for young adults. The thesis was conducted as qualitative research, with data collected through interviewing seven employees of Tukikohta Org's low-threshold services, who had work experience in networking to support young people. A Qualitative theory-driven content analysis was used in analysing the data.

Based on the emerged results, in the network work carried out in Tukikohta's low-threshold services, multi-disciplinary and multi-professionalism were strongly evident. Through networking, young people were supported in their everyday basic needs and challenges and their lives were being impacted at the general level. Essential in the network work done among young people using substances was customer-centeredness, goal-orientedness and harm reduction approach.

The factors that promote and inhibit networking in low-threshold services can be related to individuals or they can also be related to broader contexts. Based on the results, there are many effective practices to address the challenges of networking. The results also revealed many new development ideas for promoting networking. Network collaboration should be strengthened by intensifying cooperation with low-threshold youth meeting places, youth crime prevention services, and outreach youth work. Collaboration between municipal services and substitution therapy clinics should also be required to be strengthened.

Keywords: Youth, low-threshold services, networking, harm reduction work

Sisällys

1	Johdanto.....	7
2	Opinnäytetyön työelämäkumppani	9
3	Nuoruus elämänvaiheena.....	10
3.1	Nuoret ja päihteet	11
3.2	Nuoret sosiaalihuollon asiakkaina.....	12
3.3	Nuorten käyttämät päihde- ja riippuvuustyön palvelut	13
3.4	Nuoret ja matalankynnyksen päihdepalvelut	15
3.5	Haittoja vähentävä työ.....	18
4	Verkosto ja verkostotyö	19
4.1	Verkostotyön tasot ja tavoitteet.....	19
4.2	Verkostotyö sekä moniammatillinen ja monialainen yhteistyö	21
4.3	Verkostotyö ja moniammatillinen yhteistyö sosiaalialalla	21
4.4	Verkostotyö nuorten matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluissa ...	25
5	Opinnäytetyön toteutus	28
5.1	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset	29
5.2	Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat	29
5.3	Aineistonkeruu.....	30
5.4	Haastateltavat ja haastattelujen kulku	31
5.5	Aineiston analyysi	32
5.6	Yhteistyö toimeksiantajan kanssa	34
6	Tulokset	34
6.1	Nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö matalan kynnyksen palveluissa	35
6.2	Verkostotyötä edistävät tekijät	40
6.3	Verkostotyön esteet	42
6.4	Verkostotyön vahvistaminen ja kehittäminen.....	47
7	Johtopäätökset	55
7.1	Matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö	55
7.2	Verkostotyötä edistävät tekijät	56
7.3	Verkostotyötä estävät tekijät	57
7.4	Verkostotyön kehittäminen ja vahvistaminen.....	58
8	Pohdinta	59
8.1	Luotettavuus ja eettisyys	61
8.2	Jatkotutkimusaiheet ja kehittäminen.....	65
8.3	Toimeksiantajan palaute.....	66
	Lähteet.....	68
	Liitteet	74

1 Johdanto

Nykyisin huumeiden käyttö on arkipäiväistynyt ja vahvistanut asemaansa niin nuorten kaupunkilaisten juhlintatavoissa kuin myös päihteiden ongelmakäytössä (Hakkarainen, Karjalainen & Salasuo 2023, 2). Yleisintä huumeiden kokeilu ja käyttö on 25 - 34- vuotiaiden nuorten aikuisten parissa (Rönkä & Markkula 2020, 18, 38). Euroopan huumeraportin mukaan Suomessa alle 25-vuotiaita kuolee huumeisiin eniten koko EU-alueella (EMCDDA 2022, 17).

Vuoden 2023 alussa voimaan astuneen sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen yhtenä pyrkimyksenä on vastata kuntien perustason palveluissa oleviin puutteisiin, jotta päihde- ja mielenterveysongelmilla oireilevat nuoret saavat tarvitsemansa avun ennen kuin tilanteen ehtivät kärjistyä. Uudistuksen myötä palveluiden painopistettä pyritään siirtämään ennaltaehkäisyyn ja varhaisen tukeen. Monialaisten matalan kynnyksen palveluiden vahvistaminen on yksi uudistuksen keskeistä kehittämissuunnista, johon myös tällä opinnäytetyöllä pyrittiin osaltaan vaikuttamaan. (STM 2023a; Valtioneuvosto 2022,14.)

Verkostotyötä on tehty jo vuosia- ainakin niistä ajoista, kun moniammatillinen järjestelmäkin on ollut olemassa (Seikkula & Arnkil 2009, 12). Verkostot koetaan yhdeksi keskeisemmäksi kehittämiskohteeksi sosiaali- ja terveyspalvelujen alalla. Moniammatillista yhteistyötä ja palvelujärjestelmän ylisektorista kehittämistä pidetään vastauksena palveluiden laadun ja kustannustehokkuuden edistämiseksi. (Järvensivu, Nykänen & Rajala & 2010.)

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoitus oli tuoda esille Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä päihteitä käyttävien nuorten hyväksi tehtävästä verkostotyöstä. Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä, selvittää sen esteitä ja edistäviä tekijöitä sekä miten sitä voitaisiin vahvistaa tai kehittää.

Idea opinnäytetyölle heräsi sosionomitutkintoon sisältyvän harjoittelun aikana Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa. Harjoittelun aikana oli havaittavissa, että moni päihdeongelmasta kärsivä nuori kohtaa haasteita palveluihin pääsyssä ja niissä pysymisessä. Harjoittelujakson myötä avautui tilaisuus tutustua järjestön verkostotyöhön, mikä herätti kiinnostuksen aiheeseen ja sen syvempään ymmärtämiseen.

Aihevalinnan taustalla vaikutti myös se, että nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö oli ajankohtainen asia opinnäytetyön toimeksiantajan arjessa. Tukikohta ry käynnisti syksyllä 2023 uuden Nuorten tukikohta- hankkeen, jonka toiminnan tavoite on vahvistaa nuorten arkea ja hyvinvointia tiedon ja tuen avulla. Hanke tekee yhteistyötä julkisen sektorin toimijoiden, järjestöjen ja viranomaistahojen kanssa. (Tukikohta 2023a; Tukikohta 2024a.)

Aiheen valinta perustui myös ajankohtaiseen tutkimukseen ja sen kautta esille nousseisiin teemoihin. Vuonna 2022 Valtioneuvosto julkaisi kattavan selvityksen nuorten matalan kynnyksen mielenterveys- ja päihdepalveluihin liittyen. Selvityksen yhteenvedossa pohdittiin sosiaalihuollon palveluiden mahdollisuuksia auttaa päihteitä käyttäviä nuoria. Ratkaisukeinoina ehdotettiin kuntien ja järjestöjen yhteistyön vahvistamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon välisen verkostoyhteistyön koordinaation parantamista. (Valtioneuvosto 2022, 4, 14).

Opinnäytetyö oli tärkeä toteuttaa, koska nuorten huumeiden ongelmakäytön ja huumekuolemien myötä Suomessa tarvitaan yhä enemmän tietoa matalan kynnyksen päihdepalveluiden kehittämiseksi. Mitä vahvempia ennaltaehkäisyyn ja varhaisen tukeen tarkoitettut palvelut ovat ja mitä saumattomampaa yhteistyö eri toimijoiden välillä on, sitä tehokkaammin pystytään myös vaikuttamaan huumeidenkäytöstä johtuviin ongelmiin ja vähentämään huumekuolemia. (Valtioneuvosto 2022, 4, 14.) Keräämällä niin sanottua hiljaista tietoa liittyen sosiaalialalla työskentelevien järjestöpuolen ammattilaisten kokemukseen, mielipiteisiin ja osaamiseen, voidaan sen avulla kehittää verkostojen yhteistyötä nuorten tukemiseksi.

Opinnäytetyö on tärkeää toteuttaa myös syystä, että valtionavustustoimintaa harjoittava Sosiaali- ja terveysjärjestöjen avustuskeskus (STEA) on alkanut kohdistamaan järjestöjen työn arvioinnissa huomiota kolmannen- ja julkisen sektorin välisen yhteistyön kehittymiseen sekä niiden väliseen asiakasohjaukseen (Heiskanen, Kesänen, Strand 2022). STEA on myös Tukikohta ry:n toiminnan päärahoittaja (Tukikohta 2024c). Opinnäytetyön tuloksia voidaan hyödyntää kolmannen- ja julkisen sektorin välisen yhteistyön sekä asiakasohjauksen kehittämisessä.

Opinnäytetyön tuloksista hyötyy ensisijaisesti Tukikohta ry, jolla on mahdollisuus käyttää niitä toimintansa vahvistamiseen ja kehittämiseen. Erityisesti tuloksista voi hyötyä järjestön Nuorten tukikohta- hanke. Lisäksi tuloksista voivat hyötyä muut päihdealan järjestötoimijat ja heidän kanssaan verkostotyötä tekevät tahot.

Tämän opinnäytetyön keskeisiä käsitteitä ovat nuoret, matalan kynnyksen palvelut, verkostotyö sekä haittoja vähentävä työ.

2 Opinnäytetyön työelämäkumppani

Tässä luvussa kerrotaan tarkemmin opinnäytetyön toimeksiantajasta. Luvussa käydään läpi sen toiminta-ajatus, keskeiset palvelut ja arvot, jotka ohjaavat sen toimintaa. Luvussa keskitytään esittelemään tiiviisti vain opinnäytetyön kannalta olennaisimmat toimeksiantajan palvelut, joita ovat päihteitä käyttäville ihmisille suunnatut matalan kynnyksen palvelut.

Tukikohta ry on vuonna 2000 perustettu päihdealan asiantuntijajärjestö, jonka toiminta-ajatus on tukea ja kohdata päihteitä käyttäviä ihmisiä, päihdekuntoutujia sekä heidän läheisiään tarjoamalla monimuotoisia päihdepalveluja pääkaupunkiseudulla (Tukikohta 2024c). Järjestöjen kautta yhteiskunnissa pystytään tavoittamaan laajasti ihmisiä, ja niiden toiminnalla on tärkeä merkitys yksilöiden ja yhteisöjen hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden kannalta. Järjestöillä on myös keskeinen tehtävä oman alansa asiantuntijana sekä osallisuuden vahvistajana. Järjestöt toimivat usein yhteistyössä hyvinvointialueiden kanssa, jotka hyödyntävät järjestöjen osaamista palveluiden kehittämisessä ja päätöksenteossa. (STM 2023b.)

Tukikohta ry:n päihteitä käyttäville ihmisille suunnattuja matalan kynnyksen palveluita ovat Avoimet ovet-kohtaamispaikka, Palveluohjaus, Elämäntaitoryhmä, Osis-vertaistoiminta, Kynnyksetön-vapaaehtoistoiminta, Satu-toiminta, Tukiverkko-toiminta sekä Etsivä löytää-hanke. Lisäksi tämän opinnäytetyöprosessin aikana Tukikohta ry on käynnistänyt Nuorten tukikohta -hankkeen. Kaikki Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palvelut ovat suunnattu täysi-ikäisille henkilöille. Palveluiden kautta tavoitetaan nuoria ja nuoria aikuisia (Malin-Kaartinen 2024). Elämäntaitoryhmän yläikäraja on 35-vuotta ja Nuorten tukikohta- hankkeen toiminta on suunnattu 18- 25-vuotiaille nuorille aikuisille. (Tukikohta 2024b.)

Avoimet ovet- kohtaamispaikka on päihteitä käyttäville ihmisille suunnattu kohtaamispaikka, joka tarjoaa ammattiapua sekä vertaistukea. Palveluohjauksen kautta voi saada keskusteluapua ja tukea erilaisten asioiden selvittämiseen. Elämäntaitoryhmä on noin 18 - 35 vuotiaille suunnattua ryhmämuotoista toimintaa, joka tuo tukea ja tekemistä arkeen. Osis-toiminta on A-klinikkasäätiön kanssa yhteistyössä toteutettavaa toimintaa, joka tarjoaa vertaistoiminnan koulutusta ja mahdollisuuden toimia vertaisena. Lisäksi Osis-toiminta harjoittaa virkistys- ja kahvilatoimintaa. Osis-toimintaa järjestetään yhteistyössä A-klinikkasäätiön kanssa. Kynnyksetön vapaaehtoistoiminnan tavoite on tarjota asiakkailleen mielekästä tekemistä asiakkaan oman mielenkiinnon ja toimintakyvyn mukaan. Satu-toiminta tarjoaa vertaistukea, keskusteluapua ja palveluohjausta sairaalahoidon rinnalle sekä sairaalajakson jälkeiseen arkeen. Tukiverkko-toiminta on Tor-verkossa toteutettavaa palveluohjausta ja sosiaalineuvontaa. Etsivä löytää- hanke kohtaa päihteitä käyttäviä ihmisiä heidän omissa elinympäristöissään. Nuorten Tukikohta-hanke on matalan kynnyksen

kohtaamispaikka 18-25-vuotiaille päihteitä käyttäville nuorille. Toiminnan tavoitteena on päihteitä käyttävien nuorten arjen ja hyvinvoinnin vahvistaminen tiedon ja tuen avulla. (Tukikohta 2024b.)

Päihdepalvelujen lisäksi Tukikohta järjestää alan koulutusta, luentoja ja yleisötilaisuuksia. Tukikohta tekee vaikuttamistoimintaa muun muassa ottamalla osaa kohderyhmää koskevaan julkiseen keskusteluun, tekemällä laajaa verkostoyhteistyötä ja osallistumalla alan tutkimuksiin (Malin-Kaartinen 2024). Paikalliset ja alueelliset järjestöt ovat usein merkittäviä yhteiskunnallisia vaikuttajia sekä työllistäjiä (STM 2023b). Tukikohta tekee läheistä yhteistyötä sosiaali- ja päihdealan, hoitoalan ja koulutuksen toimijoiden kanssa. (Tukikohta 2024c).

Tukikohta ry:n pääasiallinen toimipaikka sijaitsee Helsingissä. Tukikohta ry:n toimintaa rahoittaa enimmäkseen Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskus (STEA) sekä Helsingin kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden lautakunta. Tämän lisäksi Tukikohdalla on myös kilpailutettua ostopalvelu toimintaa. (Tukikohta 2024c.)

Tukikohta ry:n arvot näkyvät sen kaikessa toiminnassa. Tukikohta ry:n arvoihin kuuluu kokonaisvaltainen kohtaaminen, yhdenvertaisuus, vastuullisuus, rohkeus ja vaikuttaminen. Kokonaisvaltaisella kohtaamisella Tukikohta ry:ssä tarkoitetaan ihmisten elämäntilanteiden ja yksilöllisten tarpeiden huomioimista kokonaisvaltaisesti sekä arvostavasti kohdaten. Yhdenvertaisuus koetaan kaikkien ihmisten näkemisenä samanarvoisina, yksilöiden tarpeiden huomioimisena sekä yleisen yhdenvertaisuuden edistämisenä. Vastuullisuus ilmenee laadukkaina ja vaikuttavina palveluina, kuin myös vastuullisuutena ja luotettavuutena yhteistyökuvioissa, sekä asiakkaiden tukena olemisena ja rinnalla kulkemisena. Rohkeus näkyy sekä uusien palveluiden kehittämisessä ja toimivien käytäntöjen vahvistamisessa että tavoitteellisten yhteistyöverkostojen rakentamisessa muiden toimijoiden kanssa. Vaikuttaminen ilmenee yhteiskunnallisena vaikuttamisena ja suunnannäyttämisenä sekä päihdepalvelujärjestelmään ja sitä käytävään keskusteluun ja vallitsevaan asenneilmapiiriin vaikuttamisena. Tukikohta ry mainitsee yhdeksi menestystekijäkseen tavoitteelliset yhteistyöverkostot. (Tukikohta 2024d.)

3 Nuoruus elämänvaiheena

Tässä luvussa käsitellään mitä nuoruuteen elämänvaiheena koetaan yleisesti kuuluvan sekä määritellään tarkemmin minkä ikäisiä henkilöitä nuorilla tarkoitetaan tämän opinnäytetyön yhteydessä. Lisäksi luvussa kerrotaan tiiviisti nuorten päihteidenkäytöstä, päihteisiin liittyvistä asenteista sekä nuorista sosiaalihuollon asiakkaina. Luvussa tarkastellaan myös

päihde- ja riippuvuustyön palveluita ja esitellään tarkemmin opinnäytetyön kannalta niistä olennaisimmat. Osana lukua kerrotaan myös haittoja vähentävästä työstä. Haittoja vähentävän työn avaaminen on tämän opinnäytetyön kannalta tärkeää, siitä syystä, että Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa toteutetaan haittoja vähentävää työtä. (Tukikohta 2024e.)

Nuoruus on elämänvaihe, jonka aikana nuori käy yleensä läpi kehitystehtäviä, jotka liittyvät aikuisuuteen siirtymiseen (Valtioneuvosto 2022, 16). Nuoruuden keskeisiin kehitystehtäviin on kuvattu kuuluvan sukupuoli-identiteetin omaksuminen, seksuaalinen herääminen, koulutuksen hankkiminen, valmistautuminen työ- ja perhe-elämään sekä perheideologian omaksuminen. Myöhäisnuoruudessa ja varhaisaikuisuudessa ne vaihtuvat kumppanin valintaan, perheen perustamiseen sekä työelämään siirtymiseen. Nykypäivänä aikuisuuteen siirtymiseen ja aikuistumisprosessiin liittyvien roolien merkitys sukupolvien välillä nähdään kuitenkin heikentyneen. Aikuisuuteen siirtymisen liittyvillä kriteereillä tai iällä ei nykysukupolvien näkökulmasta ole yhtä tärkeää merkitystä kuin vanhemmille sukupolville. Nuorimpien sukupolvien mukaan aikuisuuteen siirtyminen on pitkä prosessi, johon sisältyy kokeilua ja identiteetin etsimistä. (Ahonen, Pulkkinen & Ruoppila 2009, 131-132; Grundström 2019, 2.)

Lainsäädännössä nuoruutta ja aikuisuutta määritellään eri tavoin riippuen siitä, mikä laki on kyseessä. Suomessa täysi-ikäisyys saavutetaan 18-vuoden iässä (laki holhoustoimesta 442/1999). Lastensuojelulain (13.4.2007/417) ja sosiaalihuoltolain (1301/2014) näkökulmasta lapsesta tulee täysi-ikäistyttyään nuori ja nuoruus kestää 24-vuotiaaksi asti. Nuorisolaki (1285/2016) määrittelee nuoreksi jokaisen alle 29-vuotiaan. Byrokraattisesta näkökulmasta nuoruutta ei nähdä elämänvaiheena vaan tietyt aikuisuuteen liittyvät oikeudet nuori saavuttaa täytettyään tietyn iän. Esimerkiksi alkoholi- ja tupakkatuotteiden osto-oikeus saavutetaan 18-vuoden iässä ja väkeviä alkoholia juomia on lupa ostaa henkilön täytettyä 20-vuotta (Alkoholilaki 28.12.2007/1102; Tupakkalaki 29.6.2016/549).

Tässä opinnäytetyössä nuorilla tarkoitetaan pääasiassa 18-29-vuotiaita henkilöitä. Rajaus perustuu voimassa olevaan nuorisolakiin (1285/2016). Nuorisolaissa nuoreksi henkilöksi määritellään kaikki alle 29-vuotiaat. Nuorten ikäraja on rajattu tässä opinnäytetyössä 18-ikävuoteen myös siitä syystä, että Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palvelut ovat tarkoitettu täysi-ikäisille henkilöille (Tukikohta 2023b).

3.1 Nuoret ja päihteet

Tässä alaluvussa kerrotaan tiiviisti nuorten päihteidenkäytöstä ja päihteisiin liittyvistä asenteista. Luvussa on keskitytty kuvamaan pääasiassa päihteiden ongelmakäyttöä siitä

syystä, että matalan kynnyksen palvelut ovat usein suunnattu kaikista huono-osaisimmille ihmisille, joiden avun tarve on erittäin suuri (Leeman & Hämäläinen 2015, 3).

Päihdehuoltolaki (17.1.1986/41) määrittelee päihteeksi alkoholin tai muun päihtymystarkoituksen käytettävän aineen. Vaikka Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palvelut ovat tarkoitettu myös alkoholia päihtymystarkoitukseen käyttäville ihmisille, tässä opinnäytetyössä keskitytään kuvaamaan lähinnä huumausaineiden käyttöä (Tukikohta 2024b). Huumaisaineiksi luetaan huumausaineasetuksessa määritellyt laittomat aineet, valmisteet ja kasvit (Valtioneuvoston asetus huumausaineina pidettävistä aineista, valmisteista ja kasveista 28.8.2008/543; Ehyt 2024).

Nuorten huumeiden käyttö ja sen lisääntyminen on ollut paljon puhuttu huolenaihe julkisuudessa (Hakkarainen ym. 2019, 312). Tutkimukset osoittavat, että 15-24 vuotiaiden nuorten huumeiden ongelmakäyttö sekä huumemyrkytyskuolemat ovat lisääntyneet (Rönkä ym. 2020). Huumeiden ongelmakäytöllä on kansallisen määritelmän mukaan tarkoitettu amfetamiinien ja opioidien käyttöä, jonka seurauksena käyttäjälle muodostuu vakavia sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja (Rönkä ym.2020, 37).

Viimeisimmän nuorisobarometrin aineiston mukaan nuorten suhtautuminen huumeisiin on muuttunut hyväksyvämmäksi ja huumeepoliittiset näkemykset avoimemmiksi.

Huumeidenkäytön hyväksyttävyyks on kasvanut nuorten parissa koko 2000-luvun. (Kivijärvi 2022, 85-86.) Nuorten yleisin samanaikaisesti käytetty aineyhdistelmä on kannabis ja alkoholi ja toiseksi yleisin lääkkeet ja alkoholi (Hakkarainen, Karjalainen & Raitasalo 2019, 317). Vuonna 2020 julkaistun raportin (Rönkä ym. 2020) mukaan ongelmakäyttö oli yleisintä 25 - 34-vuotiailla. Raportissa todetaan Suomessa olevan nuori sukupolvi amfetamiineja ja opioideja ongelmallisesti käyttäviä ja tämän joukon olevan suurempi kuin koskaan aikaisemmin. (Rönkä ym. 2020, 38.)

3.2 Nuoret sosiaalihuollon asiakkaina

Nuorille suunnattujen palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa on tärkeää huomioida nuoruusiän kehitysvaiheen erityispiirteet. Palveluihin hakeutuessa nuorilla ei välttämättä tietoa tai osaamista määritellä omia palveluntarpeitaan. (Helfer, Huhta, Jurva, Mäkilä & Pitkänen 2022, 22.) Monille saattaa tuottaa epävarmuutta jo pelkästään palveluihin hakeutuminen tai he eivät ole varmoja mikä on niin sanotusti normaaliin kehitykseen kuuluvaa oireilua ja milloin olisi aika hakea apua. Nuorille ei myöskään välttämättä ole selvää mitä he palveluilta odottavat ja mitkä ovat heidän oikeutensa. Palvelurakenne saattaa olla heille tuntematon eivätkä he ole tietoisia esimerkiksi erotteluista hoidon ja muunlaisen tuen välillä. Nuoren yksilöllisiin tuen tarpeisiin vaikuttaa muun muassa koulutustausta, mahdollinen

vähemmistöasema, aiemmin saatu tuki, työkokemukset, ongelmien kasautumisen aste ja selviytymistaidot. (Valtioneuvosto 2022, 16-17.)

Usein päihdeongelmista kärsivä henkilö kamppailee samanaikaisesti myös mielenterveysongelmien kanssa ja niiden yhtäaikainen hoitaminen tuottaa ongelmia palvelujärjestelmälle (Valtioneuvosto 2022, 18). Nuoret, joilla on ongelmallisen päihteidenkäytön lisäksi mielenterveydellisiä haasteita eivät välttämättä saa apua mielenterveysongelmiin, koska päihteet nähdään hoitoon sitoutumisen esteenä (Helfer ym. 2022, 32).

Ruotsalaistutkimuksen (Anderberg, Boson, Dahlberg, Hagbor & Wennberg 2022) mukaan nuorten päihdehoidossa huomiota tulisi kiinnittää erityisesti päihde- ja mielenterveysongelmien yhtäaikaiseen hoitoon, masentuneisuuteen ja itsetuhoisiin ajatuksiin sekä eri sukupuolien tarpeisiin (Anderberg ym. 2022, 1). Sosiaalihuollon puolella tulisi osata tunnistaa, kohdata ja ohjata eteenpäin asiakkaita, jotka kärsivät vakavista ja hoitoa vaativista ongelmista aivan kuin sosiaalihuoltolaissa (1301/2014) päihde- ja mielenterveystyöstä säädetään (Valtioneuvosto 2022, 18-19).

3.3 Nuorten käyttämät päihde- ja riippuvuustyön palvelut

Päihde- ja riippuvuustyön valtakunnallisesta suunnittelusta, ohjauksesta ja valvonnasta vastaa Sosiaali- ja terveysministeriö (STM 2024a). Sosiaali- ja terveysministeriöiden alaisuudessa toimivat aluehallintovirastoiden tehtäviin kuuluu ohjata toimialueensa ehkäisevää päihdetyötä suunnitella ja kehittää sitä yhteistyössä muiden viranomaisten ja yhteisöjen kanssa. Lisäksi sen tehtäviin kuuluu tukea ehkäisevän päihdetyön toimeenpanoa ja kehittämistä yhteistyössä kuntien ja hyvinvointialueiden kanssa (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain muuttamisesta).

Päihde- ja riippuvuustyön järjestämistä kuuluu hyvinvointialueiden vastuulle. Perustan hyvinvointialueille tehtävälle päihde- ja riippuvuustyötä muodostaa ensisijaisesti sosiaalihuoltolaki ja terveydenhuoltolaki. Päihde- ja riippuvuustyöhön kuuluvat ehkäisevä päihdetyö, sosiaalihuollon yleiset ja erityiset päihde- ja riippuvuuspalvelut sekä terveydenhuollon järjestämä päihde- ja riippuvuushoito (THL 2024a). Hyvinvointialueiden tulee tukea alueensa kuntia ehkäisevän päihdetyön toteuttamis- ja kehittämistoimenpiteissä ja vastata ehkäisevän päihdetyön toiminnasta sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa (Lakiehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain muuttamisesta).

Päihdepalvelut on hallinnollisesti sijoitettu osin sosiaalihuollon ja osin terveydenhuollon alaisuuteen (STM 2024). Sosiaalihuollolla viitataan sellaisiin toimiin ja sosiaali- ja tukipalveluihin, joilla edistetään yksilön ja yhteisön hyvinvointia ja mahdollisuuksia ja jotka

sosiaalihuoltolaki; terveydenhuoltolaki; päihdehuoltolaki ;laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä; lakiehkäisevän päihdetyön järjestämisestä annetun lain muuttamisesta). Ehkäisevässä päihdetyössä eri toimijoiden, kuten päihdehuollon, sosiaali- ja terveydenhuollon, raittiustoimen, asuntoviranomaisten, työvoimaviranomaisten, koulutoimen, nuorisotoimen ja poliisin tekemä yhteistyö on erityisasemassa (Yhteistyötilat 2021).

Myös nuoristyöstä ja -toiminnasta säättävä nuorisolaki (1285/2016) velvoittaa kuntia monialaiseen yhteistyöhön. Laissa säädetään, että kunnissa on oltava ohjaus- ja palveluverkosto tai muu vastaava yhteistyöryhmä, joka käsittelee nuoria koskevia asioita yleisellä tasolla. Verkoston tai muun yhteistyöryhmän tulee toimia vuorovaikutuksessa nuorisualan järjestöjen ja muiden nuorten palveluja tuottavien yhteisöjen kanssa. (Nuorisolaki 1285/2016.)

3.4 Nuoret ja matalankynnyksen päihdepalvelut

Matalan kynnyksen toimintamalli perustuu idealla, että palveluja saa varhaisessa vaiheessa ennen kuin ongelmat pääsevät kasautumaan ja vaikeutumaan. Merkittävimpänä rakenteellisena kynnyksen madaltajana nähdään, ettei palveluihin pääsy vaadi lähetettä tai ajanvarausta. Usein palveluihin hakeutumisen esteet ovat myös henkisiä ja sosiaalisia, kuten, että niihin hakeutuminen koetaan ahdistavana tai stigmatisoivana. Esteiksi voivat myös muodostua, että tieto palveluista ei tavoita kaikkia tai niihin ei osata hakeutua. (Appelqvist-Schmidlechner, Eväsoja, Huikko, Jahnukainen, Kautto & Manninen 2022, 38-39.)

Matalan kynnyksen toiminta on yksi ehkäisevän päihdetyön muodoista. Laki ehkäisevästä päihdetyöstä (24.4.2015/523) määrittelee ehkäiseväksi päihdetyöksi toiminnan, jolla pyritään lieventämään päihteiden käyttöön liittyviä terveys-, sosiaali- ja yhteiskunnallisia haittoja. Matalan kynnyksen toiminnan kautta pyritään tavoittamaan yleensä erityisen haavoittuvassa asemassa olevia ryhmiä ja tarjoamaan varhaista tukea ja ohjaamaan asiakkaita perustason sosiaali- ja terveyspalveluiden piiriin. Tarjottava apu voi olla lyhyt kestoista tai kertaluontoista tai henkilölle voi muodostua palveluihin myös pitempi asiakkuus. Matalan kynnyksen palveluita on mahdollisuus toteuttaa julkisen sektorin ja kolmannen sektorin yhteistyönä. (THL 2021a.)

Matalan kynnyksen päihdepalveluiden yleisiä tavoitteita on vähentää päihteidenkäytöstä aiheutuvia haittoja sekä tarjota tukea arjen hallintaan. Matalan kynnyksen palveluihin kuuluvat esimerkiksi sosiaali- ja terveysneuvontapisteet, joissa asiakkaiden on mahdollista asioida anonymisti ja saada apua ja neuvoa turvallisempaan päihteiden käyttöön. Toinen tärkeä matalan kynnyksen palveluiden toimintamalli on päivä- ja palvelukeskukset. (Holmberg, Inkinen, Partanen & Salo-Chydenius 2015, 204-205; Valtioneuvosto 2022, 155.)

Monia nuorille suunnattuja palveluja voidaan kutsua matalan kynnyksen palveluiksi. Yhteistä niille on, että ne pyrkivät poistamaan esteitä, jotka estävät nuoria hakeutumasta palveluihin. Valtioneuvoston selvityksen mukaan, matalan kynnyksen palvelut ovat harvoin palveluja, joita nuori päätyy käyttämään ensimmäisenä, mutta ne koetaan palveluiksi, joissa avun hakeminen ja saaminen tuntuvat helpoilta. (Valtioneuvosto 2022, 155.)

Valtioneuvoston (2022) selvityksen mukaan nuoret kokevat, että järjestötoimijoilla on tärkeä merkitys tuen antamisessa ja nuoren oikeuksien toteutumisessa sekä palveluihin saattamisessa. Samaisessa selvityksessä todetaan, että matalan kynnyksen palveluita tuottavilla järjestöillä ja niiden työntekijöillä voi olla tärkeä asema nuorten palvelupolun jatkumon kannalta esimerkiksi tilanteissa, kun nuoren asioista vastaava sosiaalityöntekijä on vaihtunut. Selvityksen mukaan järjestöjen palveluissa tapahtuvat kohtaamiset ovat nuorten mielestä tunnelmaltaan rentoja ja työntekijöille puhuminen helppoa. Järjestöpuolen työntekijät koetaan myös helposti tavoitettaviksi ja he toimivat yleensä linkkinä nuoren ja kunnallisen sosiaalihuollon välillä. (Valtioneuvosto 2022, 155, 157-158.)

Valtioneuvoston (2022) selvityksestä käy ilmi, että nuoret kokevat kolmannen sektorin palvelut luotettaviksi ja heidän puoliaan pitäviksi. Järjestöpuolen työntekijöille nuoret kokevat voivansa kertoa elämästään vapaasti ja tulevansa ymmärretyksi. Tähän koetaan vaikuttavan osin se, että viranomaistahoilla on enemmän valtaa nuorten asioihin, kuten mandaatti tehdä päätöksiä tuista, maksusitoumuksista ja asumisesta. Kolmannen sektorin ylläpitämien palveluiden hyvä puoli, mutta samalla rajoite on, että niillä ei ole yleensä valtuuksia tehdä päätöksiä, mutta samalla nuorten ei tarvitse pohtia miten heidän esille tuomansa asiat voivat vaikuttaa esimerkiksi maksettaviin etuihin ja mahdollisuuksiin. Selvityksessä nostetaan myös esille, että järjestöpuolen matalan kynnyksen palveluiden lisäksi, nuorten kokemukset kuntien tarjoamista matalan kynnyksen palveluista ovat myös myönteisiä. (Valtioneuvosto 2022 157- 158, 162.)

Nuorille suunnattuja matalan kynnyksen palveluja ovat muun muassa etsivä nuorisotyö, verkkonuorisotyö sekä kohtaamispaikat, joissa monia nuorille apua ja tukea tarjoavia palveluita on voitu tuoda yhden katon alle. Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa toteutetaan etsivää työtä, verkossa toteutettavaa työtä sekä kohtaamispaikkatoimintaa. Vaikka Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palvelut ovat suunnattu kaikille täysi-ikäisille henkilöille, niiden kautta tavoitetaan myös nuoria ja nuoria aikuisia. (Malin-Kaartinen 2024.) Seuraavassa tarkastellaan erilaisia nuorisotyön muotoja ja nuorille suunnattuja palveluita, joiden toimintamallit sisältävät samankaltaisuuksia Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluiden kanssa.

Etsivän nuorisotyön tehtäviin kuuluu tuen tarpeessa olevien nuorten tavoittaminen ja auttaminen sellaisiin palveluihin ja tuen piiriin, joilla edistetään heidän kasvuaan, itsenäistymistä, osallisuutta yhteiskuntaan ja muuta elämänhallintaa sekä pääsyä koulutukseen ja työmarkkinoille (Nuorisolaki 1285/2016). Etsivän nuorisotyöhön kuuluu erottamana osina joustavuus ja kyky mukautua nuorten todellisuuteen. Työlle tyypillistä on läsnä oleminen siellä missä nuoretkin ovat ja mahdollistaa heille turvallinen kontakti auttavaan aikuisen kanssa. Nuorta lähestyminen voi tapahtua niin fyysisesti kuin digitaalisessa ympäristössä. Työympäristöjä ovat esimerkiksi etsivien omat toimitilat, eri palveluiden toimipisteet, kadut, kahvilat ja muut julkiset tilat, työpajat ja oppilaitokset, luonto ja verkkoympäristöt. Etsivät nuorisotyöntekijät tekevät tiivistä yhteistyötä monialaisten verkostojensa kanssa ja jalkautuvat välillä myös kumppaniensa avulla sinne, missä voi olla tukea kaipaavia nuoria. Monialaista yhteistyötä voidaan tehdä myös menemällä muiden toimijoiden kanssa sinne missä nuori on esimerkiksi nuoren kotiin. Yhteistyötahoja ovat muun muassa peruspalveluiden liikkuvat palvelut, kuten psykiatrinen sairaanhoitaja tai sosiaalihuollon ohjaaja tai sosiaalityöntekijä. (Appelqvist-Schmidlechner ym. 2022, 39; Paananen, Piironen & Uustalo 2022, 20.)

Nuorille suunnatuissa matalan kynnyksen kohtaamispaikossa tarjotaan muun muassa palveluohjausta, kuntouttavaa ryhmätoimintaa, vertaistukea ura- ja työllisyys- ja asunnottomuuspalveluita, sekä päihde- ja mielenterveyspalveluita. Kohtaamispaikoissa tehtävä toiminta toimii apuna uusien ihmissuhteiden luomisessa sekä monien taitojen, kuten sosiaalisten taitojen, kotoa lähtemisen ja päivärytmin kehittämisessä sekä ylläpitämisessä. Toiminnan avulla nuorten on myös mahdollista saada hetkellisesti muuta ajateltavaa ja tekemistä päihdeiden käytön sijaan. Osalle nuorista kohtaamispaikoissa järjestetty toiminta voi olla ensimmäinen askel toipumisessa (Valtioneuvosto 2022, 155). Kohtaamispaikka toiminnan avulla estetään nuorten syrjäytymistä ja edistetään hyvinvointia, erityisesti mielenterveyttä. (Tukikohta 2024a; Diakonissalaitos 2023; Leeman ym. 2015, 6-7.)

Verkkonuorisotyössä työn lähtökohdانا ovat nuorisotyölliset tavoitteet, jotka usein ovat enemmän painottuneita ennaltaehkäisevään työhön. Vuonna 2011 julkaistussa teoksessa (Merikivi, Timonen & Tuuttila 2011, 24) verkkonuorisotyöllä tarkoitetaan menetelmiä, kuten verkkokeskustelua, reaaliaikaista nuorisotyötä verkossa, verkkonuorisotalotyötä eli virtuaalisia nuorisotiloja sekä moniammatillista verkkonuorisotyötä. Nykyään verkkoa ei nähdä nuorisotyössä ainoastaan työkaluna tai välineellisesti vaan verkko ja interaktiivinen media nähdään työkalun lisäksi myös toimintaympäristönä. Verkko- ja kasvokkaisia palveluita voidaan yhdistää esimerkiksi niin, että ensikohtaaminen nuoren kanssa tapahtuu verkossa, jonka jälkeen tavataan kasvokkain. Tai ensin nuori kohdataan kasvokkain ja myöhemmin verkkovastaanotolla. Toimintatapoja yhdistelemällä madalletaan nuoren kynnystä lähteä ja

sitoutua palveluihin. (Lauha & Tuuttila 2014, 15-19; Appelqvist- Schmidlechner ym. 2022, 38-39.)

3.5 Haittoja vähentävä työ

Haittoja vähentävä työ on yksi huumeita käyttävien ihmisten parissa toteutettavista työmuodoista (A-klinikkasäätiö 2017). Haittojen vähentämisellä tarkoitetaan interventioita, toimintaohjelmia ja muita toimintatapoja, joiden tavoitteena on vähentää huumeiden käytöstä johtuvia sosiaalisia, terveydellisiä ja taloudellisia haittoja niin yksilö-, yhteisö- että yhteiskuntatasolla. Toimenpiteet ovat käytännöllisiä ja yleensä näyttöön perustuvia väliintuloja, jotka pyritään sovittamaan palvelemaan paikallisia tarpeita ja olosuhteita. Niiden tavoitteisiin voi kuulua esimerkiksi tartuntatautien, yliannostuksien, kuolleisuuden, rikollisuuden, syrjäytymisen, päihteiden sekakäytön tai suonensisäisten huumeiden käytön ehkäiseminen. (Kotovirta & Tammi 2018, huumeiden käytön aiheuttamien...)

Haittoja vähentävän toiminnan tavoitteena ei välttämättä tarvitse olla huumeiden käytön vähentäminen tai lopettaminen, vaan myös käyttäjien elämänhallinnan parantamista sekä terveystietouden lisäämistä pidetään tärkeänä. Toimenpiteisiin kuuluu esimerkiksi käyttövälineiden vaihto, ei-kuntouttava opioidikorvaushoito, terveys- ja palveluneuvonta, käyttöhuoneet, naloksonin jakaminen opioideja käyttäville, vertaiskouluttaminen ja etsivä työ. Näiden toimenpiteiden on todettu tehokkaasti vähentävän huumeiden käytöstä aiheutuvia haittoja. Parhaiten näyttöä on saatu infektioiden estoon tähtäävistä rokotusohjelmista ja matalan kynnyksen periaatteella toimivista neuvontapaikoista sekä pistovälineiden vaihtopisteistä. (Kotovirta ym. 2018, huumeiden käytön aiheuttamien...)

Haittojen vähentämisessä halutaan usein tuoda esille, että vaikka henkilö käyttääkin laittomasti huumeita on hänellä siitä huolimatta täydet ihmisoikeudet ja kansalaisuus. Huumeita käyttävä henkilö nähdään vastuullisena ihmisenä, jolla on halu ja kyky kontrolloida omia toimiaan siten, että niistä koituu mahdollisimman vähän haittaa. Henkilön oma aktiivisuus ja on tärkeää ongelmien ehkäisyssä, hoidossa ja niistä toipumisessa. (Kotovirta ym. 2018, huumeiden käytön aiheuttamien...)

Vakavasta päihderiippuvuudesta paraneminen saattaa vaatia pitkäaikaista hoitoa ja kuntoutusta sekä hoitoon motivoituminen saattaa olla aikaa vievää. Jotkut ihmiset eivät halua tai ole kykeneväisiä lopettamaan päihteiden käyttöään. Tällöin ainoana mahdollisena ja realistisena auttamiskeinona pidetään haittoja vähentäviä toimia. Se nähdään myös tapana madaltaa huumeiden käytöstä yhteiskunnalle koituvia kustannuksia. Haittoja vähentävässä työssä asiakkaita kohdatessa on tärkeä tarkastella päihteidenkäyttäjän koko elämäntilannetta ja antaa apua ja tukea oman käyttäytymisen ymmärtämisessä ja tiedostamisessa, muutokseen

motivoimisessa ja käyttäytymisen muuttamisessa. (Kotovirta ym. 2018, huumeiden käytön aiheuttamien... ; Holmberg ym. 2015, 195-196.)

Vaikka riskien ja haittojen vähentäminen on olennainen osa kansanterveysajattelua, pidetään sitä myös kiistanalaisena lähestymistapana. Se on herättänyt vastustusta muun muassa siksi, että se on yhdistetty osaksi huumekontrollin lieventämistä ja huumeaineita koskevien yleissopimusten purkamista ajavaa toimintaa. Huumeiden laillistaminen ei kuitenkaan yleensä kuulu haittoja vähentävien ohjelmien tavoitteisiin. (Kotovirta ym. 2018, huumeiden käytön aiheuttamien...) Vuonna 2018 tehdyn väestökyselyn mukaan 79 prosenttia suomalaisista hyväksyi huumeiden käyttäjille tarkoitetut terveysneuvontapisteet. Joka toinen vastannut hyväksyi täysin tai osittain huumeiden käyttäjille tarkoitetut käyttöhuoneet ja opioidien yliannostuksen vasta-aineen naloksonin jakamisen. (Hakkarainen ym. 2020, 34.)

4 Verkosto ja verkostotyö

Tässä luvussa avataan ensin verkoston ja verkostotyön käsitteitä sekä verkostotyön eri tasoja ja tavoitteita. Tämän jälkeen käsitellään verkostotyön suhdetta moniammatilliseen ja monialaiseen yhteistyöhön ja käydään läpi sen edistäviä tekijöitä, esteitä ja kehittämistä aikaisempaan teoriatietoon pohjaten. Ensin aihetta lähestytään sosiaali- ja terveysalan näkökulmasta, jonka jälkeen sitä tarkastellaan nuorille suunnattujen matalan kynnyksen palveluiden kontekstissa.

Verkosto kielikuvana korostaa vastavuoroisuutta ja yhteistyötä. Yhteistyössä oleellista on sosiaalisten järjestelmien toiminnallisuus ja niissä tapahtuva vuorovaikutus. (Aro 1998, 96.). Kaikenlainen eri toimijoiden välinen yhteistyö ei kuitenkaan ole välttämättä verkostotyötä. Verkostoilla viitataan usein organisaatioiden rajat ylittäviin verkostomaisiin kokonaisuuksiin. (Järvensivu 2020, verkostoyhteistyön määritelmä.) Järvensivu (2020) kuvaa verkostotyötä luottamukseen perustuvaksi yhteistyöksi, jossa vapaat toimijat tekevät yhteistyötä vaikeuksienkin edessä. Järvensivun mukaan verkostotyön ydin on asioiden tekeminen yhdessä rinnakkaisen tekemisen vastakohtana. (Järvensivu 2020, Yhdessä toimiminen...). Verkostotyö on useamman toimijan välinen yhteistyösuhde, joka perustuu vastavuoroisuuteen, keskinäisen tiedon sekä resurssien jakamiseen. Verkostoyhteistyön kautta eri toimijoiden osaamiset ja voimavarat on mahdollista tuoda yhteen niin, että kaikki osapuolet hyötyvät niistä. (Valtioneuvosto 2019, 5.)

4.1 Verkostotyön tasot ja tavoitteet

Verkostotyöhön osallistuvat toimijat voivat koostua yksittäisistä ihmisistä, ryhmistä, organisaatioista tai se voi myös olla verkostojen välistä. Tässä opinnäytetyössä käytetään

sanaa toimija, kun pyritään olla sanoittamatta, onko kyseessä yksilö tai organisaatio. (Järvensivu 2020, luottamukseen perustuva...)

Verkostotyö alkaa usein haasteesta, jonka ratkaisemiseen tarvitaan useiden toimijoiden ymmärrystä ja osaamista. Haasteen kohtaava toimija etsii yhteistyökumppaneita, joilla on samankaltainen haaste tai asiaan liittyvää asiantuntemusta. (Järvensivu 2020, yhdessä toimiminen). Joskus verkostot voivat muodostua spontaanisti, jonkun tietyn asian ympärille ja ne ovat toiminnassa, kunnes ongelma on ratkaistu (Mönkkönen 2019, luku 2.1).

Verkostotyöskentely voi olla myös suunniteltua ja tavoitteellista, jolloin sille on asetettu etukäteen tietoiset tavoitteet. Tavoitteelliset eli strategiset verkostot voivat olla ylhäältä alas tai alhaalta ylös - johdettuja. Ylhäältä alas johdettuja strategisia verkostoja ovat verkostot, joiden tavoitteet on tietoisesti määritelty jonkin tahon, kuten johtoryhmän tai ohjausryhmän puolesta. Alhaalta ylös johdetuissa strategisissa verkostoissa tavoitteiden ja toiminnan määrittelyyn osallistuvat kaikki verkoston toimijat. Strategisten verkostojen lisäksi voi olla myös luonnollisesti kehittyviä verkostoja, joilla ei ole ennalta asetettuja tavoitteita tai toimintatapoja, vaan verkostotyö etenee ilman erityisiä vastuunjakoja. (Järvensivu 2020, tavoitteellisuus.)

Verkostotyön tavoitteet liittyvät usein tiedon jakamiseen ja yhteisen ymmärryksen synnyttämiseen. Verkostossa voidaan yrittää löytää ratkaisuja yksittäisten ihmisten tukemiseen ja eri elämänalueisiin liittyviin haasteisiin. Tällöin ihmisen ympärille kootaan hänelle tärkeitä ihmisiä ja ammattilaisia. Verkostotyön tavoite voi myös olla vaikuttaa esimerkiksi palvelujärjestelmään liittyviin tai koko yhteiskuntaa koskettaviin ilmiöihin, jolloin verkosto voi koostua eri taustatahoista ja näkökulmien edustajista. Verkostotyö on sopiva työmuoto erityisesti sellaisten yhteiskunnallisten haasteiden ratkomiseen, jotka vaativat monitoimijoista yhteistyötä, kuten mielenterveys- ja päihdeongelmat. (THL 2024b.)

Verkostolle voidaan nimetä koordinaattori tai koordinaatioryhmä, jonka vastuulla on koota yhteen kaikki verkoston toimijat ja resurssit. Koordinoijan tai koordinaatioryhmän tehtäviin voi kuulua esimerkiksi huolehtia verkostoon liittyvistä erilaisista tapaamisista, työpajoista, seminaareista ja viestinnästä. Käytännössä koordinoijan tehtäviä voivat olla huolehtia verkostoon liittyvistä kutsuista, ilmoittautumisesta, tiloista, aikatauluista, viestintä alustoista ja aikataulujen yhteensovittamisesta. Kaikki tämä edellyttää koordinoijalta niin ajallisia resursseja kuin halua ja kykyä koota eri toimijoita yhteisen asian äärelle sekä rohkeutta edistää verkoston yhteisiä päämääriä. Selkeän johtajan sijaan verkostossa voidaan myös toimia yhteistyöllä ja jokaisen jäsenen omalla vastuulla. (Järvensivu 2023, johtajuus; Sorsa 2023.)

4.2 Verkostotyö sekä moniammatillinen ja monialainen yhteistyö

Tutkimuskirjallisuudessa ja alan muussa kirjallisuudessa verkostotyön synonyyminä käytetään usein verkostoyhteistyötä, moniammatillista yhteistyötä sekä monialaista yhteistyötä. Käsitteinä verkostoyhteistyö, moniammatillisuus ja monialaisuus sisältävät samoja elementtejä. (Laitila, Lunkka & Suhonen 2020, 4.; Sotepeda 247.) Niin verkostotyössä moniammatillisessa yhteistyössä, kuin moniammatillisessa yhteistyössä eri tahot tekevät yhteistyötä, jonkin asian ratkaisemiseksi ja niissä korostuu eri toimijoiden välisen tiedonkulun tärkeys. (Seikkula ym. 2009, 12 ; Mönkkönen 2019, luku 2.1; Nykänen 2010, 58-59; Helander, Laitila & Pukkila 2015.)

Moniammatillisuuden käsitteellä viitataan eri ammattiryhmien väliseen yhteistoimintaan, viranomaisten keskinäiseen yhteistyöhön tai organisaatiossa tapahtuvaan sisäiseen tai ulkoiseen yhteistyöhön (Mönkkönen 2019, luku 2.1). Monialaisessa yhteistyössä yhteistyötä tekevät eri hallinnon- ja tieteenalan edustajat (Helander ym. 2015).

Verkostotyön, moniammatillisen-, ja monialaisen yhteistyön määrittelyt aikaisemmissa tutkimuskirjallisuuksissa vaihtelee tutkimustehtävän ja tutkimuskontekstin mukaan (Laitila ym. 2020, 4). Tässä opinnäytetyössä verkostotyötä kuvataan pääasiassa verkoston, verkostoyhteistyön käsitteillä. Moniammatillisen ja monialaisen yhteistyön ollessa kuitenkin merkittävä osa sosiaalialalla tehtävää verkostotyötä, kuin myös Tukikohdassa tehtävää verkostotyötä, opinnäytetyössä käsitellään myös näitä yhteistyömuotoja ja miten ne näyttäytyvät verkostotyössä. (Sotepeda 247; Tukikohta 2024.)

Sosiaalialan kirjallisuudessa puhutaan usein läheisverkostoista ja työntekijäverkostoista. Läheisverkostoilla tarkoitetaan asiakkaan omia verkostoja, kuten perhettä, lähiyhteisöä, sukusidoksia ja työyhteisöä. Työntekijäverkostolla viitataan ammattilaisten välisiin yhteistyöverkostoihin. (Seikkula ym. 2009, 12-13.) Tässä opinnäytetyössä keskitytään kuvaamaan ammattilaisten ja organisaatioiden välisiä yhteistyöverkostoja. Asiakkaiden omien lähiverkostojen kanssa tehtävän verkostoyhteistyön tarkastelu jää opinnäytetyön ulkopuolelle.

4.3 Verkostotyö ja moniammatillinen yhteistyö sosiaalialalla

Tässä luvussa käsitellään verkostotyön edistäviä ja estäviä tekijöitä sosiaali- ja terveysalalla moniammatillisen yhteistyön näkökulmasta. Lisäksi luvun lopussa mainitaan aikaisemmissa selvityksissä esille nostettuja verkostotyöhön ja moniammatilliseen yhteistyöhön liittyviä kehittämiskohteita ehkäisevän päihdetyön saralla.

Onnistunut moniammatillinen yhteistyö muodostuu osista, jotka täydentävät toisiaan ja jossa ammattilaiset tietävät keihin olla yhteydessä, kun oma asiantuntijuus asiakkaan auttamiseksi ei riitä. Moniammatillista yhteistyötä tarvitaan erityisesti niissä tilanteissa, kun asiakkaiden ongelmat ovat monitahoisia ja heillä on samanaikainen kontakti useampaan ammattilaiseen. Onnistuneeseen ammattilaisten väliseen yhteistyöhön kuuluu asiakkaiden kokemus siitä, että he saavat asiantuntevaa apua ja tukea ammattilaisten joukolta, joista kukin osaa asiansa. Parhaimmillaan moniammatilliset yhteistyöverkostot muodostavat jaettua asiantuntemusta, johon yksikään toimija ei itsenäisesti pystyisi. (Seikkula ym. 2009, 11-15.) Onnistuakseen verkostotyö vaatii suunnittelua, sitoutuneisuutta, struktuuria ja aikaa (Mäki 2022).

Hankalasti toimiva moniammatillinen yhteistyö ilmenee epäselvyyksinä vastuista, yrityksinä saada muut toimijat tekemään osansa asiakkaan hyväksi, loputtomina verkostokokouksina ja avunhakijoiden tilanteiden kriisiytymisinä ja umpikujaan ajautumisina. Pahimmillaan asiakkaat eivät koe tullessa kuulluksi tai ymmärretyksi, ammattilaisten toimet eivät ole heille oikea-aikaisia tai, että eri toimet eivät muodosta yhtenevää kokonaisuutta ja asiakasta vedetään eri suuntiin. (Seikkula ym. 2009, 15.)

Moniammatillista työskentelyä edistäviä tekijöitä voivat olla ammattilaisten persoonalliset tekijät, toimintatavat ja osaaminen. Ammattilaisten persoonallisiin tekijöihin kuuluvat asenteet ja vuorovaikutustaidot. Blakey (2014), Giles (2016) sekä Lalayants (2013) ovat todenneet, että moniammatillisessa työskentelyssä ammattilaisten tulee olla motivoituneita tekemään yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa. Tämä edellyttää sitä, että tiimissä suhtaudutaan positiivisesti ja luottavaisesti eri ammattiryhmiin ja, että yhteiseen työskentelyyn lähdetään mukaan avoimin mielin. (Mönkkönen 2019, luku 2.1.)

Avoimuus vaikuttaa myönteisesti myös ammattilaisten väliseen luottamukseen, joka lisää heidän sitoutumistaan yhteiseen työskentelyyn. Tätä kautta myös asiakkaan ongelma huomioidaan paremmin ja siitä saadaan kattavampi kuva. (Mönkkönen 2019, luku 2.1; Hesjedal, Hetland, Iversen & Mangerb 2015, 12.) Mönkkösen (2019) mukaan Collin ym. (2012) Väisänen (2012) sekä Sosnet (2019) ovat todenneet, että ammattilaisten hyvät vuorovaikutustaidot edistävät yhteistyön sujumista. Vuorovaikutustaidot korostuvat erityisesti kiireellisissä ja nopeasti vaihtuvissa tilanteissa. (Mönkkönen 2019, luku 2.1.)

Moniammatillista yhteistyötä edistää myös se, kun siihen osallistuvat ammattilaiset kertovat omasta työstään ja ovat kiinnostuneita siitä, mitä toisten ammattilaisten toimenkuvaan kuuluu (Black, Lindqvist, Wattkin & Watts 2009, abstract). Kun jokaisella on selkeä käsitys omasta roolistaan ja tehtävistään, myös verkoston toimivuus paranee. (Brandon, Carpenter, Schneider & Wooff 2003, abstract.)

Mönkkönen ym. (2018) sekä Olson ym. (2012) pitävät moniammatillisen yhteistyötä edistävinä tekijänä sitä kun siihen osallistuvien osapuolten välillä vallitsee keskinäinen kunnioitus ja avoimuus erilaisille näkökulmille. Erilaisten näkökulmien ja asiantuntemusten yhdistäminen mahdollistaa uusien ideoiden ja ratkaisujen syntyminen verkoston sisällä. (Mönkkönen 2019, luku 2,1.)

Myllyviita (2018) mukaan moniammatillisen yhteistyön onnistumisen kannalta on olennaista, että sen osapuolet osaavat kohdata toisensa kunnioittavasti. Kunnioittavassa kohtaamisessa osapuolet ovat avoimia toisiaan kohtaan ja ottavat maltillisesti kantaa toistensa ajattelutapoihin. Liika muiden neuvominen voi hidastaa luottamuksen syntymistä. Vasta siinä vaiheessa, kun luottamus on saavutettu, voidaan asioihin ottaa kantaa myös kriittisemmin. (Mönkkönen 2019, luku 2.1.)

Moran ym. (2006) ja Frost ym. (2005) mukaan moniammatilliseen yhteistyöhön vaikuttaa myös se, kuinka kauan yhteistyö on jatkunut. Tutkimuksessa, jossa kartoitettiin eri ammattiryhmien ja järjestöjen välistä yhteistyötä havaittiin, että moniammatillisen työskentelyn jatkuessa eri ammattiryhmien roolit tulivat selkeämmiksi. Myös yhteistyö ja toimintatavat kehittyivät. Tiimin jäsenet pystyivät myös paremmin refleктоimaan omaa työskentelytapaansa ja siten myös muokkaamaan sitä. (Mönkkönen 2019, luku 2.1) Moniammatillista työskentelyä edistää myös se kun työskentelylle on asetettu selkeät tavoitteet jo heti alkuvaiheessa (Coates 2015, abstract).

Organisaatiot voivat edistää moniammatillista verkostoyhteistyötä luomalla sitä helpottavia rakenteita ja prosesseja. Kun organisaatiossa mitataan moniammatillisten tiimien tehokkuutta, pystytään sen työskentelyä seuraamaan ja arvioimaan ja tätä kautta myös kehittämään. (Bifulco, Bunn, Jacobs & Moran 2006, abstract.) Moniammatillista yhteistyötä edistää, kun organisaation johto rohkaisee työntekijöitään verkostotyön tekemiseen ja antaa heille aikaa sen toteuttamiselle ja kehittämiseksi (Brandon ym.2003, abstract).

Moniammatillisen verkostotyön estävät tekijät voivat liittyä ammattilaisiin, organisaatioon tai palvelurakenteisiin. Ammattilaisiin liittyvät verkostotyötä estävät tekijät voivat liittyä ammattilaisten persoonallisiin tekijöihin, aseisiin, toimintatapoihin ja tietoon. Mönkkösen (2019, luku 2.1) mukaan Atwall & Caldwell (2015) ovat todenneet moniammatillisten verkostojen toimintaan heikentävästä vaikuttavan joidenkin ammattilaisten, muita toimijoita heikompi ammatillinen itsetunto. Tämä saattaa näyttäytyä ammattilaisen epävarmuutena omien mielipiteiden esille tuomisessa. Väisänen (2012) ja Sosnet (2019) pitävät moniammatillista yhteistyötä heikentävänä ammattilaisten haasteita päästä yhteisymmärrykseen ryhmän tavoitteista ja tavoitteeseen vaadittavista toimenpiteistä. (Mönkkönen 2019, luku 2.1.)

Tousjin (2012), Frost & Robinson (2007), Moran ym. (2006), Atwal & Caldwell (2005) sekä Frost, Robinsin & Anning (2005) pitävät moniammatillista yhteistyötä hankaloittavana tekijänä työntekijöiden aseisiin liittyviä eroja. Useissa tutkimuksissa on todettu, että sosiaali- ja terveydenhuoltoalan moniammatillisissa tiimeissä lääketieteen edustajan rooli, erityisesti lääkärin, korostuu. Tärkeää on, että moniammatillisessa hoitopalaverissa otetaan huomioon kaikkien ammattiryhmien tiedot ja havainnot asiakkaasta merkityksellisinä ja arvokkaina. Näin toimittaessa kaikki saatavilla oleva tieto tulee käyttöön asiakkaalle jatkosuunnitelmaa tehtäessä. (Mönkkönen 2019, luku 2.1.)

Moniammatillista verkostotyöskentelyä hankaloittaa se, ettei siihen osallistuvilla ammattilaisilla ole välttämättä tarpeeksi tietoa toisten ammattilaisten työstä. Ammattilaisten käsityksen saattavat perustua ammattiryhmiä koskeviin ennakkoluuloihin ja stereotyyppioihin. Tämä saattaa ilmetä yhteisen työskentelyn aikana väärinkäsityksinä (Hujala & Lammintakanen 2018, 23.)

Mönkkösen (2019) mukaan Johnson & Johnson (2012) ovat todenneet ryhmän koon vaikuttavan sen toimintaan negatiivisesti. Mitä enemmän verkostossa on osanottajia, sitä todennäköisemmin sen sisälle muodostuu erimielisiä leirejä ja osallistujien tarkkaavaisuus herpaantuu helpommin. Isot tiimit voivat myös tuntua asiakkaista ahdistavilta ja heidän saattaa olla vaikea ilmaista omia mielipiteitään. (Mönkkönen 2019, luku 2.1.)

Moniammatillisessa yhteistyössä saattaa esiintyä tietojen vaihtoon ja salassapitoon liittyviä haasteita. Verkoston jäsenten ja heidän taustaorganisaatioidensa käytännöt ja käsitykset siitä miten asiakas- ja potilastietoja luovutetaan voivat vaihdella. Tällöin kaikkien verkostoon osallistuvien ammattilaisten käytössä ei välttämättä ole yhtä laajalti tietoa, mikä saattaa hankaloittaa muun muassa päätöksentekoa. (Mönkkönen 2019, luku 2.1; Blakey 2014, 416.)

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2022 teettämän selvityksen mukaan monialaisen yhteistyön kehittämiseksi toteutetut nykykäytänteet koetaan tehottomiksi eikä niiden koeta edistävän parhaalla tavalla ammatti- ja toimialarajat ylittävää monialaista yhteistyötä. Kehittämishankkeita nähdään olevan useita, mutta ne jäävät kokeiluasteelle, eikä niiden kautta tuodut käytänteet johda pysyviin muutoksiin. (Timperi 2022, 54.)

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2022 julkaiseman selvitystyön mukaan palvelujärjestelmän keskeisiä kehittämistavoitteita olivat ammattilaisten välinen yhteistyö sekä asiakaslähtöisyys. Selvityksessä todettiin, että asiakaslähtöisyyttä on vaikeaa toteuttaa ilman riittävästi palvelujärjestelmän tuntemusta ja monialaista yhteistyötä. Tästä syystä selvityksessä nähtiin tärkeäksi, että sote- ammattilaiset olisivat perillä toistensa asiantuntijuudesta. Asiantuntijuuden jakamisen ja ammattilaisten välisen luottamuksen kautta voidaan kehittää monimutkaista palvelukokonaisuutta ja edistää sotealojen yhteisten

asiakkuuksien hallintaa. Selvitystyössä nostettiin esille myös jatkuvan koulutuksen ja osaamisen päivittämisen tärkeys. Koulutuksen pitäisi keskittyä teoreettisen tiedon sijaan käytännön työelämässä oppimiseen. Koulutuksessa tulisi painottaa myös eri ammattiryhmien osaamisen yhteensovittamista, kuitenkin huolehtimalla, että ammattilaisten roolit ja tehtävät säilyvät selkeinä. (Timperi 2022, 48-50.)

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2015 julkaisemassa ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelmassa mainitaan, että tehokkaan haittojen ehkäisyn nähdään edellyttävän, että kunnissa ja alueilla sosiaali- ja terveys, sivistys-, nuoriso ja vapaa-ajantoimen, valvontaviranomaisten sekä järjestöyön yhteensovittamista. Tärkeässä asemassa monialaisessa johtamisessa ja verkostotyön yhteensovittamisessa ovat ehkäisevästä päihdetyöstä vastaavat toimielimet. Myös yhdyshenkilön tai koordinaattorin nimittämistä verkostotyön järjestämiseen pidettiin selvityksessä hyvänä ideana. (STM 2015, 18).

4.4 Verkostotyö nuorten matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluissa

Tässä luvussa kuvataan nuorten matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluissa toteutettavaa verkostotyötä. Lukuun on koottu yhteen Valtioneuvoston vuonna 2022 julkaistussa selvityksessä esille tulleita verkostoyhteistyötä edistäviä tekijöitä ja esteitä nuorten matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluissa. Lisäksi luvussa tarkastellaan nuorten matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluissa tehtävän verkostotyön kehittämistarpeita. Selvityksen tulokset perustuvat työntekijöiden näkemyksiin. Luvussa edetään tarkastellen verkostotyötä edistäviä tekijöitä ja esteitä ammattilaisten, organisaatioiden, palvelujärjestelmän ja viimeisenä nuorten näkökulmasta.

Valtioneuvoston selvityksen mukaan nuorten matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluissa tehtävään yhteistyöhön osallistuvien toimijoiden joukko on laaja ja monialainen. Sosiaalipalvelujen rinnalla yhteistyötahoista nousivat esiin poliisi ja Rikosseuraamusvirasto. (Valtioneuvosto 2022, 127.) Selvityksen perusteella nuorten matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluissa verkostoyhteistyö koettiin parhaiten toimivaksi sosiaali- ja terveyspalvelujen sekä sosiaalipalvelujen ja sivistystoimen välillä. Heikoiten verkostoyhteistyön koettiin toimivan mielenterveys- ja päihdepalvelujen välillä. (Valtioneuvosto 2022, 98.)

Yleisin tapa verkostoyhteistyön koordinoinnille nuorten matalan kynnyksen palveluissa on toimijoiden välisten yhteisten verkostopalaverien pitäminen. Usein palavereita pidetään säännöllisesti. Verkostotyön koordinointi on usein osa työntekijän työnkuva, mutta toisinaan myös johto saattaa toimia koordinoivana tahona. Nuorten tarpeiden ollessa moninaisia verkoston rakentaminen koetaan jatkuvana prosessina. Yhteistyötahojen etsimisessä

ammattilaiset käyttävät apunaan muun muassa internettiä, käymällä esittäytymässä palveluissa ja osallistumalla erilaisiin tapahtumiin. (Valtioneuvosto 2022, 128.)

Nuorten kanssa toteutettavan verkostotyön perusta on toimiva asiakassuhde. Toimivan asiakassuhteen muodostumisen kannalta on tärkeää, miten ammattilaiset kohtaavat nuoren. Nuorten kanssa työskennellessä tärkeää on ymmärtäminen, kohtaaminen ja tukeminen. Rangaistuksilla ja byrokratian vuoksi tekemisellä saatetaan vieraannuttaa ja syrjäyttää nuori palveluista. Esimerkiksi lyhyt keskustelu kuulumisista tai kahvin tarjoaminen kohtaamisen alussa voi auttaa nuorta tuntemaan olonsa mukavammaksi. Päihdepalveluissa nuoria kohdatessa kommunikoinnissa pitää keskittyä syyllistämiseen sijaan nuoren motivoimiseen ja ratkaisukeskeisyyteen. (Valtioneuvosto 2022 17, 85.)

Nuorten mielenterveys ja päihdepalveluissa ammatillista verkostotyötä edistää se, kun jokaisella ammattilaisella on yhtäläinen näkemys autettavan nuoren tilanteesta ja tarvittavista toimenpiteistä. Tärkeänä pidetään myös sitä, että vuoropuhelu muiden toimijoiden on vastavuoroista ja ei katkea esimerkiksi niissä tilanteissa, kun nuoren asiakkuus siirtyy sosiaalihuollosta terveydenhuoltoon. Myös ammattilaisten rohkeus kokeilla ja ottaa käyttöön uusia yhteistyömalleja koetaan verkostotyötä parantavana tekijänä. (Valtioneuvosto 2022, 99-100.)

Verkostoyhteistyötä edistää se, kun työntekijät käyttävät riittävästi aikaa nuorten tarpeita vastaavien verkostotahojen etsimiseen (Valtioneuvosto 2022, 128). Edistävänä tekijänä pidetään myös sitä, että työntekijät saattavat nuoren palveluihin ja ovat niissä nuoren apuna ja tukena. Yhteistyötä helpottaa myös se, kun työntekijät ovat toisilleen ennestään tuttuja. Tutun työntekijän kanssa yhteistyö koetaan joustavammaksi ja vapaamuotoisemmaksi. (Valtioneuvosto 2022, 100,128.)

Nuoriin liittyvä edistävänä tekijänä pidetään sitä, kuinka hyvin nuori pystyy luottamaan ammattilaisiin. Luottamuksen syntymiseen vaikuttaa työntekijän aito kiinnostus nuoren asioista, siihen käytetty aika ja kuinka hyvin ammattilainen osaa käyttää erilaisia lähestymistapoja. (Valtioneuvosto 2022, 96.)

Organisaatioihin liittyvänä verkostotyötä edistävänä tekijänä Valtioneuvoston selvityksessä pidettiin palveluiden anonyymiyttä. Avun piirin hakeutumisessa anonyymeilla palveluilla on tärkeä merkitys. Niiden kautta pystytään kertomaan nuorelle hänen oikeuksistaan ja seurauksista, mitä avun piiriin hakeutumisesta voi johtaa. (Valtioneuvosto 2022, 81.)

Organisaatioihin liittyvänä verkostotyötä hankaloittavana tekijänä Valtioneuvoston (2022) selvityksessä pidettiin työntekijöiden vaihtuvuutta. Vaihtuvuuden nähtiin vaikuttavan muun muassa luottamuksellisen hoitosuhteen kehittymiseen nuoren ja työntekijän välillä. Haasteena yhteistyölle eri tahojen kanssa pidettiin myös sitä, ettei asiakkaan tarvitsemaan

palveluun saada yhteyttä tai palvelun saamiseen on pitkät jonot. Edellä mainitut ongelmat koettiin koskevan erityisesti mielenterveyspalveluja, mutta myös päihdepalvelujen, Kelan, sosiaalityön ja nuorisotyön kohdalla oli vaikeuksia tavoittaa työntekijöitä. (Valtioneuvosto 2022, 128.) Ongelmalliseksi koettiin myös se, että eri organisaatioiden alla toimivat palvelut eivät keskustele riittävästi keskenään. Tämä voi aiheuttaa nuoren edestakaista siirtelyä palvelusta toiseen. Työntekijät kokivat, että tämä voi pahimmillaan aiheuttaa nuoren putoamisen palvelujen ulkopuolelle. (Valtioneuvosto 2022, 98.)

Valtioneuvoston selvityksen mukaan monet verkostoyhteistyötä estävät tekijät saattoivat johtua myös palvelujärjestelmästä (Valtioneuvosto 2022, 79). Valtioneuvoston selvityksessä todetaan, että monialaista yhteistyötä hankaloittava tekijä on palveluiden hallinnollinen jakautuminen ja siitä johtuvat erilaiset ongelmat. Yhteistyön hankaluus näyttäytyy erityisesti tiedonkulkuun ja viestintään liittyvinä ongelmina. Salassapitovelvollisuuksiin ja tietosuojaan liittyvät tekijät saattavat vaikeuttaa monialaista yhteistyötä varsinkin silloin, kun asiakastiedot ovat jakautuneet eri alojen tietokantoihin. Tiedot eivät välttämättä kulje, vaikka niiden luovuttamiseen olisi asiakkaan lupa. Ongelman nähdään koskettavan erityisesti palvelujen piiriin juuri siirtyneitä nuoria ja heidän asioidensa hoitoa. (Valtioneuvosto 2022, 99-100.)

Palveluiden jakautumisen myötä myös palvelupolut näyttäytyvät epäselvinä niin nuorelle itselleen kuin työntekijöille (Valtioneuvosto 2022, 99). Nuorten erilaiset tarpeet ja elämäntilanteet vaativat eriytyneitä palveluita ja kaikkien tilanteisiin ei sovi sama ohjausmalli. Palveluiden pirstaloituminen voi hankaloittaa ammattilaisten toimintaa löytää nuorelle sopivat verkostot (Aaltonen, Berg & Rajaniemi 2015). Epäselvien palvelupolkujen takia nuoria saatetaan siirrellä palvelusta toiseen, mihin sisältyy myös riski palvelujen ulkopuolelle putoamisesta (Valtioneuvosto 2022, 98). Oikeiden tahojen tavoittamiseen koetaan kuluvan aikaa mikä hidastaa toimintojen ja tuen järjestämistä nuorille. Selvityksen perusteella työntekijät kokivat ongelmallisiksi myös määräaikaiset hankkeet, joiden voimassaoloajoista oli vaikea ottaa selvää. (Valtioneuvosto 2022,99.)

Myös verkostojen koordinointi tuotti selvityksen mukaan haasteita. Yhtenä verkostoyhteistyön ongelmana pidettiin sitä, ettei sitä koordinoi kukaan, jos nuorelta puuttui oma sosiaalityöntekijä (Valtioneuvosto 2022, 100). Yhteistyön koordinoimiselta puuttui myös selkeät rakenteet ja kokonaisuuden koordinoinnin koettiin toimivan heikosti. (Valtioneuvosto 2022, 99, 128).

Verkostoyhteistyötä heikentäväksi tekijäksi nostettiin myös byrokraattisuus erityisesti suuremmissa kaupungeissa (Valtioneuvosto 2022, 100). Monialaista yhteistyötä estäväksi tekijäksi voi nousta myös nuorille suunnattujen palvelujen saatavuus. Selvityksen mukaan työntekijät kokivat nuorille suunnattujen palveluiden ja tukitoimien riittämättömyyden ja

tästä johtuvat pitkät jonotusajat heikentävinä tekijöinä erityisesti silloin kun nuorta yritettiin tukea varhaisella puuttumisella löytämällä hänelle sopivat palvelut. (Valtioneuvosto 2022, 97-99.)

Valtioneuvoston selvityksen mukaan verkostotyöhön heikentävästi saattavat vaikuttaa myös asiakkaisiin eli nuoriin liittyvät tekijät. Nuoriin liittyvät esteet ovat usein henkisiä. Nuoret saattavat pelätä seurauksia, mitä palveluihin hakeutumisesta saattaa johtaa. Pelättyjä seurauksia voivat olla muun muassa stigmatisoivat rekisterimerkinnot, ei-toivotut väliintulot, torjutuksi tuleminen sekä avun hakemisen vaikuttaminen lähipiiriin. (Valtioneuvosto 2022, 79, 81-82.)

Selvityksen perusteella hyviä toimintatapoja pysyä ajan tasalla alan toimijoista on käyttää hyödyksi internettiä sekä olemalla läsnä erilaisissa tilaisuuksissa. Selvityksen mukaan monialaisuus on verkostoja vahvistava tekijä. Yhteistyötä kaivattiin erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon välille, jotta palveluiden välistä tiedonkulkua ja nuorten siirtymistä palveluiden välillä pystyttäisiin vahvistamaan. Tärkeänä pidettiin, että nuoren ympärillä olevat toimijat jakavat saman näkemyksen ja ymmärryksen nuoren tilanteesta ja nuoren tukemiseksi soveltavista toimenpiteistä. Myös monikulttuurisuuden mukanaan tuomiin kysymyksiin tunnettiin tarvetta vastata. (Valtioneuvosto 2022, 69, 100, 103.)

Selvityksen mukaan palveluiden paremmalle koordinoinnille koettiin olevan tarve, sillä yhteistyön koordinoimiselta tuntui usein puuttuvan selkeät rakenteet. Koordinointia haluttiin parantaa yksittäisissä verkostoissa niin, että jollakin ammattilaisella olisi selkeä vastuu ja kokonaiskuva nuoren tilanteesta. Tämä estäisi sen, että työtä ei määrittäisi pirstaleisuus ja välttyttäisiin päällekkäiseltä työltä. Myös monihallinnollisen verkostotyön koordinaatiota haluttiin parantaa erityisesti mielenterveys- ja päihdepalvelujen välillä. Monet ammattilaiset nimesivät koulutustarpeikseen mielenterveys- ja päihdetyöhön liittyvän osaamisen. (Valtioneuvosto 2022, 100, 104, 130.)

5 Opinnäytetyön toteutus

Tässä luvussa kerrotaan opinnäytetyön toteutumisesta. Ensin käydään läpi opinnäytetyön toteutumisaikataulu eri vaiheineen. Seuraavaksi esitellään opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset. Tämän jälkeen kerrotaan opinnäytetyön menetelmällisistä valinnoista ja kuinka ne toteutettiin. Viimeisenä kuvataan yhteistyötä toimeksiantajan kanssa.

Tämä opinnäytetyö toteutettiin yhteistyössä Tukikohta ry:n kanssa. Opinnäytetyön tekijä suoritti viimeisen sosionomi (AMK) tutkintoon liittyvän ammatillisen harjoittelun Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa, joten yhteistyön ehdottaminen Tukikohdalle tuntui luonnolliselta.

Opinnäytetyön tekeminen on aloitettu helmikuussa 2023, jolloin toimeksiantajan kanssa on solmittu opinnäytetyösopimus. Tämän jälkeen on aloitettu kirjallisen opinnäytesuunnitelman laatiminen. Suunnitelman laatimisen ohella on myös rekrytoitu haastateltavia.

Kesäkuussa 2023 toimeksiantajan kanssa on allekirjoitettu toimeksiantosopimus 14.6.2023 sekä tutkimuslupa 15.6.2023, jonka jälkeen suunnitelma on lähetetty opinnäytetyönohjaajalle hyväksyttäväksi. Tämän jälkeen on siirrytty toteutusvaiheeseen. Toteutusvaihe on käynnistynyt kesäkuussa 2023 haastatteluiden tekemisellä. Viimeinen haastattelu on toteutettu syyskuussa 2023. Viimeisen haastattelun litteroinnin jälkeen on alkanut analysointivaihe, jonka aikana haastateltaville on lähetetty tarkentavia kysymyksiä heidän antamiin vastauksiin liittyen. Analysointivaihe on kestänyt aina huhtikuulle 2024, jolloin kaikki aineisto on käyty läpi lisäkysymyksiä myöden. Tulosten tarkastelu on ollut käynnissä jo analysointi vaiheen aikana ja saatu päätökseen huhtikuussa 2024.

5.1 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän tutkimuksellisen opinnäytetyön tarkoitus oli tuoda esille Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluiden työntekijöiden näkemyksiä päihdeitä käyttävien nuorten tukemiseksi tehtävästä verkostotyöstä. Opinnäytetyön tavoitteena oli kuvata Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä, selvittää sen esteitä ja edistäviä tekijöitä sekä miten sitä voitaisiin vahvistaa tai kehittää. Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ovat:

Minkälaista on Tukikohta ry:n matalan kynnyksen päihdepalveluissa nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö?

Mitkä ovat Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävän verkostotyön edistäviä tekijöitä?

Mitkä ovat Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävän verkostotyön estäviä tekijöitä ?

Miten Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä voitaisiin vahvistaa tai kehittää?

5.2 Opinnäytetyön menetelmälliset valinnat

Tämä opinnäytetyö toteutettiin laadullisena tutkimuksena. Laadullinen tutkimus oli sopiva menetelmä käytettäväksi tässä opinnäytetyössä, sillä opinnäytetyön tavoitteena oli ymmärtää ja saada mahdollisimman yksityiskohtaista tietoa Tukikohta ry:n nuorten asiakkaiden parissa tehtävästä verkostotyöstä työntekijöiden näkökulmasta. Laadullisen tutkimuksen avulla on mahdollista lisätä ymmärrystä tutkimuksen kohteena olevasta ilmiöstä tutkimuksen

kohderyhmän näkökulmasta. Tutkimuksessa huomio kiinnitetään kohteena olevien henkilöiden kokemuksiin, ajatuksiin, tunteisiin ja mitä merkityksiä he kohteena olevalle asialle antavat. Laadulliselle tutkimukselle on myös tyypillistä, että tuotettu tieto jostakin ilmiöstä on rikasta ja yksityiskohtaista. Tieto pyritään samaan ihmisiltä, jotka toimivat luonnollisessa ympäristössään. (Juuti & Puusa 2020, johdanto.)

Monet tämän opinnäytetyöprosessin vaiheista on toteutettu osittain päällekkäin ja työn edetessä aikaisempia valintoja on muokattu paremmin kokonaisuutta vastaaviksi. Laadullista tutkimusta kuvaa joustavuus, joka näkyy muun muassa tutkimuksen erivaiheiden päällekkäisyytenä ja tutkijan mahdollisuutena palata aiemmin suorittamiinsa valintoihin ja muuttaa niitä. (Juuti ym. 2020, johdanto.)

5.3 Aineistonkeruu

Tämän opinnäytetyön aineisto on kerätty sekä yksilö että ryhmähaastatteluja hyödyntäen. Laadullisessa tutkimuksessa aineiston keräämiseen käytetään perinteisesti yksilöhaastatteluja, ryhmähaastatteluja, dokumenttiaineistoja tai havainnointia eri muodoissaan ja eri menetelmiä yhdistellen. (Juuti ym. 2020, haastattelun lajeista.)

Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoitua haastattelua. Haastattelun strukturoinnilla viitataan siihen kuinka paljon haastattelija ohjaa haastattelutilannetta ja kuinka tiukasti kysymykset on muotoiltu (Eskola, Lätti & Vastamäki 2018, teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas). Haastattelukysymykset esitettiin kaikille haastateltaville samassa järjestyksessä. Puolistrukturoidussa haastattelussa kysymykset ja vastausvaihtoehdot ovat laadittu etukäteen ja ne esitetään kaikille tutkittaville samalla tavoin ja samassa järjestyksessä. Kysymyksille ei oltu laadittu valmiita vastauksia vaan haastateltavilla oli mahdollisuus vasta kysymyksiin omin sanoin, jonka toivottiin tuovan aineistoon monipuolisuutta ja yllätyksellisyyttä. Puolistrukturoidun haastattelun etuna on, että kaikilta haastateltavilta voidaan saada heidän omat näkemyksensä tutkimuksen keskeisiin ja etukäteen määriteltyihin kysymyksiin kunkin haastateltavan itse sanoittamina. Lisäksi sen ansiosta on mahdollista saada esiin jotakin sellaista, mitä tutkimusta suunniteltaessa ei välttämättä olla osattu ottaa huomioon. (Juuti ym. 2020, haastattelun lajeista.)

Opinnäytetyön haastattelukysymykset oli rakennettu niin, että niiden avulla saatiin vastauksia opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin. Haastattelukysymykset on muotoiltu alkamaan kysymyssanoilla, kuten minkälaista-, mitkä- ja miten, joiden avulla haastateltavia on kannustettu kuvailemaan ilmiötä mahdollisimman laajasti. Laadullisessa tutkimuksessa ei olla kiinnostuneita siitä missä määrin tai kuinka usein jokin ilmiö esiintyy. Sen sijaan laadullisessa tutkimuksessa pyritään tuomaan esille erilaisia aiheen kannalta merkittäviä näkökulmia. Laadullisessa tutkimuksessa vastataan ensisijaisesti mitä- ja miten kysymyksiin. (Kallinen & Kinnunen 2021.)

Haastattelukysymykset oli luokiteltu teemahaastattelulle tyypillisesti aihealueittain. Teemahaastattelussa kysymykset on jaoteltu keskeisten teemojen alle (Tuomi & Sarajärvi 2018, 88). Mikäli jokin vastaus kaipasi tarkennusta tai siitä haluttiin lisätietoa haastateltavia pyydettiin tarkentamaan ja antamaan esimerkkejä. Teemahaastattelussa on mahdollisuus tarkentaa ja syventää kysymyksiä vastauksista riippuen (Hirsijärvi & Hurme 2007, toissijainen).

Haastattelukysymysten kautta haettiin vastauksia opinnäytetyön tutkimuskysymyksiin ja niiden teemat nousivat opinnäytetyön tietoperustasta. Teemahaastattelussa haastattelukysymysten tulisi olla tutkimus tarkoituksen, ongelma-asettelun ja tutkimustehtävän mukaisia ja niiden teemojen tulisi perustua tutkimuksen viitekehykseen. (Tuomi ym. 2018, 88.)

5.4 Haastateltavat ja haastattelujen kulku

Haastattelun kohderyhmänä oli Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluiden työntekijät, jotka ovat työssään kohdanneet ja tehneet verkostotyötä nuorten asiakkaiden tukemiseksi. Haastattelut toteutettiin yksilö- ja parihaastatteluina. Parihaastattelut koostuivat työpareista. Haastattelukysymykset lähetettiin haastateltaville noin viikkoa ennen sovitun haastattelun ajankohtaa sähköpostilla. Ennen haastattelukysymysten lähettämistä ne käytiin yhdessä läpi toimeksiantajan edustajan kanssa.

Haastattelut toteutettiin haastateltavien työpaikoilla. Yksi haastattelu toteutettiin Microsoft Teams:in välityksellä. Työpaikan käyttö haastatteluympäristönä tuntui sopivimmalta vaihtoehdolta, sillä haastateltavat pystyivät osallistua haastatteluihin työpäivänsä lomassa eikä heidän tarvinnut siirtyä paikasta toiseen. Ennestään tuttu haastatteluympäristö tuntui näkyvän myös haastateltavien rentoutena.

Haastatteluihin osallistui yhteensä seitsemän työntekijää. Heistä kuusi henkilöä työskenteli pääsääntöisesti Tukikohta ry:n matalankynnyksen palveluissa. Kaikki työntekijät olivat työskennelleet nuorten asiakkaiden kanssa, eri pituisia aikoja, erilaisissa työtehtävissä. Yksi haastateltava koki, kysymyksiin vastaamisen haastavana, koska hänen pääsääntöinen tehtävänsä organisaatiossa ei liittynyt matalan kynnyksen palveluihin. Haastattelu hänen kanssaan toteutettiin kuitenkin tästä huolimatta ja häntä pyydettiin vastaamaan kysymyksiin siltä osin kuin koki kykenevänsä.

Ennen haastattelun aloittamista haastateltavia pyydettiin allekirjoittamaan kirjalliset suostumukset opinnäytetyöhön osallistumisesta. Lomakkeen sisältö käytiin haastateltavien

kanssa läpi suullisesti ennen allekirjoitusta. Haastateltavien kanssa keskusteltiin myös siitä, mitä tämän opinnäytetyön yhteydessä verkostotyön käsitteellä tarkoitetaan. Haastateltaville painotettiin myös sitä, että vaikka he työskentelivät kaikenikäisten henkilöiden kanssa niin haastattelussa heidän olisi tarkoitus kuvata verkostotyötä, jota he ovat toteuttaneet nuorten asiakkaiden tukemiseksi. Haastateltavia kannustettiin antamaan haastattelun aikana mahdollisimman paljon käytännön esimerkkejä.

Haastattelijan rooli haastatteluiden aikana oli esittää haastateltaville kysymykset ja huolehtia, että haastateltavat olivat ymmärtäneet kysymykset oikein ja, että vastaukset olivat kysymysten mukaisia. Kysymykset esitettiin jokaisessa haastattelussa samassa järjestyksessä. Haastattelijalla pyysi myös haastateltavia tarkentamaan vastauksiaan tarvittaessa. Jotkut haastateltavista olivat haastattelijalle ennestään tuttuja, joka vaikutti haastattelutilanteisiin rentoutena. Mitä useampi haastattelu oli toteutettu sitä varmempi olo myös haastattelijalle tuli. Palvelujärjestelmän ja päihdealalla vaikuttavien tahojen tunteminen entuudestaan tuntui helpottavan haastatteluihin keskittymistä. Osa kysymyksistä ja vastauksista vaikutti menevän hieman päällekkäin. Tulosten kannalta tällä ei ollut välttämättä merkittävää vaikutusta, mutta analyysivaiheessa näihin tuli kiinnittää erityistä tarkkuutta.

Haastattelut kestivät keskimäärin tunnin. Haastatteluille oli varattu hyvin aikaa, jotta haastateltavat saivat miettiä vastauksiaan rauhassa ja heillä olisi myös mahdollista palata kysymyksiin, jos kokivat, että heiltä jäi jotain mainitsematta.

5.5 Aineiston analyysi

Opinnäytetyön aineiston analyysin käytettiin teoriaohjaavaa sisällönanalyysiä. Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä analyysi etenee pääasiassa aineiston ehdoilla. Aineistoa tulkittaessa teoreettiset käsitteet nousivat verkostotyöhön liittyvästä aikaisemmasta teoriasta. Teoriaohjaavassa aineiston sisällönanalyysissä käsitteellistämisen vaiheessa teoreettiset käsitteet ovat valmiiksi määritelty. (Sarajärvi ym. 2018, 133.)

Teoriaohjaavan aineiston sisällönanalyysi etenee vaiheittain, johon kuuluu pelkistäminen, ryhmittely ja käsitteellistäminen. Haastatteluista saadut haastattelutallenteet litterointiin manuaalisesti Word-tiedostoon. Litteroinnin jälkeen alkoi tarkempi perehtyminen aineistoon. Aineistoista alettiin pelkistämään etsimällä tutkimustehtävän kannalta olennaisia ilmaisuja. Olennaiset ilmaukset merkittiin alleviivaamalla. Pelkistäminen eli redusointi tarkoittaa kaiken epäolennaisen karsimista aineistoista. Tämän jälkeen olennaiset ilmaisut muutettiin tiivistettyyn muotoon. Pelkistäminen voidaan toteuttaa joko pilkkomalla tai tiivistämällä data. (Sarajärvi ym. 2018, 123-124.)

Taulukko 1. Esimerkki aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä.

Alkuperäisilmaukset	Pelkistys
Me voidaan katsoa sitä nuoren tilannetta aivan eri tavalla. Ja joillakinhan voi olla, että ihmetellään et etteks te saa mitään aikaseks, et sen nuorehan pitäis mennä hoitoon.	Ammattilaisten eriävät näkemykset nuorten tilanteista
Kolmannen sektorin edustajana tulee usein kohdelluksi sellaisten "liian humanististen"-lasien läpi vaikka kuinka puhuisi asiaa, päättävät tahot suhtautuvat alentuvasti koska tietävät että mitään todellista vaikutusmahdollisuutta tai valtaa ei kolmannella sektorilla ole.	Kokemus, että toiset toimijat pitävät liian idealistisena tai päättävät tahot kohtelevat kolmannen sektorin toimijoita alentuvasti

Taulukossa 1. on havainnollistettu, kuinka aineistoista nousseet alkuperäisilmaukset on muutettu pelkistettyyn muotoon. Alkuperäisilmaukset on otettu kahdesta erillisestä haastattelusta. Molemmat esimerkit liittyvät kolmanteen teemaan, joka oli verkostotyötä estävät tekijät.

Kun aineistosta oli kerätty kaikki opinnäytetyön tutkimuskysymysten kannalta olennainen tieto ja ne oli tiivistetty, alkoi pelkistettyjen ilmaisujen ryhmitteleminen eri kategorioihin Ryhmittelyä eli klusterointia jatkettiin niin pitkälle kuin pelkistyksille riitti yhdistäviä tekijöitä. Pelkistetyistä ilmaisuista etsitään yhdistäviä tekijöitä ja ne ryhmitellään niiden mukaan omiin alaluokkiinsa. Käytännössä aineiston luokittelua jatketaan niin kauan kuin mahdollista. Ryhmittely on prosessi, jossa muodostettujen käsitteiden avulla valmistetaan kuvaus tutkimuskohteesta. (Sarajärvi ym. 2018, 124-125.)

Ryhmittelyn jälkeen alkoi aineistosta esiin nousseiden seikkojen tarkastelu ja peilaaminen aikaisempaan teoriaan sekä opinnäytetyön tulokset- ja johtopäätökset-osuuksien kirjoittaminen. Ryhmittelyä seuraa käsitteellistäminen eli abstrahointi, jossa aineiston alkuperäisilmauksista muodostetaan teoreettisia käsityksiä ja johtopäätöksiä. Teoriaa ja johtopäätöksiä verrataan alkuperäisaineistoon ja samalla muodostetaan uutta teoriaa. (Sarajärvi ym. 2018, 125,127.)

Aineisto on säilytetty huolellisesti ja tietoturvallisesti siten, että vain opinnäytetyöntekijällä on ollut niihin käyttöoikeudet. Säilytysalustana on toiminut Laurean OneDrive. Aineisto on myös hävitetty asianmukaisesti heti kun sitä ei ole enää tarvittu.

5.6 Yhteistyö toimeksiantajan kanssa

Opinnäytetyö prosessin aikana toimeksiantajan edustajan kanssa on käyty useita keskusteluja opinnäytetyöhön liittyen. Opinnäytetyön edustajaa on käyty tapaamassa paikan päällä ja tämän lisäksi osapuolet ovat olleet yhteydessä puhelimitse ja sähköpostitse aina, kun on ollut tarpeen. Toimeksiantajaa on pidetty ajan tasalla opinnäytetyöprosessin etenemisestä aina kun on edetty johonkin merkittävään vaiheeseen.

Toimeksiantajan edustajalle on myös tarpeen mukaan esitetty kysymyksiä, kuten esimerkiksi varmistettu, että opinnäytetyön toteutuksessa tehdyt valinnat ovat Tukikohta ry:n eettisten arvojen mukaisia tai, että toimeksiantajasta kirjoitetut tiedot pitävät paikkansa. Edustajan kanssa on käyty myös yleistä keskustelua opinnäytetyöprosessista ja tutkimuksen tekemisestä. Toisinaan edustajan kanssa käyty keskustelut ovat olleet luonteeltaan reflektioivia.

6 Tulokset

Tässä luvussa tarkastellaan opinnäytetyön aineistoista nousseita tuloksia.

Opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä olivat:

Minkälaista on Tukikohta ry:n matalan kynnyksen päihdepalveluissa nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö?

Mitkä ovat Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävän verkostotyön edistäviä tekijöitä?

Mitkä ovat Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävän verkostotyön estäviä tekijöitä?

Miten Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä voitaisiin vahvistaa tai kehittää?

Haastatteluaineiston analyysissä nousi neljä verkostotyöhön liittyvää pääkategoriaa, jotka vastasivat tutkimuskysymyksiin. Ensimmäinen kategoria kuvaa minkälaista on Tukikohta ry:n matalankynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö. Toinen kategoria keskittyy verkostotyötä edistäviin tekijöihin ja kolmas verkostotyötä estäviin tekijöihin.

Viimeisessä kategoriassa keskitytään nuorten tukemiseksi toteutettavan verkostotyön vahvistamiseen ja kehittämiseen.

Tulosten tarkastelussa on käytettyjä suoria lainauksia haastatteluista. Sitaatteja ei ole muokattu vaan ne on lainattu suoraan litteroiduista haastatteluista sekä sähköpostitse saaduista tarkennuksista. Sitaatteja ei ole henkilöity haastateltavien anonymiteetin suojelemiseksi. Sitaattia edeltävässä kappaleessa on tarkasteltu siitä johtanutta tulosta. Sitaateissa, joissa käytetty ***-merkintää on piilotettu toimijan nimi.

Tulosten jälkeen on sijoitettu taulukko, johon on koottu tuloksista nousseita verkostotyön edistäviä tekijöitä ja esteitä sekä kehittämiskohteita. Ensimmäisenä taulukossa käsitellään aikaisempaa tietoperustaa, jonka jälkeen taulukkoon on listattu opinnäytetyön tuloksia. Opinnäytetyön kautta nousseet uudet löydökset on merkattu alleviivaamalla.

6.1 Nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö matalan kynnyksen palveluissa

Aineiston perusteella Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä toteutettiin pääasiassa julkisen- ja kolmannen sektorin toimijoiden välillä. Julkisella puolella verkostotyötä tehtiin niin valtion, kuntien kuin hyvinvointialueiden alla toimivien palveluiden ja hankkeiden kanssa. Kolmannen sektorin yhteistyökumppaneina toimivat järjestöt, niiden tarjoamat sosiaalipalvelut ja määräaikaiset hankkeet. Sektorirajat ylittävää monialaista verkostotyötä toteutettiin yhteistyössä sosiaalialan, terveydenhoitoalan, nuorisoalan, lastensuojelun, rikosseuraamusalan ja sivistystoimen kanssa. Haastatteluissa mainittuja ammattiryhmiä olivat sosiaalityöntekijä, sosiaaliohjaaja, sairaanhoitaja, lähihoitaja, psykologi, nuoriso-ohjaaja, poliisi, järjestyksenvalvoja ja kirjastonhoitaja.

Aineiston mukaan päihdepalveluiden parissa verkostoyhteistyötä tehtiin sekä ainoastaan nuorille suunnattujen palveluiden kanssa että palveluiden, joiden yhtenä kohderyhmänä olivat nuoret. Nuorille suunnattuja päihdepalveluja olivat matalankynnyksen palvelut sekä nuorten päihde- ja mielenterveyshoitoon erikoistuneet palvelut. Kaikille täysi-ikäisille henkilöille suunnattuja päihdepalveluja olivat päihdepoliiklinikat, korvaushoitoklinikat, vieroitushoitoyksiköt, päihdekuntoutuspalvelut sekä terveysneuvontapalvelut. Nuorisopalveluista verkostoyhteistyökumppaneita olivat nuorten kohtaamispaikat sekä jalkautuva nuorisotyö. Asunnottomuuspalveluita olivat asumisen neuvontapalvelut sekä pääkaupunkiseudun asunnottomien majoitus- ja asumispalvelut.

Aineistosta nousseita muita tahoja, joiden kanssa tehtiin verkostotyötä, olivat pääkaupunkiseudun kirjastot sekä päihdettä käyttäville ja syrjäytymisvaarassa oleville nuorille suunnatut hankkeet. Satunnaista verkostotyötä tehtiin myös poliisin ja järjestyksen valvojen kanssa. Lisäksi verkostotyötä tehtiin sekä kotimaisista ulkomaisista toimijoista koostuvissa yhteistyöverkostoissa.

Me tehdään yhteistyötä tahojen kanssa, jotka työskentelee nuorten kanssa, mutta että meillä on myös niin kun sitten niin sanottuja korkeamman tason yhteistyövaikutusmekanismeja, joiden kanssa me tehdään töitä, jotka sitten välillisesti myös vaikuttaa nuoriin päihteiden käyttäjiin.

Aineiston perusteella tarve verkostoyhteistyön tekemiselle saattoi nousta äkillisesti tai sen aloittamista oli voitu suunnitella jo pitkään. Verkostoyhteistyö oli voinut olla kertaluontoista tai sen tekemisellä saattoi olla pidempi historia. Työntekijöillä saattoi olla omia kontakteja, joille he esimerkiksi ohjasivat nuoria, tai verkostoyhteistyö saattoi olla rakenteellisempaa, jolloin se saattoi perustua esimerkiksi toimijoiden välillä solmittuun yhteistyösopimukseen. Aloite verkostotyön toteuttamiselle saattoi olla lähtöisin Tukikohdalta tai sen työntekijöiltä tai se oli voinut tulla muilta toimijoilta.

Aika monet meil on semmoset vakkarit niin kuin *** jotka me on tavattu jo sillan heti alussa kenen kaa on mietitty et kenen kaa halutaan tehdä säännöllistä yhteistyötä. Tavallaan et alun perin on ollut selvä et näiden kanssa halutaan tehdä. Mut sit semmoset yksittäiset tulee yleensä palveluohjaustarpeesta elikä ihan laidasta laitaan asiakaan toiveiden mukaan.

Verkostoyhteistyön ensisijaisena tarpeena haastateltavat pitivät nuorten tarpeita. Ensimmäinen nuoriin liittyvä tarve oli nuorten palveluiden tarve. Haastateltavat kertoivat, että osa nuorista oli saattanut leimautumisen pelossa tarvita ammattilaisen tukea mennessään tutustumaan palveluihin tai ottaessaan niihin yhteyttä ensimmäistä kertaa. Toisinaan nuoren omatoimisen palveluihin hakeutumisen esteeksi oli noussut se, ettei nuorella välttämättä ollut tietoa saatavilla olevista palveluista tai niiden toimintatavoista. Aineiston perusteella silloin kuin nuoren päihteiden käyttö oli vielä melko varhaisessa vaiheessa ja nuori ohjataan palveluihin ensimmäistä kertaa, saattoi usein riittää, että nuorta kannustettiin palveluihin menemisessä ja hänelle annettiin niistä tietoa. Toisinaan nuorta saatettiin lähteä myös saattamaan palveluihin.

Toinen aineistosta noussut nuoriin liittyvä tarve oli uudenlaisen sisällön saaminen elämään. Aineiston mukaan nuori saattoi kaivata arkeensa esimerkiksi osallisuuden ja yhteisöllisyyden kokemuksia, tekemistä, vertaistukea tai keskusteluapua. Kolmas aineistoista noussut nuoriin liittyvä tarve oli nuoren halu muuttaa päihteiden käyttöönsä. Nuoren toiveena saattoi olla päihteiden käytön vähentäminen tai päihde- tai vieroitushoitoon hakeutuminen.

Yks keskeinen juttu on saada mielekästä tekemistä arkeen, elämän taitoja ja hallintaa ja voi kokeilla uusia juttuja. Ja sit on se, kun nuori jää yksin kotiin eikä pääse sieltä liikkeelle et se on todella yleinen.

Aineiston perusteella tarve verkostotyölle saattoi liittyä myös ammattilaisiin ja organisaatioihin. Ensimmäinen ammattilaisiin ja organisaatioihin liittyvä esille noussut tarve oli tiedon jakaminen. Tiedon jakaminen saattoi liittyä esimerkiksi, jonkun tietyn

ammattilaisten tietoon ja osaamiseen tai koko päihdekenttää koskevan informaatioon. Ammattiosaamiseen liittyvän tieto saattoi olla aineiston mukaan eri tahojen erityisosaamista, jota voitiin esimerkiksi hyödyntää omassa toiminnassa nuorten tukemiseksi.

Yksi semmonen teema mikä usein tässä yhteistyössä ja yhteistyöverkostossa jotenkin niinku tulee esiin eli minkälaisia ilmiöitä kadulla on ja minkälaisia aineita ihmiset käyttää.

Aineiston perusteella Tukikohta ry:n työntekijöitä saattoi verkostoyhteistyön merkeissä lähestyä esimerkiksi tahot, joilla ei itsellään ollut yhtä laaja-alaista tietoa nuorten päihteiden käytöstä ja siihen liittyvästä problematiikasta.

Monella sosiaalialan ihmisellä eli vaikka sosiaalityöntekijällä ei ole päihdealan osaamista ja he saattavat olla aika neuvottomia nuorten kanssa.

Koko päihdekenttää koskevan informaation jakaminen saattoi aineiston mukaan liittyä siihen, minkälaisia ilmiöitä päihteitä käyttävien nuorien elämässä on havaittavissa tai mitä päihteitä nuorten keskuudessa sillä hetkellä liikkuu. Aineistosta nouse esiin, että esimerkiksi poliisin ja vartioiden kanssa tiedonvaihto oli voinut olla havaintojen jakamista esimerkiksi siitä mistä potentiaalisesti apua tarvitsevat nuoret voitiin parhaiten tavoittaa.

Haastatellaan ja pyydetään havaintoja. Puolin ja toisin vaihdetaan tietoa viranomaisten kanssa. Ollaan saatu esimerkiks tietoa, et mikä on kellonajallisesti hyvä aika olla jossain.

Toinen ammattilaisiin ja organisaatioihin liittyvä tarve oli omien resurssien tai palveluiden riittämättömyys nuorten tukemiseksi. Aineiston perusteella toisinaan esimerkiksi kuntien työntekijät ovat saattaneet olla yhteydessä Tukikohtaan, koska kunnilla itsellään ei ollut tarjota palveluita päihteitä käyttäville nuorille. Aineiston mukaan erityinen tarve verkostoyhteistyölle oli ollut sellaisten toimijoiden kanssa, joiden asiakkailla oli samankaltaisia elämän haasteita Tukikohta ry:n asiakkaiden kanssa.

Yks on, et mistä tää tarve nousee on, et kunnalla ei ole oikeen tällaisia palveluita nuorille, et ei oo oikeen paikkaa mihin ohjata. Varsinkin jos on päihteiden käyttöä niin se rajaa tosi paljon, et sellaisia paikkoja voi laskea ihan yhden käden sormilla, et se on niinku se järjestön rooli.

Verkostotyön tavoitteet vaikuttivat aineiston perusteella jakautuvan asiakkaisiin eri nuoriin liittyviin tavoitteisiin sekä Tukikohta ry:stä ja sen työntekijöistä lähtöisin oleviin tavoitteisiin. Nuoriin liittyvät tavoitteet saattoivat koskettaa yksittäistä nuorta tai nuoria yleisesti. Useissa vastauksissa korostui nuoriin liittyvien tavoitteiden tärkeys ja ensisijaisuus. Yksi aineistosta esille noussut yksittäinen nuoria koskeva tavoite oli nuoren tukeminen erilaisissa

elämäntilanteissa kokoamalla tämän yksilöllisiin tarpeisiin sopivat verkostot. Toinen tavoite oli nuoren elämänlaadun parantaminen tukemalla nuoren fyysistä-, psyykkistä-, ja sosiaalista toimintakykyä. Kolmas tavoite aineistoista mukaan oli se, että nuori kokee tullessa kuunnelluksi ja kohdatuksi.

Kyl se edelleen, et mä palaan siihen, et ihmiset löytäis itselleen sopivia palveluita eli se asiakasohjaus on ikään kuin se ensimmäinen tavoite

Elikä hirveen paljon sellaista yksilöllistä työtä. Ja sit et on valmista verkostoa, mut sitten sitä kehitetään myös näiden tarpeiden mukaan. Et tavallaan siitä elämäntilanteesta ne lähtee.

Yleisesti nuoria koskeva tavoite oli aineiston perusteella päihteitä käyttävien nuorten aseman edistäminen hyödyntämällä verkostojen välistä tiedon jakoa sekä strategisen tason verkostokokouksiin osallistumista. Haastateltavat kuvasivat, että tietoa jaettiin keskustelemalla verkostojen kanssa päihdekentällä esiintyvistä nuoria koskevista ajankohtaisista ilmiöistä, jotka olivat saattaneet tulla ammattilaisten tietoon esimerkiksi asiakastyön tai muun toiminnan kautta. Aineistosta nousi esille, että keskusteluista saadun tiedon avulla verkostoilla oli mahdollisuus esimerkiksi kunkin omalla tahoillaan pohtia, tulisiko heidän aktivoitua esimerkiksi lisäämällä viestintää, johonkin nuoria koskevaan asiaan liittyen.

Niin sanotuissa strategisen tason verkostoissa, kuten erilaisissa työryhmissä, päihteitä käyttävien nuorten asemaan pyrittiin vaikuttamaan haastateltavien mukaan osallistumalla niissä käytäviin keskusteluihin ja olemalla mukana laatimassa toimenpide ehdotuksia ja suosituksia. Aineiston perusteella toimenpide ehdotukset ja suositukset saattoivat liittyä esimerkiksi riskikäytön tai nuorten huumeuolemien vähentämiseen.

Et siellä voidaan pohtia, et minkälaisia järjestelmiä vois olla vaikka esimerkiksi riskikäytön ehkäisyyn tai esimerkiksi vaikka huumeuolemien vähentämiseksi eli ne on aika laajoja kokonaisuuksia.

Aineiston mukaan järjestöön liittyvänä pääasiallisena tavoitteena oli palveluiden kehittäminen. Haastateltavat kertoivat, että verkostoyhteistyön kautta saadun tiedon avulla palveluita pystyttiin kehittämään paremmin nuorten tarpeita vastaaviksi. Haastateltavien mielestä nuoriin liittyviä kehittämiskohteita saattoivat olla esimerkiksi nuorten parempi tavoittaminen ja palveluihin saaminen.

Tavoite on, et mahdollisimman kattava se verkosto, koska meidän hankkeen tavoite on auttaa ihmisiä, jotka on pudonneet palveluiden ulkopuolelle. Ja näitä just, et tulee yllättäviltä tahoilta puheluita, et he on vaikka löytäneet meidän hankkeen netistä ja sit kysyvät, et voitteko saattaa johonkin meillä olisi tällainen ihminen.

Useat haastateltavat toivat esille, että verkostotyön tekeminen ei tulisi olla itseisarvo, vaan sen pitäisi pohjautua perusteltuun hyötyyn sekä asiakkaan suostumukseen. Haastateltavat pitivät tärkeänä, että verkostotyöllä oli jokin hyöty, tavoite ja päämäärä eikä niitä ylläpidetty vain sen takia, koska niin oli aina tehty. Aineistossa kuvattiin, että vasta sitten kun nuori itse haluaa, työskentelyyn otetaan mukaan muut verkostotoimijat.

Et kun me mietitään, et monethan nuoret kun tulee niin ne on ilman verkostoa ei halua edes verkostotoimijoita mukaan niin, et se pitää myös, et se verkostotyö ei oo itsestään selvyys vaan et me kohdataan, autetaan, tuetaan ja tehdään pitkäjänteistä työtä ja sit jossain vaiheessa kun nuori suostuu niin etsitään hänelle ne sopivat verkostot.

Aineistosta kävi ilmi, että niin yksittäisten nuorten asioita koskevissa verkostoissa kuin strategisen tason verkostoissa oli yleensä nimetty järjestäjä taho eli koordinaatti. Aineiston perusteella kun kyse oli yksittäisen nuoren asioista koskevasta verkostopalaverista, niin silloin koordinoinnista vastaa yleensä nuoren oma sosiaalityöntekijä. Aineiston mukaan nuoren omasta toivomuksesta koordinoinnista saattoi vastata myös esimerkiksi järjestön edustaja. Ennen kutsujen lähettämistä verkostopalaveriin kutsuttavista tahoista sovittiin haastateltavien kertoman mukaan yhdessä nuoren kanssa ja nuoren kanssa saatettiin laatia myös lista asioista, mitä nuori toivoo verkostopalavereissa tuotavan esille.

Aineiston perusteella koordinoijan tehtäviin kuului toimia verkostopalaverin puheenjohtajana ja huolehtia siitä, että kaikki olivat tietoisia siitä, ketä palaverissa oli läsnä. Aineiston mukaan koordinoijan tehtäviin kuului myös pitää yllä hyvää ilmapiiriä, jakaa puheenvuorot ja pitää erityistä huolta siitä, että nuori tuli kuulluksi. Kirjaamisvastuu saattoi aineiston mukaan olla koordinoijalla tai sosiaalityöntekijällä. Aineistosta nousi esille, että verkostopalaverin jälkeen järjestävän tahon oli vielä hyvä käydä nuoren kanssa yhdessä läpi verkostopalaverin sisältö ja mitä siellä oli keskusteltu.

Tärkeintä on huomioida ne asiat, mitkä nuori haluaa tuoda esille. Valitettavan usein eri viranomaisilla on valmis käsikirjoitus, joka ei palvele nuoren tarpeita vaan aiheuttaa entisestään viranomaisvastaisuutta.

Aineistosta kävi ilmi, että Suomessa tapahtuvissa verkostoissa koordinoinnista vastasi usein, jokin siihen osallistuvista toimijoista. Joissain verkostoissa saattoi olla oma sihteeristönsä, jonka tehtävänä oli huolehtia koordinoinnista. Aineiston perusteella kansainvälisissä verkostoissa koordinaatio ja organisointi oli usein selkeästi toteutettu. Haastateltavien mukaan Suomessa tapahtuva koordinointi ei ollut aina yhtä selkeää.

6.2 Verkostotyötä edistävät tekijät

Aineiston perusteella verkostotyötä edistävät tekijät voidaan jakaa kolmeen eri pääluokkaan. Ensimmäinen luokka on ammattilaisiin liittyvät tekijät, toinen on organisaatioihin liittyvät tekijät ja kolmas on asiakkaisiin liittyvät tekijät.

Ammattilaisiin liittyviä edistäviä tekijöitä olivat yksittäisten työntekijöiden toimintatavat, osaaminen, tiedot ja persoonalliset tekijät. Yhtenä edistävänä toimintatapana haastateltavat pitivät sitä, kun työntekijät osallistuivat nuorta koskeviin verkostotapaamisiin paikan päältä. Aineistosta nousi esille, että tutun työntekijän läsnäolon koettiin lisäävän nuorten luottamusta verkostojen kohtaan erityisesti silloin kun muut verkostot eivät olleet nuorelle ennestään tuttuja. Toisena edistävänä toimintatapana aineistosta nousi ammattilaisten aktiivisuus muiden verkostojen suuntaan. Aineiston mukaan tärkeää on myös, että verkostot pitävät muut toimijat ajan tasalla nuoren asioista.

Kolmantena, haastateltavien mielestä oli tärkeää, että työntekijät pysyivät verkostojen kanssa sovitussa asioissa. Aineiston perusteella tärkeää oli, että kaikki toimijat pitäytyivät esimerkiksi suunnitelmassa kuka vastaa mistäkin nuoren tukemiseksi tehtävästä toimenpiteestä. Neljäntenä verkostotyötä edistävänä toimintatapana pidettiin työntekijöiden joustavuutta. Viides verkostotyötä edistävä toimintatapa oli se, kun verkostotoimijat tekivät konkreettisesti töitä yhdessä.

Se just et pystytään pystytään yhteisesti sopimaan asioista ja pitää niistä kiinni.

Et se konkretisoi sen mitä joku toinen toimija tekee, kun sä teet sen toimijan kanssa yhdessä töitä

Ammattilaisten osaamisen liittyvänä edistävänä tekijänä aineistoista nousi esille myös yksittäisten työntekijöiden kyvyt koordinoida verkostojen. Haastateltavat pitivät tärkeänä, että verkostoista vastaavat työntekijät osasivat huolehtia verkostopalaverien suunnittelusta ja niiden rakenteista. Haastateltavien mukaan tärkeää oli, että verkostokokousten järjestäjä huolehti siitä, että nuori tietää etukäteen mikä tulee olemaan verkostotapaamisen sisältö ja, että verkostoissa nuori saa myös puheen vuoron. Aineiston perusteella tärkeää oli myös, että koordinoijalla oli hyvät digitaidot, sillä monet verkostopalavereista tapahtuivat verkossa.

Kyl se on monella tapaa, kun esimerkiksi koronan jälkeen siirryttiin nettii eli digitaidot, onko päällä, kuuluuko ääni, että olisi osaamista, että tulis ne kutsut ja linkit toimii, ettei menis niinku aikaa semmoseen.

Haastateltavien mukaan tärkeää oli myös, että työntekijät osasivat käyttää hyödykseen organisaation sisäisiä verkostoja. Aineistosta nousi esille, että organisaation sisällä voi olla monenlaista osaamista ja kokemusta nuorten tukemiseksi.

Järjestön sisällä tehtävä verkostotyö on tosi tärkeää kun meillä on tosi paljon kaikenlaista osaamista järjestön sisällä, me tullaan erilaisista työpaikoista tai kuka mistäkin elämän tilanteista tulee. Se on kaikkein tärkein verkosto osata käyttää.

Ammattilaisten tietoon liittyvä tekijänä aineistoista nousi esille se, kun työntekijät ymmärsivät päihteitä käyttävien nuorten elämäntilanteita ja haasteita. Aineiston perusteella ammattilaisten persoonallisia piirteitä, jotka vaikuttivat verkostotyöhön myönteisesti, olivat asenteet ja vuorovaikutus. Aineistosta nousi esiin, että yksittäisen työntekijöiden rohkeudella olla yhteydessä muihin verkostoihin olevan myönteinen vaikutus verkostotyön toimintaan. Aineiston mukaan tärkeää oli myös, että nuorten kanssa verkostotyötä tekevät ammattilaiset kuuntelivat nuorten toiveita ja etenivät heidän ehdoillaan.

Ilman muuta verkostoyhteistyötä edistävä keino on silloin kun kuunnellaan nuorta ja kun tavallaan kaikilla on ne samat tavoitteet. Et tavallaan edetään sen nuoren ehdoilla. Monet ovat saattaneet aloittaa tosi nuorena 10-12 vuotiaana sen päihteiden käytön, on laitostaustaa ja on hirveä vastustus viranomaisia kohtaan. Se pitää ottaa huomioon, että pikku-hiljaa aletaan purkamaan niitä nuoren käsitteitä ja rakentamaan sitä yhteistyötä.

Useat haastateltavat kokivat myös verkostotyötä edistävänä tekijänä sen, kun ammattilaiset olivat toisilleen entuudestaan tuttuja. Tämän koettiin helpottavan ja nopeuttavan viestintää ja yhteistyötä. Aineiston perusteella työntekijöillä oli tällöin usein valmiiksi toistensa yhteystiedot sekä ymmärrys siitä mitä toisen ammattilaisen työnkuvaan kuuluu.

Organisaatioihin liittyvät edistävät tekijät olivat yhteydessä niiden rakenteisiin. Aineiston mukaan toimivalla organisaation sisäisellä- ja ulkoisella viestinnällä oli verkostotyöhön myönteinen vaikutus. Organisaation sisäisessä viestinnässä tärkeänä pidettiin tiedottamista ajankohtaisista verkostoista. Yksittäisenä hyvänä tiedottamisen keinona aineistosta nousi esiin säännöllisten orientaatiopäivien järjestäminen. Aineiston perusteella orientaatiopäivien aikana työntekijät kävivät yhdessä läpi verkostot ja sopivat yhdessä kenen työntekijöiden vastuulla oli käydä kertomassa verkostoille järjestön palveluista. Ulkoiseen tiedottamiseen liittyvänä verkostotyötä edistävänä tekijänä haastateltavat pitivät sitä, kun organisaatiot hyödynsivät tiedottamisessaan erilaisia sosiaalisen median kanavia.

Viestinnän lisäksi, toisena organisaatioiden rakenteisiin liittyvänä edistävänä tekijänä pidettiin sitä, kun työntekijät pystyivät vaikuttamaan oman työviikkonsa suunnitteluun. Kolmantena edistävänä rakenteena pidettiin sitä, kun työnantaja kannusti työntekijöitä

tekemään verkostotyötä. Neljäntenä verkostotyötä edistävänä rakenteena pidettiin organisaation osallistumista erilaisiin tapahtumiin. Aineison mukaan tapahtumiin osallistuminen edisti olemassa olevien verkostoyhteistyösuhteiden ylläpitämistä sekä uusien verkostosuhteiden luomista. Viidentenä rakenteena aineistoista nousi säännöllisen palautteen kerääminen muilta toimijoilta. Yksi haastateltavista kertoi, että sen kautta oli mahdollista saada arvokasta tietoa muun muassa verkostotyön kehittämiseksi. Rakenteiden lisäksi verkostotyöhön edistävästi nähtiin vaikuttavan työntekijöiden vähäinen vaihtuvuus sekä verkosto toimijoiden läheinen sijainti.

Ja sit on kaikki nää tapahtumat missä on eri verkostoja ja joiden kautta voi myös tutustua uusiin. Et vaikka ne nyt olis semmosia kertaluontoisia, mut siellä on hyvä vaihtaa kuulumisia ja voi meistä jäädä joku mieleen, et sit kun heille tulee joku asiakas niin otampa noihin yhteyttä. Tapahtumia on erilaisia koulutuksia, että asiakkaille suunnattuja tapahtumia. Niistä on myös poikunut verkostoyhteistyötä.

Asiakkaisin liittyvänä edistävänä tekijänä aineistosta nousi se, kuinka hyvin nuori pystyi luottamaan verkostossa mukana oleviin ammattilaisiin. Tähän vaikutti yhden haastateltavan mukaan esimerkiksi se, kuinka kauan ja tiiviisti nuoren kanssa oli työskennelty. Haastateltavan mukaan mitä paremmin nuori koki pystyvänsä luottamaan verkostoon, sitä avoimemmin hän yleensä pystyi kertomaan omasta tilanteestaan ja haasteistaan. Tämä auttoi haastateltavan mukaan verkostoja kartoittamaan paremmin nuoren tilannetta ja saamaan siitä kokonaisvaltaisemman kuvan. Haastateltava kertoi myös, että luottamuksen ansioista nuori saattoi myös antaa työntekijöille luvan keskustella hänen asioistaan, vaikka hän ei itse olisi ollut paikalla.

6.3 Verkostotyön esteet

Aineiston perusteella verkostoyhteistyön sujuvuutta voivat hankaloittaa monenlaiset tekijät. Esteet voivat liittyä ammattilaisiin, organisaatioihin, järjestelmän rakenteisiin tai nuoriin.

Verkostotyötä tekeviin ammattilaisiin liittyviksi esteiksi aineistosta nousivat ammattilaisten väliset näkemyserot, persoonalliset tekijät ja ammattirooliin liittyvät tekijät. Useat haastateltavat pitivät verkostotyötä haastavaksi tekijäksi ammattilaisten välisiä näkemyseroja. Haastateltavat kokivat, että merkittävästi eriävien näkökantojen koettiin vaikeuttavan yhteisen linjan löytymistä muun muassa tilanteissa, missä verkostot pohtivat yhdessä nuorelle tukitoimia.

Me voidaan katsoa sitä nuoren tilannetta aivan eri tavalla. Ja joskushan voi olla, että ihmetellään et etteks te saa mitään aikaseks, et sen nuorehan pitäis mennä hoitoon. Sit yrittää selkeyttää et mitkä ne on ne tavoitteet.

Aineiston mukaan verkostossa olevien ammattilaisten tavoitteena saattoi olla, että nuori vähentäisi päihteidenkäyttöä tai siirtyisi päihdehoitoon, mutta nämä eivät välttämättä olleet kuuluneet nuoren omiin tavoitteisiin.

Jos ajatellaan nimenomaan tän verkoston tavoitteita niin ne on yleensä, että nuori vähentäisi päihteitä tai menisi päihdehoitoon, mutta nämä eivät ole yleensä sen nuoren itsensä tavoitteita.

Työntekijä haastatteluiden perusteella yksittäisen ammattilaisen persoonallisilla tekijöillä, kuten asenteilla koettiin olevan heikentävä vaikutus verkostotyön sujumiseen. Tämä ilmeni joidenkin ammattilaisten tavoissa kohdella päihteitä käyttäviä nuoria epätasa-arvoisesti. Tämän nähtiin usean haastateltavan mukaan johtuvan ammattilaisten ennakkoluuloista päihteitä käyttäviä nuoria kohtaan. Toisena asenteisiin liittyvänä esteenä aineistosta nousi yksittäisten ammattilaisten heikko motivaatio tehdä omaa työtään.

Jotenkin tää on tietysti hieman kurja sanoa, mutta se on vähän niin kun tuurista kiinni, että kuka siellä toisessa päässä on vastassa eli aika äkkiä jotenkin havaitsee jotenkin sen onko ihminen motivoitunut tässä työssä ja tekeekö sitä aidosti sydämellä vai onko vähän leipääntynyt työntekijä, joka on puoliksi pakotettu töihin.

Ammattilaisten toimintatapoihin liittyvänä verkostotyön esteenä pidettiin sitä, kun ammattilaiset turvautuvat liikaa rutiineihin. Tämän nähtiin hidastavan verkoston toimintaa ja aiheuttavan nuorille turhia odotusaikoja. Yhtenä toimintatapoihin liittyvänä haasteena pidettiin myös sitä, että jotkut ammattilaiset eivät osallistu nuorten asioihin liittyviin verkostotapaamisiin kasvokkain vaan suosivat etäyhteyksiä.

Haastatteluissa nousi esille myös ammattilaisten tietoon ja osaamiseen liittyviä esteitä. Ensimmäinen tietoihin liittyvä este oli ammattilaisten virheellinen tai vajaa tieto toisen verkostotoimijan tekemästä työstä. Haastateltavat kuvasivat, että kun ammattilaisella ei ollut tarpeeksi kattavaa ymmärrystä muiden toimijoiden tekemästä työstä ja palveluista, he saattoivat ohjata nuoria heidän tarpeisiinsa ja tilanteisiinsa sopimattomiin palveluihin. Aineistosta nousi esille, että verkostotyön aikana Tukikohta ry:n työntekijät olivat saattaneet huomata, että jonkun heille ohjatun nuoren elämää varjosti päihteiden käytön lisäksi jokin vakava hoitoa tarvitseva mielenterveydenhaaste. Tällöin asiakasohjauksessa ei oltu aineiston mukaan onnistuttu ammattilaisen puolelta, vaan nuori olisi pitänyt ohjata ensisijaisesti mielenterveyspalveluihin.

Tai joku tällainen niinku selkeästi vakavampi mielenterveydenhaaste kun meillä ei kuitenkaan sitten lähtökohtaisesti sen puolen niinku osaamista vaan me ollaan päihdejärjestö ja tullaan sillä kärjellä. Niin on hankalampaa sitten kun ohjautuu sellaisia ihmisiä tänne ja ohjataan tänne.

Toisena ammattilaisten tietoon liittyvänä hankaloittavana tekijänä haastateltavat nostivat esille joidenkin ammattilaisten puutteelliset tiedot päihteitä käyttäville nuorille saatavilla olevista palveluista sekä alan toimijoista. Haastateltavat kokivat, että erityisesti kolmannen sektorin toimijat saattoivat olla osalle ammattilaisista vieraita. Haastateltavat kokivat, että tästä johtuen yksittäiset ammattilaiset saattoivat suhtautua epäluuloisesti verkostoyhteistyötä ehdottavaan järjestötoimijaan. Myös anonyymi työskentely, osa matalankynnyksen palveluista ja haittoja vähentävä työ saattoivat haastateltavien mukaan herättää joissain ammattilaisissa hämmennystä.

Et varmaankin ehkä semmonen, kun me ollaan kolmannen sektorin toimija niin meillä ei oo sellasta virallista mandaattia et suurin osa ihmisistä varmaan tietää jollain tapaa mikä on Tukikohta ja sit on vaikka kunnan työntekijöihin yhteydessä niin siinä on aina vähän semmosta, et ne miettii ollaanko me luotettavia tyyppejä.

Yhtenä organisaatioihin liittyvänä hankaloittavana tekijänä haastateltavat pitivät organisaatioiden heikkoa tiedottamista. Haastateltavat kuvasivat haasteita, jotka liittyivät niin organisaation sisäiseen kuin ulkoiseen tiedottamiseen. Heikon sisäisen tiedottamisen arveltiin näyttäytyvän epäselvinä linjauksina organisaation sisällä, jonka taas koettiin heijastuvan verkostotyöhön epäselvyyksinä. Haastateltavat kertoivat tilanteista, missä ammattilaisilla ei ole ollut käytössään yhtenevää ohjeistusta siitä, miten verkostojen kanssa tulisi toimia. Aineiston mukaan heikko sisäinen tiedottaminen saattoi näkyä myös tilanteissa, jolloin vastuu verkostojen ylläpitämisestä oli siirtynyt uudelle työntekijälle. Uudelle työntekijälle ei välttämättä oltu välitetty tietoa jo olemassa olevista verkostoista, jolloin verkostoyhteistyö oli saattanut katketa. Organisaation heikko ulkoinen tiedottaminen oli aineiston mukaan voinut ilmetä puutteellisina viestintänä verkostoille esimerkiksi organisaatioissa tapahtuvista muutoksista.

Nyt tän hyvinvointialuemuutoksen yhteydessä kaikki yhteystiedot kaikkialle vaihtui ja niitä ei oo päivitetty ainakaan silleen välittömästi sinne kaupunkien nettisivuille, et sit soittelit niinku puolipäivää jonnekin saadaksesi jonkun kiinni. Ja sama myös ettei muut nettisivut päivity ehkä sillai niinku pitäsi ja kun työntekijät vaihtuu esimerkiksi kesäaikana et ollaanko jossain auki vai. Niinku tiedottaminen.

Toisena organisaatioihin liittyvänä esteenä aineistosta nousi henkilöstön vaihtuvuus. Aineiston perusteella päihteitä käyttävien nuorten parissa tehtävä verkostotyö saattoi vaatia ammattilaisilta pitkäjänteisesti työskentelyä, jotta nuoret pystyivät kokea luottavansa verkostoihin. Kun nuorelle tutut ja turvalliset työntekijät vaihtuivat, tämän koettiin luovan esteitä myös verkostotyölle.

Kolmantena organisaatioihin liittyvänä esteenä haastateltavat mainitsivat resurssipulat. Haastateltavat kertoivat, että aika- ja työntekijäresurssien puutteesta johtuen verkostopalavereille saattoi olla hankalaa löytää kaikille osapuolille sopivaa ajankohtaa.

Aineistosta nouse esille, että työntekijöillä ei välttämättä ollut riittävästi aikaa toteuttaa verkostotyötä haluamallaan tavalla.

Haastateltavat kertoivat myös eri palveluiden rajoitettujen aukioloaikojen hankaloittavan verkostotyötä. Tämän koettiin hankaloittavan verkostoyhteistyötä erityisesti niissä tapauksissa, joissa palvelut olivat auki vain tiettyinä päivinä ja kellonaikoina. Tämän nähtiin hankaloittavan verkostotyötä, siten että sitä ei ollut välttämättä ajallisesti mahdollista toteuttaa silloin kun sille olisi ollut tarvetta.

Verkostotyön tekemistä saattoi aineiston mukaan hankaloittaa myös palvelujärjestelmään liittyvät esteet. Palvelujärjestelmään liittyvät esteet liittyivät terveys- ja sosiaalihuollon ammattihenkilöitä sitoviin vaitiolo - ja salassapitovelvollisuuksiin. Mainitut esteet ilmenivät erityisesti rakenteellisimmassa palveluissa, kuten hoito- ja kuntoutuspalveluissa.

Sit ikäänkuin niinku mitä rakenteellisempaan tai hoidollisempaan palveluun ollaan ohjaamassa, niin sen hankalampaa se tuntuu aina olevan.

Toinen palvelujärjestelmään liittyvä aineistoista noussut este oli nuorille suunnattujen päihdepalvelujen heikko saatavuus joissain kaupungeissa. Haastateltavat kokivat, että tästä syystä nuorten hyväksi oli toisinaan hankala luoda tarvittavia verkostoja.

Ja se et palveluja on tosi vähän saatavilla. Et myöskin se niiden olemattomuus on haaste.

Kolmas palvelujärjestelmään liittyvä este liittyi kokemukseen järjestötoimijoiden muita toimijoita heikommasta asemasta. Useampi haastateltava kertoi, että jotkut tahot saattoivat kohdella järjestöpuolen toimijoita vähättelevästi. Järjestötoimijoita saatettiin pitää myös liian idealistisina.

Kolmannen sektorin edustajana tulee usein kohdeksi sellaisten "liian humanististen"-lasien läpi vaikka kuinka puhuisi asiaa, päättävät tahot suhtautuvat alentuvasti koska tietävät että mitään todellista vaikutusmahdollisuutta tai valtaa ei kolmannella sektorilla ole.

Aineistosta mukaan kolmannen sektorin toimijoilla ei ollut myöskään pääsyä yleisiin tietokantoihin niin kuin esimerkiksi kunnan toimijoilla.

Ja me ei voida mennä tietokoneelle ja näpytellä Apottia auki, että mitäs täällä oikein onkaan.

Neljäs palvelujärjestelmään liittyvä este oli kansallisten verkostojen koordinoinnin puutteellisuus. Aineiston perusteella verkostojen toimimiseen ja ylläpitämiseen ei oltu osoitettu riittävästi resursseja. Aineiston mukaan koordinoinnin ollessa heikkoa useissa verkostoissa saatettiin käsitellä samoja asioita ja niitä saattoi vaivata epäjärjestelmällisyys.

Suomessa tapahtuvien verkostojen ylläpitäminen tuntuu harmittavan usein olevan ylimääräinen työ joidenkin aiheesta kiinnostuneiden muiden töiden ohella eikä riittäviä resursseja verkostojen toimimiseen ja ylläpitämiseen ole osoitettu. Tästä ehkä poikkeuksena *** verkosto jossa on oma sihteeristönsä. Tässäkin on kuitenkin päällekkäisyyttä järjestöpuolen *** kanssa. Verkostot usein kuihtuvat järjestelmällisyyden puutteessa kuulumiskierroksiin.

Useat haastateltavat kokivat, että uudempien toimijoiden ja työntekijöiden, pääseminen mukaan verkostoihin oli haastavaa. Aineiston perusteella useissa verkostoissa saatettiin käsitellä samoja asioita.

Et jos meidän alalla on vaikka kolme verkostoa, jotka kaikki käsittelee ihan samoja asioita niin se alkaa oleen jo päällekkäistä työtä

Haastateltavien mukaan asiakkaisiin liittyvät verkostotyön esteet olivat yhteydessä yksittäisten nuorten huoliin ja aikaisempiin kokemuksiin. Yhtenä merkittävänä kynnyksenä haastateltavat mainitsivat, että nuoret pelkäsivät joutuvansa erilaisten merkintöjen kohteeksi. Aineiston mukaan monet nuoret saattoivat olla huolissaan, siitä, miten päihdeiden käyttöön liittyvät merkinnät tulevat vaikeuttamaan tai estämään heidän saamaansa hoitoa, palveluihin pääsyä tai tasapuolisen kohtelun saamista tulevaisuudessa.

Et sit kun aletaan keskustelemaan nuoren kanssa jonkunlaisen katkaisuhoidon tarpeesta tai kuntoutuksen tarpeesta tai ihan vaikka avohoitoon hakeutumisesta, niin siellä alkaa heti nousta kynnyksiä, ei ainoastaan niin kun palvelujärjestelmän puolelta et myös asiakkaan puolelta sitä kautta, et tietää et kun mä haen tähän päihdepalveluun ja olen vaikka menossa johonkin katkaisuhuoltoon niin siinä jää merkintä sinne rekisteriin, niin se vaikuttaa tulevaisuudessa sitten monenlaisiin juttuihin.

Haastateltavat kertoivat myös, että jotkut nuoret saattoivat kokea epäluottamusta viranomaisia kohtaan esimerkiksi silloin kun he olivat kokeneet, että heitä oli aikaisemmin kohdeltu epäoikeudenmukaisesti viranomaisten taholta. Haastateltavat kertoivat, että näistä syistä johtuen nuori saattoi suhtautua vastahakoisesti joihinkin verkostoissa mukana oleviin toimijoihin.

Useinhan nää ihmiset on hyvin traumatisoituneita jo ennen päihteiden käytön aloitusta, mut viimeistään niin kun päihteiden käytön aloittamisen jälkeen. Heillä on tosi hurjii kokemuksia niin kun virkavallan ja erilaisten järjestystä yllä pitävien tahojen kanssa toimimisesta, niin kun nyt ollaan varmaan ymmärretty. Niin kun ollaan ymmärretty niin esimerkiksi vartijat ei ole meidän asiakasryhmää kohtaan kaikista hellä kätisimpiä.

6.4 Verkostotyön vahvistaminen ja kehittäminen

Tässä luvussa käydään läpi aineistoista nousseita hyviä toimintatapoja verkostotyön vahvistamiseksi sekä kehittämisideoita.

Aineistoista oli löydettävissä monia eri toimintatapoja, joita käyttämällä haastateltavat olivat pystyneet vastaamaan työssään kohtaamiin verkostotyötä hankaloittaviin tekijöihin. Haasteet joihin oli vastattu, liittyivät pääasiassa ammattilaisten tietoon ja toimintatapoihin sekä asiakkaisiin. Organisaatioihin ja palvelujärjestelmään liittyviin esteisiin oli haastateltavien mukaan ollut vaikeampi reagoida.

Ensimmäinen ammattilaisten tietoon liittyvä haaste, johon oli vastattu, oli ammattilaisten epäluuloisuus muita tahoja kohtaan. Aineiston perusteella tilanteissa, jossa yksittäinen ammattilainen oli ollut epäluuloinen heidän edustamaansa tahoa kohtaan oli ammattilainen ohjattu menemään Tukikohta ry:n verkkosivuille katsomaan, että kyseessä oli aito toimija.

Ollaan vastattu siihen, et mitä tää meidän toiminta on ja ohjattu verkkosivuille kurkkaamaan, että keitä me ollaan et ollaan aito toimija.

Toinen ammattilaisten tietoon liittyvä haaste, johon oli löytynyt ratkaisu, liittyi ammattilaisten eriäviin näkökantoihin nuoren tilanteesta. Aineistosta nousi esille, että esimerkiksi tilanteissa, joissa asiakkaan motivaatiota päihdehoitoon liittyen on haluttu mitata toisen ammattilaisen toimesta monen käynnin verran, on työntekijä käynyt toisen ammattilaisen kanssa keskustelun siitä, mitä nuorelta voi odottaa ja mikä on kohtuullista. Näissä tilanteissa työntekijä kertoi käyttäneensä omia verkostojaan auttaakseen nuorta niin, että viralliset käytännöt on pystytty ohittamaan. Aineiston mukaan silloin kun ammattilaiset ovat yrittäneet puuttua nuoren päihteiden käyttöön, on verkostoja saatettu kehottaa maltillisuuteen.

Ilman muuta meidän tarkoitus on tukea, jos nuorella tulee se ajatus et hän haluaa lähteä vieroitusosastolle tai haluaa lähteä päihdehoitoon niin sitähän yritetään prosessoida nuoren kanssa ja puhua verkostolle, että nyt askel askeleelta, ei mitään kiirettä, et tavallaan nuori olis valmis.

Aineistosta nousi esille, että mikäli ammattilaisten tiedot heidän tarjoamistaan palveluista ovat olleet puutteellisia, on siihen vastattu terävöittämällä työntekijöitä heidän palveluidensa tarkoituksesta ja kenelle ne on suunnattu. Tarvittaessa työntekijöille oli myös järjestetty infotilaisuuksia, joissa oli kerrottu palveluista. Haastateltavat kertoivat, että kun ammattilaisten osaaminen ja tiedot esimerkiksi päihdetyöhön liittyen olivat kaivanneet vahvistusta, oli heille pyritty järjestämään aiheeseen liittyviä koulutuksia.

Ja hyvä esimerkki on esimerkiksi ***** ylläpitämä ****-verkosto, että siellä voi nousta esiin, että verkosto haluaisi minikoulutuksia aiheista, et on eri aloilta ihmisiä ja sitten se alkoi järjestämään esim pistosinfektio koulutusta, että siellä vastattiin hyvin haasteisiin, että pystyttiin mukauttamaan.

Haastateltavat kuvasivat, että kun verkostossa toimivien ammattilaisten asiakasohjaus ei ollut onnistunut, olivat työntekijät ohjanneet nuoren johonkin toiseen palveluun. Haastateltavat kertoivat, että mikäli verkostotoimijoiden toimintatapoihin kuului etätaapaamisten suosiminen, oli heille kerrottu siitä, kuinka tärkeää nuorille asiakkaille on tavata työntekijöitä kasvokkain.

Tilanteissa, joissa organisaatioiden ulkoisessa tiedottamisessa oli ollut puutteita esimerkiksi yhteystietojen osalta, aineiston mukaan työntekijät olivat toisinaan kääntyneet muiden verkostojen puoleen ja kysyneet tarvittavia yhteistietoja heiltä. Palvelujärjestelmään liittyviin haasteisiin, kuten vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuksiin liittyviin esteisiin oli haastateltavien mukaan vastattu kysymällä nuoren suostumusta käsitellä häntä koskevia asioita.

Tilanteissa, joissa nuori ei ole suostunut tapaamaan, jotain verkoston työntekijää, oli aineiston mukaan työntekijää yritetty vaihtaa. Jos nuori pelkäsi palveluihin hakeutumista esimerkiksi rekisterimerkinnän pelossa, aineiston perusteella kyseisissä tilanteissa ammattilaisen pohtimaan mitä nuorelle oli hyvä missäkin vaiheessa sanoa, ja onko nuoren edun mukaista, että hän on ammattilaisena täysin rehellinen.

Pelko on mielestäni aiheellinen, joten välillä joutuu hieman joustavasti pohtimaan mitä kussakin vaiheessa asiakkaalle neuvoo. Kaikissa vaiheissa ei ole yksinkertaisesti asiakkaan etu puhua täysin totta.

Aineistoista nousi esille myös kehitysehdotuksia, joilla verkostotyön esteisiin voitaisiin vastata. Aineistossa pohdittiin, että saadakseen paremman ymmärryksen päihteitä käyttävien nuorten elämäntilanteista ja heidän kohtaamistaan haasteista tulisi päihdetyön parissa työskentelevien ammattilaisten käydä konkreettisesti tutustumassa palveluihin, joissa

aktiivisesti päihteitä käyttävät nuoret asioivat. Toisena ratkaisukeinona haastatteluissa nousi esiin työntekijöille suunnatut koulutukset, jotka käsittelisivät esimerkiksi päihderiippuvuutta.

Mä ite ajattelen niinkun tää nyt voi tietysti olla ehkä vähän radikaalistikkin kelattu, mut jokainen ihminen joka työskentelee päihdetyön kentällä ja ovat vastaanottamassa näitä ihmisiä jossain niin kuin akuutissa tilanteessa ja jonkun elämäntavan muutoksen alkuvaiheessa, niin must kaikille heille tekis ihan hyvää vaikka etsivää päihdetyötä hetki tai käydä muutaman vuoron tekemässä vaikka neulanvaihtopisteessä tai jossain tämmösessä matalan kynnyksen paikassa, jotka on sillä tavalla harmaalla alueella, joissa ihmiset käy vielä silloin kuin he käyttävät päihteitä. Niinku ymmärrys siitä, että mikä se päihdeongelma on, minkälainen on tai kuinka paljon tilaa ihmisten elämästä se vie ja jää jotenkin semmonen ihmillinen käsitys siitä kärsimyksestä, jota se aiheuttaa niin kyl mä sanon et se olis aika tärkeä.

Organisaatioiden tiedottamisen puutteeseen aineistossa ehdotettiin ratkaisuksi sosiaalista mediaa. Sosiaalinen media nähtiin nopeampana ja helpompana ratkaisuna kuin esimerkiksi verkkosivujen päivittämisen. Haastateltavat pitivät myös tärkeänä, että työntekijöiden vaihtuessa uusille työntekijöille kerrottaisiin verkostoista ja heidät perehdytettäisiin verkostotyön tekemiseen.

Nykyään ihmiset vaihtaa työpaikkoja ja uudelle työntekijälle tulee yhtäkkiä verkosto, jota ei hallitse tai tiedä niin se voi olla, että viestintä ei välttämättä ole kunnossa. Et uusia työntekijöitä pitäis briiffatta.

Organisaatioiden resurssipulaan, kuten aikapulaan aineistossa ehdotettiin ratkaisuksi joidenkin verkostokokousten pitämistä harvemmin, jotta kaikki verkostotoimijat pääsisivät osallistumaan niihin.

Aineiston mukaan nuoren luottamuksen saamiseksi tulisi edetä hiljalleen ja hänen kanssaan huomioita tuli kiinnittää vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen. Vuorovaikutukseen liittyvinä tekijöinä kaikkein tärkeimpänä pidettiin, että päihteitä käyttävälle nuorelle annettiin tilaisuus kertoa asioistaan ja että häntä kuunneltiin. Aineiston mukaan tärkeää oli, että työntekijät käyttivät kieltä, jota nuori ymmärtää eivätkä tuominneet tai moralisoineet nuorta tai tämän kertomia asioita. Aineiston perusteella tärkeänä pidettiin myös nuoren kulttuuritaustan huomioimista. Vuorovaikutuksessa tärkeää oli aineiston mukaan se, että työntekijä hyväksyi nuoren tunteet ja pyrki sanoittamaan niitä.

Nuorten kohtaamisessa aineiston perusteella tuli ottaa huomioon, että tämä kohdattiin rennolla otteella ja yrittämällä välttää työntekijän auktoriteettiaseman korostumista. Haastateltavien mukaan oli tärkeää, että työntekijät kohtasivat nuoren olemalla aidosti läsnä ja nuori sai kokemuksen, että hänet hyväksytään omana itsenään. Aineiston perusteella

nuorta kohtaan oli hyvä olla samalla lempeä, mutta jämäkkä. Haastateltavien mukaan oli myös otettava huomioon, että nuoren hyviä puolia tuotaisiin esiin ja häntä kannustettaisiin ja luotaisiin toivoa tulevaisuudelle. Aineistosta nousi myös esille, että ammattilaisten oli hyvä tiedostaa, että päihkeitä käyttävän nuoren haastavan käytöksen takana saattoi piilellä epävarmuutta eikä nuorella ole välttämättä keinoja tai taitoja hallita omia tunteitaan.

Se pitää ottaa huomioon, että pikkuhiljaa aletaan purkamaan niitä nuoren käsitteitä ja rakentamaan sitä yhteistyötä.

Aineistosta mukaan nuorille suunnatuissa matalan kynnyksen palveluissa olisi tarpeellista olla olemassa yleiskordinaatti, jolla olisi myös valta tehdä päätöksiä. Aineistosta nousi esille, että kun yleisesti työryhmiä perustetaan ja verkostopalavereja pidetään niin niillä tulisi olla määriteltynä selkeästi sen tavoitteet, päämäärä, työryhmä ja mandaatti tehdä päätöksiä. Aineiston perusteella verkostoissa olisi hyvä olla läsnä ylemmän tason toimijoita, joilla olisi parempi mahdollisuus vaikuttaa asioihin suoraan. Aineiston mukaan verkostoissa organisaatioiden eri tasot eivät keskustele tarpeeksi keskenään. Eri tasoilla viittaattiin strategiseen tasoon missä päätökset tehdään sekä työntekijätasoon, joka tekee suoraan työtä asiakkaiden parissa. Aineiston perusteella eri tasojen välinen keskusteluyhteys olisi tärkeää siitä syystä, että asiakastyötä tekevät työntekijät näkevät työssään mitä asiakkaiden todellisuus on ja he saavat työnsä kautta asiakkailta palautetta päihdepalvelujen toimivuudesta. Aineiston mukaan työntekijät kokivat, että mikäli ylemmän tason edustajat olisivat paremmin läsnä verkostoissa, olisi työntekijöillä parempi mahdollisuus kertoa havainnoistaan myös heille.

Mitä vaikutusvaltaisempi taho jotain tällaisia koordinoi tai meiltä puuttuu jotenkin vähän semmonen poikkihallinnollinen tai meiltä puuttuu useista ryhmistä ja työryhmistä sellainen niinku vaikuttavuus. Semmonen taho, jolla on oikeus ja valta ja tehdä muutoksia järjestelmään sen pitäis olla aktiivisena toimijana ihan niissä ruohonjuuritahon keskusteluissa.

Mut nimenomaan se et mä ajattelen, et olis hirveen tärkeätä vaikka alueellisesti tälleen Helsingin tilanteesta, et päihdepalveluiden päämiehet olis siellä niissä palavereissa kuuntelemissa sitä, et minkälaista todellisuutta niinku meidän tahojen, jotka lähettää ihmisiä niihin päihdepalveluihin et minkälaista palautetta me saadaan sieltä asiakkailta koko ajan.

Aineistosta oli löydettävissä monia toimenpiteitä nuorten hyväksi tehtävän verkostotyön vahvistamiseksi. Toimenpiteet liittyivät tiedon lisäämisen sekä resurssien ja Tukikohta ry:n vaikutusvallan vahvistamiseen.

Haastateltavat pitivät tärkeänä, että Tukikohta ry:n työntekijät vierailisivat eri verkostotoimijoiden palveluissa jakamassa ajantasaista tietoa Tukikohta ry:n palveluista.

Aineiston perusteella tärkeänä pidettiin erityisesti niissä palveluissa vierailemista missä tiedettiin henkilöstön vaihtuneen viime aikoina.

Mut se varmaan vaatis sen, että meidän pitäis käydä kiertämässä noita korvaushoitoklinikoita läpi kertomassa meidän palveluista kun henkilöstö on vaihtunut niin paljon.

Osa haastateltavista oli sitä mieltä, että verkostotyön tekemiseen tarvittaisiin lisää resursseja. Aineistosta nousi esille, että työntekijät kokivat, että heidän työaikansa ei aina riittänyt osallistumaan esimerkiksi nuorten asioita koskeviin verkostopalaveriin. Aineiston mukaan nuorten asemaa verkostoissa voitaisiin parantaa, mikäli verkostokokouksissa läsnä olisi myös matalan kynnyksen palveluita edustava ammattilainen. Aineiston perusteella nuori oli saattanut uskoutua matalan kynnyksen palveluiden työntekijälle omista asioistaan eri tavalla kuin muille verkostoille.

Me kuullaan ehkä nuorelta mitä ne on ne tarpeet ja se on edelleen se ajankäyttökysymys, et vois parantaa ehkä meidän asiakkaiden asemaa jos me päästäisiin antamaan se meidän näkemys muille verkostoille.

Aineistosta nousi esille myös kansainvälisen verkostoyhteistyön lisäämisen tärkeys. Aineiston mukaan oli tärkeää, että toimijat ottivat oppia muiden maiden päihteitä käyttävien nuorten tilanteista. Aineiston perusteella tämän koettiin auttavan erityisesti globaaleihin ilmiöihin varautumisessa. Aineiston mukaan tärkeänä pidettiin ulkomaisten verkostojen toiminnan näkemisen käytännön tasolla, esimerkiksi vierailemalla heidän palveluissaan.

Ja se on tosi tärkeä kun on ihan turhaa keksii sitä pyörää uudestaan joka mestassa, et kun hyviä käytäntöjä löytyy moneen tilanteeseen ympäri maailmaa niin miksi me täällä aina palataan jotenkin taaksepäin ja uudestaan aletaan miettimään et nyt meillä on tämmönen ja tämmönen tilanne.

Useampi haastateltava piti tärkeänä, että Tukikohta ry:ssä pyrittäisiin tiiviimpään verkostoyhteistyöhön kuntien palveluiden kanssa. Aineiston perusteella tätä kautta olisi mahdollista myös lisätä järjestön sananvaltaa nuorille suunnattujen matalan kynnyksen päihdepalvelujen kentällä.

Kyl mä oon sitä mieltä, et kunnilla on avaimet niinku aika moneen suureen muutokseen ja heidän ikään kuin palveluita kehittämällä myös nuorten palvelut ja niiden saatavuus olis ihan toisella laidalla. Et kyl mä niinkuin toivoisin enemmän sellaista yhteistyötä kunnan palveluiden kanssa ja että kolmannella sektorilla olis jotain sananvaltaa siellä eikä vaan niin että kyllä me kuullaan teitä mutta tyyppisesti.

Päihdepalveluista verkostoyhteistyötä haluttiin vahvistaa korvaushoitoklinikoiden kanssa. Aineistosta nousi esille korvaushoitoklinikoiden kanssa tehtävän verkostoyhteistyön

vahvistamisen tärkeys, sillä monet Tukikohta ry:n asiakkaina olevat nuoret olivat myös korvaushoitoklinikoiden asiakkaita. Aineiston mukaan nuorilla saattoi olla vaihtelevia mielipiteitä korvaushoitoklinikoiden toiminnasta ja tästä syystä oli tärkeää, että Tukikohta ry:n työntekijöillä olisi realistinen kuva korvaushoitoklinikoiden työstä ja näin työntekijät voisivat ylläpitää rakentavaa keskustelua nuorten asiakkaiden ja korvaushoitoklinikoiden välillä.

Ja asiakkailla on tietty myös hyvin vaihtelevia kokemuksia, että me saadaa tietty se asiakkaan näkökulma, mut olis kiva käydä sielläkin katsomassa, että miten se sujuu. Ja on se silleen jännä, kun me ei olla viranomaistaho niin ei meillä oo silleen väliä et mihin aikaan asiakas hakee sen lääkkeen, mut meidän tehtävä on kuunnellaan ja keskustellaan heidän kanssaan paljon, et mitä he toivois palvelujärjestelmältä ja millaista palvelua he haluais ja viedään sit sitä eteenpäin.

Lisää verkostoyhteistyötä toivottiin myös tahojen kanssa, joilta löytyy erityisosaamista. Haastateltavat kokivat, että erityisosaamista omaavilta tahoilta voitaisiin saada tietoa sekä nuorten, että ammattilaisten tarpeisiin. Ammattilaisten tarpeet saattoivat liittyä erilaisista taustoista tulevien ja erilaisia kokemuksia omaavien nuorien kohtaamiseen. Erityisosaaminen saattoi liittyä esimerkiksi eri kulttuureista tulevien nuorten ja seksuaaliväkivaltaa kokeneiden nuorten kohtaamiseen, psykiatrian palveluihin sekä päihdepalveluihin hakeutuvien asiakkaiden asemaan ja oikeuksiin liittyvän tietoon.

Haastateltavat pitivät tärkeänä myös organisaation sisäistä verkostotyötä. Aineistosta nousi esille, että nuoria voitaisiin esimerkiksi siirtää organisaatioiden palveluista toiseen esimerkiksi niissä tilanteissa, joissa nuori sopii ikänsä puolesta paremmin johonkin toiseen palveluun tai jos palveluissa oli täyttä.

Verkostoyhteistyötä haluttiin vahvistaa matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen kanssa, nuorille suunnattujen valmennuspalvelujen, jalkautuvan nuorisotyön sekä nuorten rikollisuuden ehkäisyyn tarkoitettujen palveluiden kanssa. Aineiston perusteella oli tärkeää, että haastateltavat pystyivät ohjaamaan nuoria sellaisiin matalan kynnyksen paikkoihin, jotka olivat auki silloin kuin omat palvelut olivat kiinni esimerkiksi ilta-aikaan ja työntekijät voisivat olla varmoja, että nuoret tulisivat niissä kohdatuksi. Aineistosta nousi esille, että erityisesti Nuorten Tukikohta- hankkeen kannalta tärkeää olisi tehdä verkostotyötä Helsingin keskustassa toimivien nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden kanssa. Aineiston mukaan rikollisuuden ehkäisyyn liittyvien palveluiden kanssa tärkeää oli markkinoida se nuorille oikealla tavalla, jolloin he voisivat olla vastaanottavaisempia.

Tän ***n kanssa yhteistyö voisi onnistua kun vaan markkinoisi sen näille nuorille oikealla tavalla koska he voivat olla vastaanottavaisempia. Vanhemmilla

asiakkailla voi olla taustalla paljon huonoja kokemuksia ja vankilatuomioita, mut kun nuorilla on se elämä edessä ja tulee vaikka hyvä kohtaaminen näiden työntekijöiden kanssa niin se voi muuttaa sitä käsitystä.

Uusia tahoja kenen kanssa verkostoyhteistyön aloittaminen koettiin hyödylliseksi olivat nuorille suunnatut neuvontapalvelut sekä opinnoista, työvoimapalveluista ja vapaaehtoistyöstä vastaavat palvelut.

Taulukko 2. Verkostotyön esteet, edistävät tekijät ja kehittämiskohteet.

	Edistävät	Estävät	Kehittäminen
Teoria	<p>Ammattilaiset:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Työmotivaatio • Luottamus • Avoimuus • Sitoutuneisuus • Vuorovaikutustaidot • Kunnioittava kohtaaminen • Kertovat työstään/kiinnostuneita toisten työstä • Rohkeus • Tuttuus • Kasvokkaiset tapaamiset • erilaisten näkökulmien hyväksyminen • yhteistyönkesto <p>Organisaatiot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arviointi • Resurssit • Kannustaminen • Palveluiden anonyymiyys <p>Palvelurakenne:</p>	<p>Ammattilaiset:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Heikko ammatillinen itsetunto • Eriävät mielipiteet tavoitteista • Hierarkisuus • Ei tarpeeksi tietoa toisten työstä • Ennakkoluulot • Ryhmän koko <p>Organisaatiot:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tiedonkulun ongelmat • Työntekijöiden vaihtuvuus • Palveluun ei saada yhteyttä • Viestinnän haasteet <p>Palvelurakenne:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Palvelupolkujen sekavuus • Määräaikaiset hankkeet • Salassapito ja tietosuojat • Heikko koordinaointi • Byrokraattisuus • Palveluiden vähyyt <p>Asiakkaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rekisterimerkinnot • Ei-toivotut väliintulot • torjutuksi tuleminen pelko • Vaikutus lähipiiriin 	<ul style="list-style-type: none"> • Palvelujärjestelmän tunteminen • Toisten työn tunteminen • Koulutukset ja osaamisen päivittäminen • Käytännön osaamiseen painotus • Johtamisen & koordinaattorin tärkeys • Sosiaali- ja terveydenhuollon, sivistys-, nuoris- ja vapaa-ajan toimen, valvontaviranomaisten yhteistyön vahvistaminen • Monikulttuurisuus • Mielenterveys ja päihdeosaaminen

<p>ONT-tulokset</p>	<p>Ammattilaiset:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kasvokkaiset tapaamiset Aktiivisuus muiden verkostojen suuntaan Sovitus pysyminen Joustavuus Kyvyt koordinoida verkostoja (Rakenteet, nuoren huomioiminen, digitaidot) <u>Kyky hyödyntää sisäisiä verkostoja</u> Ymmärrys päihteitä käyttäviä nuoria kohtaan. Rohkeus Kohtaaminen Vuorovaikutustaidot Tuttuus (yhteystiedot, työnkuvan tunteminen) <p>Organisaatiot:</p> <ul style="list-style-type: none"> <u>Sisäinen tiedottaminen verkostoista mm. orientaatiopäivät</u> <u>Ulkoinen viestintä mm.some</u> <u>Mahdollisuus vaikuttaa omaan työviikon suunnitteluun</u> Kannustaminen Tapahtumiin osallistuminen Palautteen kerääminen verkostoilta <u>Verkosto toimijoiden läheinen sijainti</u> <p>Asiakkaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Nuoren luottamus verkoston toimijoihin 	<p>Ammattilaiset:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ammattilaisten näkemyserot <u>Nuorten epätasa-arvoinen kohtelu</u> Heikko työmotivaatio Joustamattomuus <u>Etäyhteyksien suosiminen</u> Puutteelliset tiedot palveluista sekä alan toimijoista <p>Organisaatiot:</p> <ul style="list-style-type: none"> Heikko sisäinen tiedottaminen (<u>epäselvät linjaukset, heikko perehdytys verkostoista</u>) Heikko ulkoinen viestintä (organisaatio muutokset) Henkilöstön vaihtuvuus Resurssipulat (henkilöstö, aika) Palveluiden rajoitetut aukioloajat <p>Palvelujärjestelmä:</p> <ul style="list-style-type: none"> Tiedonkulun esteet (Vaitiolo -ja salassapit.velv.) Päihdepalvelujen heikko saatavuus <u>Kolmannen sektorin heikompi asema (asenteet, ei pääsyä yleisiin tietokantoihin.)</u> <u>kansallisten verkostojen koordinoinnin heikkous</u> <u>Uusien toimijoiden syrjiminen</u> <p>Asiakkaat:</p> <ul style="list-style-type: none"> Pelot merkinnöistä Epäluottamus viranomaisiin 	<ul style="list-style-type: none"> Konkreettinen tutustuminen toisten työhön ja palveluihin Koulutukset <u>Ulkoinen viestintä: sosiaalisen median hyödyntäminen</u> <u>Sisäinen viestintä: perehdys verkostotyön tekemiseen.</u> <u>Joidenkin verkostokokousten pitäminen harvemmin</u> <u>Vuorovaikutukseen ja kohtaamiseen panostaminen</u> Matalan kynnyksen palveluiden yleiskordinaatin perustaminen <u>Kaikki tasot edustetuiksi verkostoissa</u> Infojen pitäminen eri toimijoille Lisää resursseja verkostotyölle <u>Kansainvälisen verkostoyhteistyön lisäämisen</u> <p>Verkostotyön vahvistaminen:</p> <ul style="list-style-type: none"> Erytisosaamista omaavat toimijat (esim. eri kulttuurit, seksuaaliväkivalta) <u>Organisaation sisäinen verkostotyö</u> Matalan kynnyksen kohtaamispaikat, nuorten valmennuspalvelut, jalkautuva nuorisotyön, nuorten rikollisuuden ehkäisy. Organisaation sisäinen verkostotyö <p>Erityinen huomio:</p> <ul style="list-style-type: none"> Korvaushoitoklinikat Kunnat <p>Uudet tahot:</p> <ul style="list-style-type: none"> Ohjaus- ja neuvonta Opiskelu Työvoimapalvelut <u>Vapaaehtoistyö</u>
----------------------------	---	--	--

Taulukossa 2. on koottu tietoperustasta ja tuloksista nousseita verkostotyön edistäviä tekijöitä ja esteitä sekä kehittämiskohteita. Ensimmäisenä taulukossa käsitellään aikaisempaa tietoperustaa, jonka jälkeen taulukkoon on listattu opinnäytetyön tuloksia. Opinnäytetyön kautta nousseet uudet löydökset on merkattu alleviivaamalla.

7 Johtopäätökset

Tässä luvussa käydään läpi opinnäytetyön tuloksia suhteessa tutkimuskysymyksiin. Johtopäätökset on jaettu neljään eri kokonaisuuteen. Ensimmäinen kokonaisuus kuvaa minkälaista on Tukikohta ry:n matalankynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö. Toinen kokonaisuus keskittyy verkostotyötä edistäviin tekijöihin ja kolmas verkostotyötä estäviin tekijöihin. Viimeisessä kokonaisuudessa keskitytään nuorten tukemiseksi toteutettavan verkostotyön vahvistamiseen ja kehittämiseen. Lisäksi opinnäytetyön tuloksia verrataan käytössä olleeseen tietoperustaan ja aikaisempiin tutkimuksiin.

7.1 Matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö

Tuloksista voidaan päätellä, että Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävässä verkostotyössä näkyy vahvasti monialaisuus ja moniammatillisuus. Sektorirajat ylittävässä verkostoyhteistyössä toimijoiden kirjossa korostuu nuorisotyöhön terveydenhuoltoon, asumiseen, rikosseuraamusalaan sekä päihde- ja riippuvuustyöhön liittyvät palvelut ja hankkeet. Eri ammattiryhmät vaihtelevat sosiaalityöntekijästä, poliisiin ja kirjastonhoitajaan. Aikaisemmassa tietoperustassa on todettu, että nuorten ongelmien ollessa monitahoisia myös siihen osallistuvien toimijoiden kirjo voi olla moninaista (Valtioneuvosto 2022, 127). Tämä on linjassa opinnäytetyön tulosten kanssa. Uutena verkostoyhteistyötahona aikaisempaan tietoperustaan verrattuna nousivat kirjastot.

Verkostotoimijoiden joukossa on sekä pelkästään nuorille suunnattuja palveluita, että palveluita, joissa nuoret ovat yhtenä kohderyhmänä. Palveluissa korostuvat nuorten perustarpeiden turvaamiseen tähtäävät palvelut. Tästä voidaan päätellä, että Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa verkostotyön avulla pyritään pääasiassa tukemaan päihteitä käyttäviä nuoria alueilla, jotka liittyvät heidän arkensa perustarpeisiin ja haasteisiin, kuten terveyteen, asumiseen ja päihteidenkäyttöön.

Tukikohdassa tehtävä verkostotyö on sen arvojen ja strategian mukaista, sillä sitä toteutetaan asiakaslähtöisesti, nuorten tarpeet edellä. Verkostotyön avulla vastataan myös siihen osallistuvien ammattilaisten ja organisaatioiden tarpeisiin, jotka liittyvät ammatillisen tiedon

ja osaamisen sekä päihdekenttää koskevan yleisen tiedon jakamiseen. Verkostojen avulla on mahdollista saada tärkeää ajankohtaista tietoa päihteitä käyttävien nuorten tukemiseksi, mitä ei välttämättä ole mahdollista saada muista kanavista.

Tukikohdassa toteutettavan verkostotyön ensisijainen tavoite on tukea päihteitä käyttäviä nuoria löytämällä heille sopivat ja oikea-aikaiset palvelut. Verkostotyössä näkyy vahvasti matalan kynnyksen palveluille tyypillinen haittoja vähentävä työote. Nuorten tukemiseksi toteutettavassa verkostotyössä ei keskitytä vain ongelmaan, kuten päihteiden käyttöön, vaan tärkeää on nuoren tilanne ja toiveet huomioon ottava kokonaisvaltainen kohtaaminen.

Nuorten tukemiseksi tehtävässä verkostotyössä tärkeää on tavoitteellisuus. Täten verkostotyö tukee Tukikohta ry:n strategiaa, joka korostaa tavoitteellisten verkostojen merkitystä. Nuorten tukemiseksi toimivat tavoitteelliset verkostot voivat olla niin alhaalta ylös kuin ylhäältä alas johdettuja. Tiedon jakamiseen ja yhteiseen ymmärrykseen pyritään niin yksittäisiä nuoria koskevissa verkostoissa kuin kaikkia päihteitä käyttäviä nuoria koskevissa verkostoissa.

Verkostojen koordinoinnin käytännöissä ja toimivuudessa on eroavaisuuksia riippuen siitä, onko kyse yksittäisen nuoren asioita koskevasta verkosta, yleisen tason verkostosta tai Suomesta vai ulkomailta käsin johdetusta verkostosta. Opinnäytetyön tuloksilla pystyttiin osoittamaan todeksi aikasempaan teoriaan perustuva tieto siitä, kuinka tärkeässä osassa verkostotyön tekemisessä ovat tavoitteellisuus ja toimiva koordinointi.

Verkostotyön koettiin olevan sujuvinta toimijoiden kanssa, joiden toimintakulttuurissa oli samankaltaisuuksia Tukikohta ry:n omien toimintatapojen kanssa ja joissa kohdattiin päihteitä käyttäviä nuoria päivittäin. Haasteellisinta verkostotyön koettiin olevan sellaisten toimijoiden kanssa, joiden tehtävään kuuluu huolehtia ihmisten somaattisesta hoidosta ja joiden toimintaa koettiin määrittävän byrokraattisuus.

7.2 Verkostotyötä edistävät tekijät

Onnistunut verkostotyö vaatii niin laajempien kokonaisuuksien huomioon ottamista, että yksityiskohtaisempaa tarkastelua. Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävän verkostotyön edistävät tekijät voivat liittyä yksilöihin, kuten yksittäisten työntekijöiden asenteisiin kuin myös palvelurakenteeseen. Opinnäytetyön tulokset liittyen verkostotyötä edistäviin tekijöihin vastaavat pääosin tietoperustassa esille tuotuja tekijöitä. Erityisesti ammattilaisiin liittyvissä tekijöissä oli paljon yhtäläisyyksiä aikaisemman tietoperustan kanssa.

Ammattilaisiin liittyviä edistäviä tekijöitä ovat ammattilaisten sitoutuminen sovittuihin tehtäviin, päihteitä käyttävien nuorten ymmärtäminen, joustavuus, rohkeus, vuorovaikutustaidot, kyky hyödyntää järjestön sisäisiä verkostoja, verkostotyön hallinta, kasvokkain tapahtuvien tapaamisten suosiminen, toimijoiden välinen tuttuus, aktiivinen tiedonjako sekä työn tekeminen yhdessä.

Myös organisaation toimivilla rakenteilla ja toimintatavoilla on verkostotyötä edistävä vaikutus. Rakenteisiin ja toimintatapoihin liittyviä edistäviä tekijöitä ovat toimiva ja aktiivinen ulkoinen- ja sisäinen viestintä, työntekijöiden autonomia oman työviikon suunnittelussa, työnantajan kannustus verkostotyön tekemiseen, organisaation osallistuminen erilaisiin tapahtumiin sekä säännöllisen palautteen kerääminen muilta toimijoilta. Työntekijöiden vähäinen vaihtuvuus ja verkostotoimijoiden läheinen sijainti lukeutuvat myös verkostotyötä edistäviin tekijöihin.

Asiakkaisiin liittyvä keskeinen verkostotyötä edistävä tekijä on nuoren luottamus verkostossa työskenteleviä ammattilaisia kohtaan. Luottamuksen rakentuminen on yhteydessä työskentelysuhteen kestoon ja laatuun. Luottamuksen rakentaminen saattaa vaatia ammattilaisilta erityistä panostusta, mutta nuorten tukemiseksi tehtävän verkostotyön onnistumisen kannalta se koetaan erityisen tärkeäksi.

7.3 Verkostotyötä estävät tekijät

Kuten edistävien tekijöiden kohdalla myös verkostotyön sujuvuutta estävät tekijät voivat olla peräisin ammattilaisista, organisaatioista, asiakkaista tai palvelurakenteista. Verkostotyön esteiksi voivat muodostua yksittäisten ammattilaisten väliset näkemyserot, nuorten epätasa-arvoinen kohtelu, heikko työmotivaatio, joustamattomuus, etäyhteyksien suosiminen kasvokkaisen vuorovaikutuksen sijaan sekä puutteellinen ammatillinen tieto. Edellä olevista tekijöistä voidaan päätellä, että ammattilaisiin liittyvät esteet eivät ole pysyviä haasteita, vaan niihin kaikkiin voidaan löytää ratkaisuja.

Organisaatioihin liittyvät estävät tekijät ovat yhteydessä heikkoon sisäiseen ja ulkoiseen tiedottamiseen. Lisäksi negatiivisesti verkostotyöhön vaikuttavat henkilöstön vaihtuvuus, erilaiset resurssipulat sekä palveluiden rajoitetut aukioloajat. Palvelujärjestelmään liittyviä verkostotyön esteitä ovat erilaiset tiedonkulun esteet, järjestötoimijoiden kokemukset heihin kohdistuvista ennakkoluuloista, vähättelystä ja ulkopuolisuudesta, uusien toimijoiden vaikeus päästä mukaan verkostoihin sekä nuorten päihdepalvelujen heikko saatavuus. Asiakkaisiin liittyvät verkostotyön esteet ovat sidoksissa nuorten pelkoihin merkinnöistä sekä epäluottamus viranomaisia kohtaan.

Verkostotyötä estävät tekijät vastasivat pääosin aikaisemmassa tietoperustassa esille tulleita asioita. Uusina ammattilaisiin liittyvinä estävinä tekijöinä nousivat esille ammattilaisten harjoittama nuorten epätasa-arvoinen kohtelu sekä etäyhteyksien suosiminen. Aiemmassa tietoperustassa viitattiin siihen, että osalle nuorista etätapaamiset voivat sopia paremmin kuin kasvokkaiset tapaamiset. Voidaan siis todeta, että sekä kasvokkainen tapaaminen ja etätapaaminen ovat molemmat toimivia käytäntöjä nuoresta riippuen. Palvelujärjestelmään liittyvissä uusina tekijöinä tuloksista nousivat kolmannen sektorin toimijoiden koettu muita heikompi asema sekä uusien toimijoiden verkostoista ulkopuolelle jättäminen.

7.4 Verkostotyön kehittäminen ja vahvistaminen

Tulosten perusteella verkostotyön haasteisiin on olemassa monia hyviä toimintatapoja, joiden avulla verkostotyötä voidaan vahvistaa. Ammattilaisten tiedonpuutteeseen liittyvissä esteissä, työntekijät voidaan ohjata Tukikohta ry:n verkkosivuille tai heitä voidaan informoida palveluiden tarkoituksesta ja kohderyhmästä. Työntekijöille voidaan myös järjestää ammattiosaamiseen liittyviä koulutuksia. Epäonnistuneen asiakasohjauksen sattuessa, nuori voidaan ohjata hänelle sopivampaan palveluun.

Organisaation ulkoisen tiedottamisen ollessa puutteellista, voidaan kääntyä muiden verkostojen puoleen ja kysyä tietoa heiltä. Verkostotyötä voidaan vahvistaa ylläpitämällä organisaation sisäistä verkostotyötä sekä vierailemalla verkostotoimijoiden palveluissa kertomassa omista palveluista. Vaitiolo- ja salassapitovelvollisuuksien hankaloittaessa tiedonkulkua voidaan nuorelta kysyä suostumusta käsitellä häntä koskevia asioita. Nuoren ollessa vastahakoinen työskentelemään jonkun verkoston työntekijän kanssa on työntekijää mahdollista vaihtaa. Nuoren pelätessä rekisterimerkintöjä ammattilaisen tulee lähestyä tilannetta harkiten.

Tuloksista nousi myös monia uusia kehitysideoita, joiden avulla verkostotyötä on mahdollista vahvistaa. Ammattilaisten tiedonpuutteeseen voidaan vastata ohjaamalla heitä tutustumaan nuoriin ja heidän käyttämiin palveluihin konkreettisesti, järjestämällä heille lisäkoulutuksia sekä verkostoihin ja verkostotyöhön liittyviä perehdytyksiä. Organisaatioiden ulkoista tiedottamista voidaan kehittää hyödyntämällä sosiaalista mediaa.

Matalan kynnyksen palveluissa tehtävää verkostotyötä voidaan kehittää myös perustamalla sille päätösvaltainen yleiskoordinaatti. Työryhmille tulisi määritellä selkeät tavoitteet, päämäärät ja mandaatit. Verkostoihin tulisi saada osallistujiksi myös ylemmän tason toimijoita sekä vahvistaa niissä tapahtuvaa vuoropuhelua eri tasojen välillä.

Tärkeää on, että nykyistä verkostoyhteistyötä kehitetään kuntien palveluiden ja korvaushoitoklinikoiden kanssa. Verkostoyhteistyötä tulisi vahvistaa matalan kynnyksen kohtaamispaikkojen, erityisosaamista omaavien palveluiden, valmennuspalveluiden, jalkautuvan nuorisotyön ja rikollisuuden ehkäisyyn tarkoitettujen palveluiden kanssa. Yhteistyö Helsingin keskustassa toimivien nuorten kanssa työskentelevien tahojen kanssa on erityisen tärkeää. Uusien yhteistyökumppaneiden osalta verkostoituminen olisi kannattavaa ohjaamoiden ja nuorten opintoihin, työvoimapalveluihin ja vapaaehtoistyöhön liittyvien tahojen kanssa.

Verkostotyön kehittämiseen liittyvässä tietoperustassa nostettiin opinnäytetyön tulosten tavoin sosiaalialan ja terveydenhuollon välisen yhteistyön sekä sektorirajat ylittävän yhteistyön ja sen kehittämisen tärkeys. Sekä teoriassa, että opinnäytetyössä verkostoyhteistyötä haluttiin lisätä toimijoiden kanssa, jotka omasivat erityisosaamista erilaisten kulttuurien kohtaamiseen liittyen. Teoriassa ja tuloksista oli myös havaittavissa, että päihdeosaamiselle oli erityinen tarve verkostotoimijoiden keskuudessa.

8 Pohdinta

Tässä luvussa pohditaan opinnäytetyötä ja opinnäytetyöprosessia sen tekijän näkökulmasta. Opinnäytetyöhön liittyvä pohdinta alkaa tarkastelemalla, kuinka hyvin opinnäytetyön tarkoitus ja tavoitteet ovat toteutuneet. Seuraavaksi pohditaan opinnäytetyöprosessia, sen onnistumisia ja haasteita yleisesti. Tämän jälkeen pohditaan opinnäytetyön luotettavuutta ja eettisyyttä. Viimeisenä esitetään jatkotutkimusaiheita ja kehittämisideoita.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli kuvata Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä, selvittää sen esteitä ja edistäviä tekijöitä sekä miten sitä voitaisiin vahvistaa tai kehittää. Koen, että opinnäytetyö tarjoaa yksityiskohtaisen ja kattavan kuvauksen Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävästä verkostotyöstä. Opinnäytetyön kautta on saatu myös selvitettyä Tukikohta ry:n nuorten tukemiseksi tehtävän verkostotyön esteitä ja edistäviä tekijöitä ja saatu konkreettisia ja selkeitä ehdotuksia verkostotyön kehittämiseksi.

Opinnäytetyön tavoitteita oli tuoda esille Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä päihteitä käyttävien nuorten tukemiseksi tehtävästä verkostotyöstä. Koen, että opinnäytetyön kautta on pystytty selvittämään Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä päihteitä käyttävien nuorten hyväksi tehtävästä verkostotyöstä ja täten myös saavutettu opinnäytetyölle asetetut tavoitteet.

Tätä opinnäytetyöprosessia aloittaessa minulla ei ollut paljoakaan tietoa tai kokemusta verkostotyöstä. Käytännön tasolla minulla ei ollut kokemusta verkostotyöskentelystä lähes ollenkaan. Opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut paljon verkostotyöstä tutustumalla teoriatietoon sekä työntekijähaastattelujen kautta. Olen myös sittemmin aloittanut työskentelyn päihdetyössä, jossa olen itse päässyt koordinoimaan verkostotyötä. Opinnäytetyöprosessista on täten ollut minulle enemmän hyötyä, kun osasin sitä aloittaessa odottaa. Minusta on ollut mielenkiintoista huomata, kuinka käytännön työtä tehdessäni tunnistan erilaisia asioita mitä opinnäytetyön teoriassa ja aineistossa on käsitelty. Opinnäytetyöprosessissa hankittu kokemus on auttanut minua välttämään yleisiä virheitä, mitä verkostotyötä tehdessä voi tapahtua. Opinnäytetyön kautta sain myös harjoitella haastattelutaitojani, joita hyödynnän nyt päivittäin asiakastyöskentelyssäni. Opinnäytetyön Voin siis todeta, että ammatillisesti opinnäytetyö on hyödyttänyt minua todella paljon.

Jos voisin tehdä jotain toisin, kiinnittäisin erityistä huolellisuutta opinnäytetyön rajaamiseen. Osa haastatteluissa esitetystä kysymyksistä eivät vastanneet suoraan tutkimuskysymyksiin. Tästä syystä jouduin kahden tutkimuskysymyksen sijaan lopulta laatimaan neljä kysymystä. Tähän asiaan olisi voinut vaikuttaa tutustumalla opinnäytetyöprosessiin huolellisemmin.

Verkostotyön monimutkaisuus ja monitasoisuus ylittivät odotukseni. Alun perin mietin strategisten verkostojen rajaamista opinnäytetyön ulkopuolelle, mutta koska ne ovat olennainen osa Tukikohta ry:ssä tehtävää verkostotyötä, tulin siihen tulokseen, että niiden sisällyttäminen oli välttämätöntä. Opinnäytetyöprosessissa jouduin etsimään tietoa useista eri verkostotoimijoista, mikä lisäsi merkittävästi työmäärääni. Haasteita opinnäytetyön kohdalla aiheutti myös rajaus, joka kosketti nuoria. Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa työtä tehdään kaikenikäisten ihmisten parissa. Anonyymin luonteen vuoksi asiakkaiden tarkka ikä ei ole aina tiedossa. Tästä syystä haastatteluissa piti luottaa työntekijöiden arvioon asiakkaiden iästä.

Opinnäytetyöprosessi venyi aikataulullisesti paljon pidemmäksi kuin olin odottanut. Tähän vaikuttivat odottamattomat haasteet, kuten työkuvioiden muutokset ja kiireet muun opiskelun parissa. Aikataulun viivästymisen seurauksena lisäkysymykset haastateltaville lähetettiin vasta usean kuukauden kuluttua.

Vaikka matalan kynnyksen palveluissa päihteitä käyttävien nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä onnistuttaisiin vahvistamaan ja kehittämään, niin koen, että se ei yksinään ole ratkaisu nuorten päihteiden ongelmakäytön kasvun tai nuorten huumekuolemien ehkäisemiseen. On kuitenkin tärkeää, että näiden yksilö- ja yhteisötasolla kärsimystä aiheuttaviin ilmiöiden torjumiseksi toteutetaan kaikki mahdolliset toimenpiteet.

Tukikohta ry:ssä päihteitä käyttävien nuorten hyväksi tehtävässä työssä on havaittavissa työntekijä haastatteluiden perusteella aito huoli nuorten tilanteista. Työntekijöiden puheissa korostuu myös ihmisläheisyys ja intohimo tehdä päihdetyötä. Tämän opinnäytetyö prosessin myötä tulini entistä vakuuttuneemmaksi siitä, kuinka tärkeä merkitys järjestötoiminnalla on päihde - ja riippuvuustyössä ja arvostukseni järjestöpuolelle tehtävää työtä kohtaan lisääntyi entisestään.

Tätä pohdintaa kirjoittaessani sain kuulla hallituksen Sote- järjestöihin tulevana vuosina kohdistuvista leikkauksista (Soste 2024.) Ajatus siitä, miten leikkaukset tulevat vaikuttamaan järjestöjen toimintaan, niiden työntekijöihin sekä päihteitä käyttäviin ihmisiin ja heidän läheisiinsä herättää huolta. Samalla uutinen vahvistaa sitä, kuinka tärkeää tämän opinnäytetyön toteutus oli. Järjestötoiminnan määrärahojen ollessa tiukilla verkostotyötä kehittämällä palveluista on mahdollista tehdä laadukkaampia ja kustannustehokkaampia (STM 2023a). Toivon myös, että tämän opinnäytetyön kautta saaduilla tuloksilla voitaisiin vahvistaa järjestöjen ja kuntien välistä yhteistyötä ja asiakasohjausta ja täten myös vaikuttaa myönteisesti STEA:n myöntämiin rahoituspäätöksiin. (Heiskanen, Kesänen, Strand 2022; Tukikohta 2024a.)

Yhteenvetona voin todeta, että vaikka prosessi ei mennyt kuin olin suunnitellut se on ollut minulle sitäkin opettavaisempi ja siitä on ollut minulle enemmän hyötyä kuin osasin odottaa. Opinnäytetyön laajuus on opettanut minulle itselleni paljon, mutta toisaalta se vaikuttaa heikentävästi työn luettavuuteen ja ymmärrettävyyteen.

8.1 Luotettavuus ja eettisyys

Tämän opinnäytetyön luotettavuutta arvioitiin laadulliselle tutkimukselle ominaisin kriteerein. Laadullisen tutkimuksen luotettavuutta voidaan pohtia kolmen käsitteen avulla. Nämä käsitteet ovat uskottavuus, luotettavuus ja eettisyys. (Juuti ym. 2020, luku 5.)

Tutkimus on uskottava, kun lukija pystyy vakuuttumaan siinä kuvattujen tulkintojen osuvuudesta ja, että aineisto on kerätty asianmukaisesti ja analysoitu huolellisesti. Opinnäytetyön uskottavuutta on pyritty lisäämään taulukon avulla, jossa on havainnollistettu, kuinka aineistoista nousseet alkuperäisilmaukset on muutettu pelkistettyyn muotoon. Uskottavuuteen vaikuttaa myös se kuinka hyvin tutkija pystyy tunnistamaan omaa subjektiivisuuttaan sekä omien arvojensa vaikutusta tutkimuksen kulkuun ja lopputulokseen. (Juuti ym. 2020, luku 11; Kylmä & Juvakka 2007, 127.)

Tutkimuksesta tekee eettisesti hyvän kun se perustuu tieteelliseen tietoon ja taitoihin sekä hyviin toimintatapoihin (Kuula 2011, hyvä tieteellinen käytäntö). Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (TENK 2012) ohjeistuksen mukaan tutkimuseetiikkaan kuuluu eettisesti

vastuullisten ja oikeiden toimintatapojen noudattaminen ja edistäminen tutkimustoiminnassa sekä tieteeseen kohdistuvien loukkausten ja epärehellisyden tunnustaminen ja torjuminen tieteenalasta riippumatta. Tutkimuksen uskottavuus ja tutkijan eettiset ratkaisut liittyvät erottomasti toisiinsa. Se miten hyvin tutkijat noudattavat hyvää tieteellistä käytäntöä heijastuu tutkimuksen uskottavuuteen. (Sarajärvi ym. 2018, 150.) Opinnäytetyötä tehdessä olen kiinnittänyt huomiota hyvien tieteellisten käytäntäjen noudattamiseen ja valintojen eettisyyteen prosessin jokaisessa vaiheessa.

Hyvän tieteellisen käytännön keskeisiin lähtökohtiin kuuluu tiedeyhteisön toimintatapojen noudattaminen, kuten rehellisyyden, yleisen huolellisuuden ja tarkkuuden ylläpitäminen niin tutkimustyössä, tulosten tallentamisessa ja esittämisessä sekä tutkimuksen arvioinnissa. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien tulee olla tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä sekä tutkimuksen tuloksia julkaistessa tulee noudattaa avoimuutta.

Hyvän tieteellisen käytännön loukkaukset voivat ilmetä muiden tutkijoiden osuuden vähättelynä, puutteellisena viittaamisena aikaisempiin tutkimustuloksiin, käytettyjen menetelmien huolimattomana eli harhaanjohtavana raportoimisena, tulosten puutteellisena kirjaamisena ja säilyttämisenä tai jo julkaistujen tulosten esille tuominen näennäisesti uusina. (Sarajärvi ym.2018, 151.) Lähdeviittausten kohdalla on olen pyrkinyt erityiseen huolellisuuteen ja tarkkuuteen. Toissijaisten viittausten kohdalla olen pyrkinyt löytämään alkuperäisen lähteen. Olen myös tuonut selkeästi esille asiat, mitkä ovat omia löydöksiäni ja mitkä asiat ovat tulleet esille aikaisemmassa teoriassa. Muiden tutkijoiden työ ja saavutukset tulee huomioida asianmukaisesti, niin että heidän työtään kunnioitetaan ja heidän saavutuksineen annetaan niille kuuluva arvo ja merkitys tutkimuksen tuloksia julkaistaessa.

Tutkimuksen suunnittelun tulee noudattaa tieteelliselle tiedolle edellyttämiä vaatimuksia. Tutkimusryhmän asemaa, oikeuksia, tekijäosuuksia, vastuita ja velvollisuuksia sekä tutkimustulosten omistajuutta ja aineistojen säilyttämistä koskevat kysymykset tulee olla määriteltynä ja kirjattuna ennen tutkimuksen aloittamista niin, että kaikki osapuolet ovat sen hyväksyneet. Olen toteuttanut opinnäytetyöhön liittyvän suunnitelman Laurean opinnäytetyöohjeiden mukaisesti ja hyväksyttänyt sen opinnäytetyön ohjaajalla ennen aineistonkeruun aloittamista. Olen lähettänyt suunnitelman myös toimeksiantajalle. (TENK 2012.)

Tutkimuksen luotettavuuden tarkoitetaan sitä, että tutkija vakuuttaa uskottavin perusteluin lukijan ammattitaidoistaan, siitä, että hän on kyennyt valitsemaan ja käyttämään perusteltuja ja oikeanlaisia lähestymistapoja ja menetelmiä ratkaistakseen tutkimusongelman ja toteuttaakseen tutkimuksen. Tämä vaatimus kohdistuu ihan jokaiseen tutkimusvaiheeseen. Jotta lukija voisi vakuuttua siitä, että näin on tapahtunut, on tutkijat kuvattava

tutkimuksensa eteneminen sellaisena kuin se on toteutunut. (Juuti ym. 2020, luku 5) Olen pyrkinyt perustelemaan valintani ja kuvaamaan vaiheet niin kuin ne ovat toteutuneet. Olen myös pyrkinyt olemaan rehellinen, mikäli toteutus ei ole mennyt suunnitelmien mukaan.

Koska tämä opinnäytetyö toteutettiin yksilötyönä, olen ollut tarkkana omien päätelmiensä kanssa. Uskottavuuden kannalta on tärkeää, että tutkija hahmottaa omat tulkintansa mahdollisimman johdonmukaisesti ja perustelee, kuinka näihin tulkintoihin on päädytty. (Aaltola & Valli 2015, 86.) Opinnäytetyön tekemisen aikana olen pohtinut ja reflektoinut aktiivisesti. Reflektoinnilla tarkoitetaan, sitä kun tutkija käyttää johdonmukaisia ja perusteltuja arviointikriteerejä, tarkastelee kriittisesti omaa ajatteluaan ja toimintaansa, ottaa huomioon eri näkökulmat ja pyrkii löytämään kehityskohteita. (Kylmä & Juvakka 2007, 127.) Olen reflektoinut itsekseni, ohjaajan kanssa sekä toimeksiantajan edustajan kanssa opinnäytetyön prosessin aikana.

Tämän opinnäytetyön uskottavuutta pyrittiin lisäämään muun muassa tiedonantajien valinnan onnistuneisuudella. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että tiedonkeruuta varten valikoituneet henkilöillä on mahdollisimman paljon tietoa tai kokemusta asiasta. Tutkimusraportissa on tuotava, miten tiedonantajien valintaa on harkittu ja miten valinnat sopivat tutkimuksen tarkoitukseen. (Sarajärvi ym.2018, 98) Kuten olen aikaisemmin jo todennut, tässä kohtaa toteutusta opinnäytetyö ei ole toteutunut parhaimmalla tavalla. Haastattelupyynnöjä tehdessä olen luottanut liikaa omaan tietooni enkä ole varmistanut asiaa haastateltavalta etukäteen. Keskustelu on käyty vasta haastattelun yhteydessä. Keskustelun jälkeen on kuitenkin päädytty johtopäätökseen, että haastattelu on kuitenkin hyvä toteuttaa. Haastateltava on vastannut kysymyksiin siltä osin kuin on kokenut kykenevänsä. Opinnäytetyön luotettavuutta heikentävinä tekijöinä todettakoon, että yhden haastateltavalla oli muita haastateltavia vähemmän tietoa ja kokemusta matalan kynnyksen palveluissa toteutettavasta verkostotyöstä. Tiedonantajan valinnan onnistuneisuus on täten kyseenalaistettavissa. Opinnäytetyön luotettavuutta on lisätty varmistamalla jälkikäteen tutkittavilta, että tutkija on tulkinnut heidän sanomansa oikein.

Opinnäytetyön luotettavuutta voidaan lisätä varmistamalla jälkikäteen tutkittavilta, että tutkija on tulkinnut ja ymmärtänyt heidän kanssaan käydyn keskustelun yhteneväisesti (Juuti ym.2020, luku 11). Olen jälkikäteen lähestynyt haastateltavia sähköpostitse ja esittänyt lisäkysymyksiä ja kysynyt heiltä olenko tulkinnut heidän sanomansa oikein. Haastatteluiden ja lisäkysymysten esittämisen välillä on kuitenkin kerennyt kulua useampi kuukausi. Opinnäytetyön luotettavuuden kannalta olisi ollut parempi, että olisin lähestynyt haastateltavia lisäkysymyksillä esimerkiksi heti aineiston litteroinnin jälkeen, jolloin haastateltavat olisivat voineet muistaa paremmin mitä ovat vastaushetkellä ajatelleet. Haastateltavat ovat kuitenkin kyenneet vastaamaan lisäkysymyksiin ja tarkentamaan mitä ovat tarkoittaneet usean kuukauden aikavälistä huolimatta.

Opinnäytetyön toteuttamisessa on tärkeää ottaa huomioon, että siitä ei aiheudu haittaa sen kohteena oleville tai muille tutkimukseen liittyville tahoille. (Juuti ym.2020, luku laadullisen tutkimuksen luotettavuus) Tuloksissa en ole maininnut verkostotoimijoita nimiltä vaan olen viitannut heihin yleisellä tasolla.

Tutkimuksen kohdistuessa ihmisiin sen peruslähtökohta on, että tutkittavat henkilöt voivat luottaa tutkijoihin ja tieteeseen. Luottamuksen kannalta on tärkeää, että tutkimukseen osallistuvien henkilöiden ihmisarvoa ja oikeuksia kunnioitetaan. Tutkittavilla henkilöillä on oikeus sekä osallistua vapaaehtoisesti, että kieltäytyä. Erityisen tärkeää tämä on tilanteissa, joissa tutkittavalla on tutkivaan organisaation esimerkiksi työsuhde. Tutkittaville ei saa muodostua tunnetta, että heidän on pakko osallistua tutkimukseen tai että kieltäytymisestä seuraisi negatiivisia sanktioita. Tutkijan tulee dokumentoida tutkivan antava osallistumissuostumus riippumatta siitä missä muodossa suostumus on annettu. (Tenk 2019, 8). Haastateltavien itsemääräämisoikeutta kunnioitettiin siten, että heille annettiin mahdollisuus päättää tutkimukseen osallistumisesta. Ennen haastattelujen aloittamista haastateltavien kanssa varmistettu heidän vapaaehtoinen suostumuksensa suullisesti ja kirjallisesti.

Tutkittaville tulee kertoa perustiedot tutkimuksesta ja sen toteuttajista sekä mihin käyttötarkoitukseen tutkittavilta kerättävät tiedot hyödynnetään. Lisäksi tulisi käydä läpi mitä tutkimukseen osallistuminen tarkoittaa konkreettisesti. Kuinka monta osallistumiskertaa vaaditaan, edellyttääkö se tutkittavien aktiivisuutta ja paljonko ja millä tavoin osallistuminen edellyttää sitoutumista ajallisesti. (Kuula 2011, luku ihmisarvon kunnioittamista ilmentävät normit.) Haastattelupyyntöjen yhteydessä olen kertonut haastateltaville perustiedot tutkimuksesta, sen toteuttajista ja käyttötarkoituksessa ja kuinka kauan haastattelut tulevat maksimissaan kestämään. Ennen haastattelujen aloittamista perustiedot tutkimuksesta ja sen toteuttajista on käyty läpi vielä uudestaan suullisesti ja kirjallisesti. Lisäksi heille on kerrottu, että haastateltava saattaa lähestyä heitä myöhemmin lisäkysymyksillä ja heiltä on varmistettu heidän vapaaehtoinen suostumuksensa.

Tutkijan tulee noudattaa tietosuojalainsäädäntöä ja huolehtia, että tutkittavien henkilötiedot suojataan niin, että niihin ei pääse käsiksi kuin ainoastaan tutkija (Kuula 2011, luku ihmisarvon kunnioittamista ilmentävät normit). Tämän opinnäytetyön toteutuksessa on pyritty kunnioittamaan ja suojelemaan ihmisten yksityisyyttä. Tällä tarkoitetaan haastateltavien oikeutta itse määrittää mitä tietoja he tutkimuskäyttöön antavat ja, että tutkimusteksteistä ei käy ilmi haastateltavien henkilöllisyyttä. Aineistoa on käytetty, käsitelty ja säilytetty niin kuin tutkittavien ja toimeksiantajan kanssa on etukäteen sovittu.

Sosiaalialan ammattietiikan näkökulmasta eräitä keskeisimpiä periaatteita ovat ihmisarvon, ihmisoikeuksien ja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden kunnioittaminen ja vaaliminen (Talentia

2022, 7). Sosiaalialan ammattihenkilön tulee vastustaa yhteiskunnan syrjiviä rakenteita. Ammatillaisen pitää olla heikommassa asemassa olevien rinnalla ja tukea heidän oikeuksiaan niin, että heihin kohdistuva leimaantuminen ja huono-osaisuus vähenevät (Talentia 2022, 23). Tässä opinnäytetyössä asiakkaisiin on pyritty viittamaan kunnioittavasti niin, että teksti ei ole sävyltään loukkaavaa tai leimaavaa. Opinnäytetyöllä on myös haluttu edistää sosiaalista oikeudenmukaisuutta tuomalla esille muun muassa päihteitä käyttävien nuorten epätasa-arvoiseen kohteluun sekä palvelujärjestelmään liittyviä epäkohtia.

Tutkimuksen luotettavuuden tarkoitetaan sitä, että tutkija vakuuttaa uskottavin perusteluin lukijan ammattitaidoistaan, kuten siitä, että hän on kyennyt valitsemaan ja käyttämään perusteltuja ja oikeanlaisia lähestymistapoja ja menetelmiä ratkaistakseen tutkimusongelman ja toteuttaakseen tutkimuksen. Tämä vaatimus kohdistuu ihan jokaiseen tutkimusvaiheeseen. Jotta lukija voisi vakuuttua siitä, että näin on tapahtunut, on tutkijan kuvattava tutkimuksensa eteneminen sellaisena kuin se on toteutunut. (Juuti ym. 2020, luku 5.) Olen kuvannut opinnäytetyön toteutumista epäkohtineen rehellisesti.

8.2 Jatkotutkimusaiheet ja kehittäminen

Opinnäytetyön tulokset osoittavat, että matalan kynnyksen palveluissa nuorten hyväksi tehtävässä verkostotyössä on parannettavaa useilla osa-alueilla. Toivon tämän opinnäytetyön herättävän päihteitä käyttävien nuorten kanssa työskentelevät toimijat ja verkostot pohtimaan miten he voisivat tahoillaan hyödyntää opinnäytetyön tuloksista tekijöitä, keinoja ja ideoita verkostotyön kehittämiseksi ja vahvistamiseksi.

Opinnäytetyön tulosten perusteella verkostotyön kehittämisen ja vahvistamisen painopiste tulisi kohdentaa erityisesti sosiaali- ja terveydenhuollon sekä kuntien ja kolmannen sektorin toimijoiden väliseen verkostoyhteistyöhön. Tämän opinnäytetyön tulosten sekä Valtioneuvoston (2022) selvityksen perusteella matalan kynnyksen palveluiden yleiskoordinaatin mahdollisuutta tulisi myös selvittää (Valtioneuvosto 2022, 130).

Opinnäytetyöprosessin aikana minulle syntyi ajatus tutkimuksellisesta opinnäytetyöstä, jossa tarkastettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden näkemyksiä päihteitä käyttävistä nuorista, heidän käyttämistään palveluista ja haittoja vähentävästä työstä. Toinen idea tutkimukselliselle opinnäytetyölle voisi olla mitä ajatuksia muilla verkostoilla on yhteistyöstään Tukikohta ry:n kanssa? Vaikka Tukikohta kerääkin säännöllisesti palautetta yhteistyökumppaneiltaan, uskon, että tutkimuksellinen opinnäytetyö tarjoaisi mahdollisuuden syventää ymmärrystä tästä aiheesta.

Tukikohta ry voi hyödyntää opinnäytetyön tuloksia esimerkiksi tiedottamisessa tai kehittämistyön tukena. Tulosten avulla järjestön sisällä voidaan pohtia verkostotyön

kehityskohtia sekä yhteistyökumppaneita, joiden kanssa nykyistä yhteistyötä tulisi vahvistaa tai potentiaalisia uusia yhteistyökumppaneita.

Eryteisesti tuloksia voi hyödyntää Tukikohta ry:n Nuorten Tukikohta- hanke, sillä heidän kohderyhmänä ovat nuoret. Opinnäytetyön tuloksia voidaan myös hyödyntää työntekijöiden perehdyttämisen tukena.

Aineisto ja teoria toivat esiin, että nuorten parissa työskentelevien ammattilaisten päihdeosaamisen vaatisi vahvistamista. Mielestäni järjestöillä, kuten Tukikohta ry:llä, on mahdollisuus vaikuttaa tähän haasteeseen järjestämällä ammattilaisille suunnattuja koulutuksia liittyen matalan kynnyksen palveluihin, haittoja vähentävään työhön sekä päihteiden käyttöön liittyen. Eryteisesti terveydenhuollon ammattilaisille kohdennetut koulutukset voisivat vahvistaa terveydenhuollossa työskentelevien ammattilaisten osaamista nuorten kokonaisvaltaisen kohtaamisen ja päihdeongelmien psykososiaalisten ulottuvuuksien ymmärtämisessä. Koulutusten ohella voitaisiin kehittää erilaisia koulutusmateriaaleja, kuten oppaita.

Koulutukset voisivat olla hyvä tapa tiivistää Tukikohta ry:n ja kuntien välistä yhteistyötä. Yhtenevä näkemys päihteitä käyttävien nuorten kohtaamisesta ja tukemista voi parantaa verkostotyöskentelyn sujuvuutta, jonka kautta myös nuoret saavat laadukkaampaa ja yhdenmukaisempaa tukea. Yhteistyön kautta olisi mahdollista saada myös näyttöä STEA:lle toteutuneesta yhteistyöstä.

Tämän lisäksi mielestäni hyvä idea voisi olla myös järjestää vapaamuotoisempia tapaamisia verkostoissa toimivien eri ammattialojen edustajien välille. Tapaamiset voisivat olla esimerkiksi yhteisiä virkistyspäiviä. Tällä tavoin eri alojen ammattilaiset kohtaisivat toisiaan myös ihmisinä eivätkä vain ammattirooliensa takaa. Tämä voisi edistää ammattilaisten välistä luottamusta ja yhteistyötä.

Verkostojen koordinointiin liittyen voitaisiin myös laatia erilaisia koulutuksia ja oppaita. Eryteisesti sellaisia, jossa otettaisiin huomioon päihteitä käyttävien nuorten haasteet. Koulutuksissa ja oppaissa erityistä huomioita voisi kiinnittää siihen, kuinka ammattilaisten tulisi verkostopalavereissa toimia, jotta nuori tuntee tulleensa kuulluksi ja kohdatuksi.

8.3 Toimeksiantajan palaute

Opinnäytetyöprosessin lopussa toimeksiantaja antoi työelämän palautetta opinnäytetyöhön liittyen. Palautteen mukaan organisaatio aikoo hyödyntää opinnäytetyötä kehittäessään nuorille aikuisille suunnattuja päihdepalveluita, kuten Nuorten tukikohta- hankkeessa. Opinnäytetyötä voidaan myös hyödyntää pohtiessa yleisesti järjestön kohderyhmien parissa

tehtävää konkreettista verkostoyhteistyötä keskeisten tahojen kanssa sekä tiedolla johtamisessa.

Uutena asiana opinnäytetyön kautta tuli toimeksiantajan mukaan, se kuinka paljon verkostoyhteistyöhön voi liittyä sekä edistäviä että estäviä tekijöitä. Opinnäytetyön tulokset vahvistivat toimeksiantajan mukaan myös aiempaa ajatusta niistä. Opinnäytetyön tulosten perusteella verkostoyhteistyössä nähtiin olevan voimaa, mutta sen tulisi olla tavoitteellista. Toimeksiantajan mukaan opinnäytetyö vahvisti ajatusta siitä, että verkostoyhteistyö on välttämätöntä ja että sitä pitää kehittää kohdennetusti juuri nuorten parissa työskentelevien tahojen parissa.

Toimeksiantajan antamassa palautteessa yhteistyö opinnäytetyön tekijän kanssa kuvattiin sujuneen mutkattomasti. Toimeksiantajan mukaan heidät pidettiin hyvin ajantasalla prosessista. Toimeksiantaja piti hyvänä asiana, että heille lähetettiin tarkastettavaksi järjestöä koskevat tiedot. Toimeksiantajan näkökulmasta prosessia pidettiin erittäin onnistuneena.

Lähteet

Aaltola, J., Valli, R. 2015. Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. 4.painos. Jyväskylä: PS kustannus.

Aaltonen, S., Berg, P. & Rajaniemi, K. 2015. Näkökulma 4: Nuorten ohjaus vaatii herkkyyttä sekä nuorten elämäntilanteille että yhteiskunnan reunaehdoille.
<https://www.nuorisotutkimusseura.fi/nakokulma4>

Ahonen, T., Pulkkinen, L. & Ruoppila, I. 2023. Ihmisen psykologinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus, 2023. E-Kirja.

A-klinikkasäätiö 2017. Haittoja vähentävän työn opas. Völjy-hanke 2014-2017. <https://a-klinikkasaatio.fi/wp-content/uploads/haittoja-vahentavan-tyon-opas.pdf>

Alkoholilaki 28.12.2007/1102. Viitattu 10.5.2023.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20171102>

Anderberg, M., Bosen, K., Dahlberg, M., Melander-Hagborg, J. & Wennberg, P. 2022. Adolescents with substance use problems in outpatient treatment: A one-year prospective follow-up study focusing on mental health and gender differences. Substance abuse treatment, prevention and policy 17(1), 1-53. <https://doi.org/10.1186/s13011-022-00482-2>

Appelqvist-Schmidlechner K., Eväsoja, M., Huikko, E., Jahnukainen, J., Kautto, T., Manninen, M. THL 2022. Koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten ja nuorten aikuisten mielenterveys ja päihdehoito: Suosituksia perusterveydenhuollon toimijoille.
https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/145867/URN_ISBN_978-952-343-965-8.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Aro, J. 1998. Verkosto yhteiskuntatieteellisenä metaforana. Tiede & Edistys, 23(3).

Black, L., Lindqvist, S., Watkin, A. & Watts, F. 2009. Report on the implementation and evaluation of an interprofessional learning programme for interagency child protection teams. Child abuse Review 18, 151-167. <https://doi.org/10.1002/car.1057>

Blakey, J. 2014. We're All in This Together: Moving Toward an Interdisciplinary Model of Practice Between Child Protection and Substance Abuse Treatment Professionals. Journal of Public Child Welfare 8(5):491-513 <https://doi.org/10.1080/15548732.2014.948583>

Brandon, T., Carpenter, J., Schneider, J. & Wooff, D 2003. Working in Multidisciplinary Community Mental Health Teams: The Impact on Social Workers and Health Professionals of Integrated Mental Health Care. The British Journal of Social Work. Vol. 33., No. 8 (December 2003) pp. 1081-1103 (23 pages) Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/bjsw/33.8.1081>

Bifulco, A., Bunn, A., Jacobs, C & Moran, P. 2006. Multi-agency working: implications for an early-intervention social work team. Volume 12, Issue 2. May 2007 Pages 143-151.
<https://doi.org/10.1111/j.1365-2206.2006.00452.x>

Coates, D. 2015. Working with families with parental mental health and/or drug and alcohol issues where there are child protection concerns: inter-agency collaboration. Child & Family social work. Volume 22, Issue S4. March 2017. Pages 1-10. <https://doi.org/10.1111/cfs.12238>

Diakonissalaitos 2023. Vamos Helsinki. Viitattu 22.5.2023.
<https://www.hdl.fi/vamos/kaupungit/helsinki/vamos-helsingin-toiminta/>

Ehyt 2024. Huumeet. Viitattu 9.5.2024. <https://ehyt.fi/paihde-peli-info/huumeet/>

EMCDDA 2022. Euroopan huumeraportti: Suuntauksia ja muutoksia. https://www.emcdda.europa.eu/publications/edr/trends-developments/2022_en

Eskola, J., Lätti, J. & Vastamäki, J. 2018. Ikkunoita tutkimusmenetelmiin 1. Teemahaastattelu: lyhyt selviytymisopas. E-Kirja. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Grundström 2019, J. Aikuisuus alkaa imetyksiiveistä. Maisterin tutkielma. Humanistisyhteiskuntatieteellinen tiedekunta Jyväskylän yliopisto. <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/64751/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-201906203338.pdf>

Hakkarainen, P., Karjalainen, K., Raitasalo, K. 2019. Nuorten huumeiden käyttö Tarkastelussa alaikäiset ja täysi-ikäiset nuoret. Viitattu 13.5.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138274/YP1903_Karjalainenym.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Hakkarainen, P., Karjalainen, K. & Pekkanen, N. 2020. Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet - Huumeaiheiset väestökyselyt Suomessa 1992-2018. THL, Raportti 2/2020. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/139059/URN_ISBN_978-952-343-441-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hakkarainen, P., Karjalainen, K., Salasuo 2023. Suomalaisten huumeiden käyttö ja huumeasenteet 2022 Suomalaisten huumeekokeilut yleistyvät, asenteissa ja mielipiteissä isoja muutoksia. [https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146435/Suomalaisten%20huumeiden%20k%C3%A4ytt%C3%B6%20ja%20huumeasenteet%202022.pdf?sequence=1&isAllowed=y#:~:text=Yh%C3%A4%20useammalla%20suomalaisella%20on%20omakohtaista,vat%20naisia%20\(21%20%25\)%20tavallisempia.](https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146435/Suomalaisten%20huumeiden%20k%C3%A4ytt%C3%B6%20ja%20huumeasenteet%202022.pdf?sequence=1&isAllowed=y#:~:text=Yh%C3%A4%20useammalla%20suomalaisella%20on%20omakohtaista,vat%20naisia%20(21%20%25)%20tavallisempia.)

Heiskanen, M., Kesänen, M. & Strand, T. 2022. Viitattu 20.4.2024. <https://blogi.thl.fi/jarjestojen-paihde-ja-mielenterveystyo-tuo-tarkeaa-tukea-monelle-tiedammeko-palveluista-riittavasti-niiden-turvaamiseksi/>

Helander, J., Jaakko-Laitila, K., Pukkila, P. 2015 Matkalla monialaisuuteen. Elinikäisen ohjauksen verkkolehti. <http://verkkolehdet.jamk.fi/elo/2015/11/24/matkalla-monialaisuuteen> (Viitattu 1.5.2024.)

Helfer, A., Huhta, H., Jurvanen, S., Mäkilä, A., Pitkänen, T. 2022. Polkuja päihdepalveluihin. Esteitä ja kannustimia avun hakemiseen. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 170. Helsinki: Päihdeasiamiestoiminta & EHYT ry & Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto. https://ehyt.fi/wp-content/uploads/2022/04/polkuja-paihdepalveluihin_verkko.pdf

Heiskanen, M., Kesänen, M. & Strand, T. 2022. Viitattu 20.4.2024. <https://blogi.thl.fi/jarjestojen-paihde-ja-mielenterveystyo-tuo-tarkeaa-tukea-monelle-tiedammeko-palveluista-riittavasti-niiden-turvaamiseksi/>

Hesjedala, E., Hetlandb, H., Iversenc, A-C & Mangerb, T. 2015. Interprofessional collaboration as a means of including children at risk: an analysis of Norwegian educational policy documents. <https://doi.org/10.1080/13603116.2015.1057241>

Holmberg, J., Inkinen, M., Kurki, M., Partanen, A & Salo-Chydenius, S. 2015. Päihdehoitotyö. Painos.3. Sanoma pro 2015. E-kirja.

Hujala, A., Lammintakanen, J. 2018. Paljon palveluja tarvitsevat asiakkaat keskiöön. Onnistu sote-integraatiossa- tutkimushankkeen tutkimusraportti. Kunnallisan kehittämissäätien julkaisu 12- Helsinki: Kunnallisan kehittämissäätien julkaisu 12. Helsinki: Kunnallisan

kehittämissätiö. <https://kaks.fi/wp-content/uploads/2018/01/paljon-sote-palveluja-tarvitsevat-ihmiset-keskioon.pdf>

HUS 2024. Riippuvuuspsykiatrian poliklinikka, Psykiatriakeskus. Viitattu 14.4.2024. <https://www.hus.fi/potilaalle/sairaalat-ja-toimipisteet/psykiatriakeskus/riippuvuuspsykiatrian-poliklinikka>

Häkkinen, M.2023. Päihteiden käyttöön liittyvät tahdosta riippumattomat toimenpiteet. Viitattu 12.4.2024. <https://www.terveyskirjasto.fi/dlk00479>

Juuti, P., Puusa, A. 2020. Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Johdanto. E-kirja. Gaudeamus.

Järvensivu, T. Nykänen, K. & Rajala, R. 2010. Versio 1.0. Verkostojohtamisen opas: Verkostotyöskentely sosiaali- ja terveysalalla. <https://mentorvermeet.files.wordpress.com/2014/02/verkostojohtamisen-opas-versio-1-0-30-12-2010.pdf>

Järvensivu, T. 2019. Verkostojen johtaminen. Books on demand.2.painos. E-kirja.

Laitila, H., Lunkka, N. & Suhonen, M. 2020. Asiakaslähtöisyys lapsi- ja perhepalveluiden moniammatillisessa verkostoyhteistyössä vanhempien kokemana. Sosiaalilääketieteellinen aikakausilehti 2020: 57: 3-16. <https://doi.org/10.23990/sa.75675>

Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 24.4.2015/523. Viitattu 15.4.2024. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>

Laki holhoustoimesta. 1.4.1999/442. Viitattu 6.6.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990442>

Lastensuojelulaki 13.4.2007/417. Viitattu 15.5.2023. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Lauha,H., Tuuttila, L. 2014. Verkko nuorisotyössä. Nuorisotyö verkossa. Verke - Verkko- ja nuorisotyön valtakunnallinen kehittämiskeskus, Helsinki 2014. https://www.verke.org/uploads/2021/01/8d92cda0-verkko-nuorisotyossa-nuorisotyoverkossa_verke.pdf

Leeman, L., Hämäläinen, R.-M. 2015. Matalan kynnyksen palvelut. Sosiaalisen osallisuuden edistämisen koordinaatiohanke.THL. https://thl.fi/documents/155392151/190140732/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf/97b1aef8-b8ca-4ec3-ac4c-b80d3e754cec/Tietopaketti_Matalan_Kynnyksen_Palvelut.pdf?t=1516029108524

Kallinen, T., Kinnunen, T. 2021. Etnografia. Teoksessa Jaana Vuori (toim.) Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 2.6.2023. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/>

Kivijärvi, A. 2022. Nuorisobarometri 2022. Läpi kriisien. <https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2023/03/nuorisobarometri-2022-web.pdf>

Kotovirta, E. & Tammi, T. 2018. Huumeiden käytön aiheuttamien haittojen vähentäminen ja ehkäisy. Teoksessa Aalto, M., Alho, H., Niemelä, S. (toim.) 2018. Huume- ja lääkeriippuvuudet. Helsinki: Duodecim

Kylmä, J., Juvakka, T. 2007. Laadullinen terveystutkimus. 1.painos.Helsinki: Edita.

Merikivi, J., Timonen.P & Tuuttila.L 2011. Sähköä ilmassa- Näkökulmia verkkoperustaiseen nuorisotyöhön. Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 111. Humanistinen ammattikorkeakoulu (HUMAK), sarja C 25. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus, julkaisuja 2/2011. UNIGRAFIA: Helsinki.

<https://nuorisotutkimus.fi/images/julkaisuja/sahkoailmassa.pdf>

Mäki, L. 2022. Monialaisen yhteistyön kehittäminen. Viitattu 20.4.2024.

<https://innokyla.fi/fi/toimintamalli/monialaisen-yhteistyon-kehittaminen-1>

Mönkkönen 2019. Moniammatillinen yhteistyö : vaikuttava vuorovaikutus sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: Gaudeamus. E-kirja.

Nuorisolaki 1285/2016. Viitattu 3.5.2024.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>

Seikkula, J. & Arnkil, T., 2009. Dialoginen verkostotyö. Helsinki: Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). <https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79883/93ae45f6-b7c4-403f-9dff-643b813972bf.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Viitattu 5.6.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Sorsa, V. 2023. Verkostojen koordinointi ja fasilitointi ja metatyö. Viitattu 29.3.2024.

<https://blogs.helsinki.fi/verkostojohtaminen/2023/12/11/verkostojen-koordinointi-fasilitointi-ja-metatyo/>

Soste 2024. Kehysriihi: Hallitus aikaisti ja kasvatti sote-järjestöjen avustusleikkauksia.

Viitattu 25.4.2024. <https://www.soste.fi/uutiset/kehysriihi-hallitus-aikaisti-ja-kasvatti-sote-jarjestojen-avustusleikkauksia/>

Sotepeda 247. Sanoitetaan monitoimijuutta - moniammatillisuus, monialaisuus ja monitoimijuus toimialojen diskurssien pyörteessä. Viitattu

14.4.2024.<https://sotepeda247.fi/2019/04/17/sanoitetaan-monitoimijuutta-moniammatillisuus-monialaisuus-ja-monitoimijuus-toimialojen-diskurssien-pyorteessa/#:-:text=Monialaisuutta%20ja%20moniammatillisuutta%20k%C3%A4ytet%C3%A4%C3%A4nkin%20usein,samalla%20tavoin%20kuin%20monialainen%20yhteisty%C3%B6.>

STM 2015. Ehkäisevän päihdetyön toimintaohjelma : Alkoholi-, huume- ja rahapelihaittojen sekä tupakoinnin vähentäminen.Sosiaali- ja terveysministeriö: Helsinki.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74726/STM_EPT-kansi_sisus_netti.pdf?sequence=1&isAllowed=y

STM 2022. Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaalipalvelut. Helsinki: Sosiaali- ja

terveysministeriö. Viitattu 10.6.2023. <https://stm.fi/sosiaalipalvelut>

STM 2023a. Soteuudistus 2023. Uudistus lyhyesti.Viitattu 3.4.2023.

<https://soteuudistus.fi/uudistus-lyhyesti->

STM 2023b. Järjestöt ja yhdistykset. Viitattu 19.4.2024. <https://stm.fi/jarjestot-ja-yhdistykset>

STM 2023c. Ehkäisevä päihdetyö. Viitattu 15.4.2024. <https://stm.fi/ehkaiseva-paihdetyo>

STM 2024. Päihde- ja riippuvuustyön palvelut.<https://stm.fi/paihdepalvelut>

Timperi, T.2022. Sote-integraation edellyttämä monialainen yhteistyöosaaminen :

Selvityshenkilön raportti. Sosiaali- ja terveysministeriö: Helsinki.

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/164410>

Paananen, E., Piironen, M. & Uustalo, K. 2022. Etsivän nuoristotyön käsikirja. Opetus- ja kulttuuriministeriö. Kerava: Savion kirjapaino 2022.
<https://www.intory.fi/app/uploads/2022/03/Etsivan-nuorisotyön-kasikirja-Into-2022.pdf>

Rönkä, S., Markkula, J. 2020. THL. Huu metilanne suomessa 2020.
<https://www.julkari.fi/handle/10024/140710>

Talentia 2022. Sosiaalialan ammattihenkilön eettiset ohjeet. 3. painos. Punamusta oy.
<https://talentia.lukusali.fi/#/reader/4fb08bf6-d9e1-11ed-bdad-00155d64030a>

TENK 2019. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/lhmistieteiden_eettisen_ennakkoarvi-oinnin_ohje_2020.pdf

THL 2023. Mitä ehkäisevä päihdetyö on? Viitattu 20.4.2024. <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdetyo>

THL 2023. Mielenterveyspalvelut. Viitattu 20.4.2024.
<https://thl.fi/aiheet/mielenterveys/mielenterveyspalvelut>

THL 2024a. Päihde- ja riippuvuuspalvelut. Viitattu 20.4.2024. <https://thl.fi/aiheet/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/paihdehoito>

THL 2024b. Verkostoiva työ osallisuuden edistämisen voimavarana. Viitattu 29.3.2024.
<https://thl.fi/aiheet/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/osallisuuden-edistamisen-mallit/osallisuutta-edistava-hallintomalli-tukee-osallisuustyön-johtamista/verkostoiva-tyo>
 Viitattu 29.3.2024.

THL 2011. Lääkepolitiikka 2020. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2011:2. Helsinki.
<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71829/URN%3ANBN%3Afi%2F4226219.pdf?sequence=1&isAllowed=y#:~:text=Hy%2D%20vin%20toimiva%20sosiaali%2D%20ja,%20Darvo%2C%20oikeudenmukaisuus%20ja%20taloudellisuus>.

THL 2021a. Matalankynnyksen toimintamalli. Sote-sanasto 2022. Viitattu 13.5.2023.
<https://sotesanastot.thl.fi/termed-publish-server/vocabulary/5deffdd9-14bf-4e5c-b1d7-b001cd52619e/concept/fbfe3b36-7f0f-4f47-bca2-cbd3e99f18e6>

THL 2021. Alkoholi-, tupakka-, huumausaine- ja rahapelitilanne Suomessa. Viitattu 13.5.2023. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/141160/URN_ISBN_978-952-343-622-0.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Tukikohta 2023a. Haemma hanketyöntekijää nuorten tukikohta ja etsivä löytää hankkeisiin. Viitattu 15.05.2023. <https://tukikohta.org/ajankohtaista/haemme-hanketyontekijaa-nuorten-tukikohta-ja-etsiva-loytaa-hankkeisiin/>

Tukikohta 2024b. Palvelut. Viitattu 13.4.2024. <https://tukikohta.org/palvelut/>

Tukikohta 2024c. Järjestö. Viitattu 15.4.2024. <https://tukikohta.org/jarjesto/>

Tukikohta 2024d. Strategia. Viitattu 17.4.2024. <https://tukikohta.org/jarjesto/strategia/>

Tukikohta 2024e. ”Kaikki lähtee siitä ajatuksesta että palvelut ovat asiakkaita varten”-Tukikohdan palveluiden ytimessä on asiakaslähtöisyys. Viitattu 9.5.2024.
<https://tukikohta.org/ajankohtaista/kaikki-lahtee-siita-ajatuksesta-etta-palvelut-ovat-asiakkaita-varten-tukikohdan-paihdetyon-ytimessa-on-asiakaslahtoisuus/>

Tupakkalaki 29.6.2016/549. Viitattu 1.5.2023.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20160549>

Tutkimustieteen neuvottelukunta 2002. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausten käsittelyminen. Vammalan kirjapaino OY, Sastamala 2010. 3.painos.

https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/Hyva_Tieteellinen_FIN.pdf

Valtioneuvosto 2019. Verkostojohtamisen opas. Viitattu 12.4.2024.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161513/VNK_12_19_Verkostojohtamisen_opas.pdf

Valtioneuvosto 2022. Nuorten mielenterveyden tukeminen sosiaalihuollossa ja matalan kynnyksen toiminnassa. Viitattu 2.5.2023.

https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164402/VNTEAS_2022_65.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Julkaisettomattomat lähteet

Malin-Kaartinen, K. 2024. Kehittämispäällikön haastattelu. Tukikohta ry. Helsinki 24.4.2024.

Taulukot

Taulukko 1: Esimerkki aineiston redusoinnista eli pelkistämisestä

Taulukko 2: Verkostotyön esteet, edistävät tekijät ja kehittämiskohteet.

Liitteet

Liite 1: Haastattelukysymykset	75
Liite 2: Lomake suostumuksesta opinnäytetyöhön	76

Liite 1: Haastattelukysymykset

1. Taustatiedot

1. Minkälaisien nuorten kanssa työskentelevien tahojen kanssa olet tehnyt verkostotyötä Tukikohta ry:ssä?
2. Mistä tarpeista yhteistyön tarve on noussut esiin?
3. Mitä tavoitteita yhteistyöllä on ollut?

2. Verkostotyötä edistävät tekijät

1. Minkä tahojen kanssa yhteistyö on mielestäsi ollut erityisen onnistunutta?
2. Mikä on tehnyt yhteistyöstä onnistunutta?

3. Verkostotyötä estävät tekijät

1. Minkälaisia kokemuksia sinulla on mielestäsi haastavasta verkostotyöstä?
2. Miten haasteisiin vastattiin?
3. Miten haasteet olisi mielestäsi voinut ratkaista?

4. Verkostotyön koordinointi

1. Miten verkostoyhteistyön koordinointi toteutuu eri yhteistyötahojen kanssa?
2. Miten koordinointia voisi mielestäsi parantaa?

5. Verkostotyön kehittäminen ja vahvistaminen

1. Miten Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä voisi mielestäsi kehittää tai vahvistaa?
2. Minkä entisen tai nykyisen yhteistyötahon kanssa toivoisit lisää yhteistyötä? Miksi?
3. Minkä uusien yhteistyötahojen kanssa toivoisit yhteistyötä tulevaisuudessa? Miksi?

Liite 2: Lomake suostumuksesta opinnäytetyöhön

Suostumus opinnäytetyöhön osallistumisesta

Tämän opinnäytetyön aiheena on Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävä verkostotyö. Opinnäytetyön tarkoituksena on tuoda esille Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa työskentelevien työntekijöiden näkemyksiä päihteitä käyttävien nuorten hyväksi tehtävästä verkostotyöstä. Opinnäytetyön tavoitteena on kuvata Tukikohta ry:n matalan kynnyksen palveluissa nuorten tukemiseksi tehtävää verkostotyötä, selvittää sen esteitä ja edistäviä tekijöitä sekä miten sitä voitaisiin vahvistaa tai kehittää. Aiheen asiantuntijana, sinun tiedoillasi, ajatuksillasi ja kokemuksillasi on tämän opinnäytetyön kannalta tärkeä merkitys.

Opinnäytetyön aineistonkeruu toteutetaan puolistrukturoituna teemahaastatteluina. Haastattelut toteutetaan yksilö- ja ryhmähaastatteluina kesä-heinäkuussa 2023. Kestoltaan ne ovat maksimissaan kaksi tuntia. Opinnäytetyöntekijä saattaa, kuitenkin joutua varmistamaan jälkikäteen tutkittavilta, että kädyt keskustelut on ymmärretty yhteneväisesti. Haastattelut toteutetaan haastateltavien työpaikalla, ellei muuta sovita. Haastattelut nauhoitetaan, jonka jälkeen aineisto muutetaan kirjalliseen muotoon. Haastattelujen yhteydessä ei kerätä henkilötietoja tai muitakaan tunnistetietoja. Haastattelujen tulokset raportoidaan opinnäytetyössä niin, että niissä ei käy ilmi haastateltavien henkilöllisyys. Haastatteluaineisto on vain tutkijan käytössä ja tietoja ei luovuteta ulkopuolisille. Aineisto säilytetään luottamuksellisesti ja tietoturvasääntöjen mukaisesti ja se tullaan hävittämään heti kun sitä ei enää tarvita.

Opinnäytetyön julkaisualusta tulee olemaan Theseus- tietokanta. Työ tullaan myös esittämään Laurean julkaisuseminaarissa muille opiskelijoille ja lehtoreille. Opinnäytetyön arvioitu valmistumisajankohta on syksyllä 2023. Lisäksi Tukikohta ry:llä tulee olemaan täydet valtuudet käyttää opinnäytetyön kautta tuotettua tietoa omiin tarkoituksiinsa. Osallistumisesi tämän opinnäytetyön tekoon on vapaaehtoista. Sinulla on oikeus perua tai keskeyttää haastattelu milloin tahansa. Peruutuksen voi tehdä joko suullisesti tai kirjallisesti opinnäytetyön tekijälle.

Olen saanut mielestäni riittävät perustiedot opinnäytetyöhön liittyen ja siitä mitä tähän tutkimukseen osallistuminen minulta edellyttää. Tiedän myös, että osallistuminen on vapaaehtoista ja että minulla on oikeus peruuttaa tai keskeyttää haastattelu.

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen annan suostumukseni haastatteluun ja sen nauhoittamiseen.

Paikkakunta ja päivämäärä

Allekirjoitus ja nimenselvennys